

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**TÜRK CEZA HUKUKUNDA HAKARET SUÇU
(5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU MADDE 125,130)**

Yüksek Lisans Tezi

ABDURRAHMAN CEBE

İSTANBUL, 2011

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

**TÜRK CEZA HUKUKUNDA HAKARET SUÇU
(5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU MADDE 125,130)**

Yüksek Lisans Tezi

Abdurrahman CEBE

Danışman: PROF. DR. AYŞE NUHOĞLU

İSTANBUL, EYLÜL 2011

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
ENSTİTÜ ADI
PROGRAM ADI

Tezin Adı: Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu
Öğrencinin Adı Soyadı: Abdurrahman Cebe
Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Enstitümüz tarafından onaylanmıştır.

Unvan, Ad ve SOYADI
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Unvan, Adı ve SOYADI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Unvanı, Adı ve SOYADI

Tez Danışmanı

Ek Danışman

Üye

Üye

Üye

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
Name of the INSTITUTE
Name of the PROGRAM

Name of the thesis: Offence of Libel in Turkish Penal Code (TPC)

Name/Last Name of the Student: Abdurrahman Cebe

Date of Thesis Defense:

The thesis has been approved by the Institute of Social Sciences.

Title, name and LAST NAME
Director

Signature

I certify that this thesis meets all the requirements as a thesis for the degree of Master of Arts.

Title, Name and LAST NAME
Program Coordinator

Signature

This is to certify that we have read this thesis and that we find it fully adequate in scope, quality and content, as a thesis for the degree of Master of Arts.

Examining Committee Members
Title Name and Surname

Signature

Thesis Supervisor

Thesis Co-supervisor

Member

Member

Member

ÖZET

TÜRK CEZA HUKUKUNDA HAKARET SUÇU

Cebe, Abdurrahman

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Programı

Eylül 2011, 105 sayfa

Bireyin toplum içindeki varsayılan saygın kişiliğinin temeli şeref ve itibarıdır. Bireyin manevi varlığının temelini oluşturan bu hak tarihin her evresinde korunarak günümüze gelmiştir. Günümüzde de kişinin şeref ve itibarı hem ulusal hem de uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmıştır.

Ülkemizde de bireyin şeref ve saygınlık hakkı hem Anayasa ve hem de ceza yasaları tarafından koruma altına alınmıştır. Ayrıca söz konusu hak iç hukukumuzun bir parçası haline gelen İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi tarafından koruma altına alınmıştır.

Bu bağlamda bireyin şeref hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi için diğer yasaların yanı sıra Türk Ceza Kanunu, diğer maddeleri ile birlikte 125.maddesinde “hakaret” başlığı altından yapılan düzenleme ile kişinin şerefine karşı saldırıları suç saymıştır.

Yaptığımız bu çalışmada, hakaret suçunun tanımı, hukuki yapısı, unsurları, tartışılmış ve devamında; 5237 Sayılı TCK ile 765 Sayılı TCK arasındaki farklara mukayeseli olarak bakılmıştır.

Suç teorisi ve yapısına bağlı olarak TCK'nun 125. maddesinde düzenlenen “hakaret”suçu ve TCK'nun130. maddesinde düzenlenen “ölünün hatırasına hakaret” suçu incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 125-131. maddelerinde düzenlenen hakaret suçu ve ölünün hatırasına hakaret suçunun tüm unsurları, mağduru, faili, suçun nitelikli halleri, suç için öngörülen yaptırımların niteliği ve özel haksız tahrik halleri ve hukuka uygunluk sebeplerinin yanı sıra suçun özel görünüş şekilleri ile birlikte soruşturma ve kovuşturma usulleri, tezimizin konusunu oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tahkir, Şeref, Saygınlık, Suç, Ceza.

ABSTRACT

OFFENSE OF LIBEL IN TURKISH PENAL CODE (TPC)

Cebe, Abdurrahman

Social Science Enstitute, Public Law Program

September 2011, 105 pages

The basis of an individual's respectable personality assumed in the society consists of honour and reputation. As constituting a basis for individual's spiritual existence that right was protected in every period of history, and has come until today. In our day, the honour and reputation of every individual have been putted under the protection of both national and international conventions as well.

In our country every individual's right of honour and reputation has also been putted under protection by the constitution and penal codes as well. Also being talked about that right has been putted under protection by the European Convention on Human Rights, which became a part of our national law.

In this context for providing that individual's right of honour can be effective protected, besides the other laws, in Turkish Penal Code attacks on individual's honour has been considered as crime in art.125 with a title 'label' together with the other articles.

In this study we conducted, the definition of offense of libel, its legal frame and elements have been discussed and following examined the differences between 5237 Numbered TPC and 765 Numbered TPC.

Depending upon theory and frame of crime, offense of 'libel' which regulated in TPC art.125, and to the memory of deceased directed offense of libel which regulated in TPC art.130 have been examined and evaluated.

The subjects of our examination were all facts of offense of libel and directed to the memory of deceased implemented offense of libel which regulated in Turkish Penal Code art. 125-131, victim, offender, and qualified cases of such crime, point of sanctions envisaged for the crime, and special unjust provocation cases, grounds for compliance with laws, besides special appearances of such a crime together with the examining and proceeding procedures.

Keywords: Defamation, Honour, Respectability, Crime, Penalty

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii

BİRİNCİ BÖLÜM: TÜRK CEZA HUKUKUNDA HAKARET SUÇU

I. GENEL OLARAK.....	1
II. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ YARAR	4
III. HAKARET SUÇUNUN HUKUKSAL NİTELİĞİ.....	6
IV. ŞEREF KARSİ SUÇLARIN TASNİFİ	10
V. BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRMA	10
V.1. Hakaret ve Halkı Aşağılama	11
V.2. Hakaret ve Türklüğü-Cumhuriyeti-Devletin Kurum ve Kuruluşlarını Aşağılama	12
V.3. Hakaret ve Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama.....	13
V.4. Hakaret ve Cumhurbaşkanı Hakaret	14
VI. ESKİ VE YENİ YASANIN KARŞILAŞTIRMASI	15
VII. HAKARET SUÇUNDA TİPKİLİK	17

İKİNCİ BÖLÜM: HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI

I. HAKARET SUÇUNUN MADDİ UNSURU.....	19
I.1. Suçun Konusu	19
I.2. Hakaret Suçunda Fail	20
I.3. Hakaret Suçunda Mağdur	22
I.3.1. Genel Olarak	22
I.3.2. Mağdurun Belirlenmesi	23
I.3.3. Tüzel Kişiler	25
I.3.4. Topluluklar	26
I.3.5. Küçükler ve Akıl Hastaları.....	26
I.3.6. Hükümlüler ve Şerefsiz Yaşam Sürenler	27
I.3.7. Özürlü ve Engelliler	27
I.3.8. Ölüler	27
I.3.9. Diğerleri.....	29
I.3.10. Dolaylı Mağdurlar	29
I.4. Fiil	30
I.4.1. Genel Olarak.....	30
I.4.2. İsnadın, Başkasının Onur, Şeref ve Saygınlığını Rencide Edebilecek Nitelikte Olması.....	31
I.4.3. İsnadın, Somut Bir Fiil veya Olgı Olması	31
I.4.4. Sövmek Suretiyle Onur, Şeref ve Saygınlığa Saldırılması.....	32

II. HAKARET SUÇUNUN İŞLENİŞ BİÇİMLERİ.....	36
II.1. Huzurda Hakaret	36
II.2. Gıyapta (Yoklukta) Hakaret.....	37
II.3. Huzura Eşit Sayılan Haller	39
III. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ (CEZAYI AĞIRLAŞTIRAN SEBEPLER) .	43
III.1. Genel Olarak.....	43
III.2. Hakaret Suçunun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi.....	44
III.3. Hakaret Suçunun Kanaat ve Din Özgürlüğünün Kullanılması Suretiyle İşlenmesi	46
III.4. Hakaret Suçunun Kişinin Mensup Olduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Söz Edilerek İşlenmesi.....	46
III.5. Hakaret Suçunun Alenen İşlenmesi.....	47
IV. HAKARET SUÇUNUN MANEVİ UNSURU	48
V. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ	49
V.1. Genel Olarak.....	49
V.2. Hakkın Kullanılması.....	50
V.3. Haber Verme Hakkı ve Eleştiri Hakkı.....	52
V.3.1. Haberin Gerçek ve Güncel Olması.....	52
V.3.2. Kamuyu İlgilendirmesi	53
V.3.3. Nedensellik İlişkisinin Var Olma Koşulu.....	53
V.3.4. Haber Vermede Orantılılık	54
V.4. İhbar ve Şikayet Hakkı.....	55
V.5. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı.....	56
V.5.1. Genel Olarak.....	56
V.5.2. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Kapsamı.....	57
V.5.3. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Konusu.....	57
V.5.4.İddia ve Savunma Dokunulmazlığında Başvurulacak Merciler.....	58
V.5.5. İddia ve Savunma Dokunulmazlığından Yararlanılacak Kimseler.....	58
V.5.6. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Sınırı	58
V.6. İsnadın İspatı	60
V.6.1. İspat Hakkının Kullanımı.....	60
V.6.1.2.Kavram.....	60
V.6.2. İsnada Konu Fiilin Suç Teşkil Etmesi	61
V.6.3. İspat Hakkını Doğuran Durumlar	62
V.6.3.1. İsnadın İspatlanmasında Kamu Yararının Varlığı Koşulu	62
V.6.3.2. İsnadın İspatında Mağdurun Rızası.....	63
V.6.4. İspat Hakkının Kullanılması.....	63
V.7. Terbiye Etme Hakkı.....	64
V.8. Mağdurun Rızası.....	65
V.9. Kanun Hükmünü (Görevi) Yerine Getirme	67
VI. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN SEBEPLER	68
VI.1. Genel Olarak	68
VI.2. Hakaret Suçunun Haksız Fiile Tepki Olarak İşlenmesi	69
VI.3. Hakaret Suçunun Karşılıklı Olarak İşlenmesi	70

VI.4. Hakaret Suçunun Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi....	72
VII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	74
VII.1. Teşebbüs.....	74
VII.2. İçtima.....	74
VII.3. İştirak	76
VIII. HAKARET SUÇUNUN YAPTIRIMI	76
IX. HAKARET SUÇUNDA ZAMANAŞIMI	76
X. YARGILAMAYA İLİŞKİN KURALLAR.....	77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇU

I. GENEL OLARAK.....	79
I.1. Mülga 765 Sayılı TCK İle 5237 Sayılı TCK'nun Mukayesesi	79
I.2. Suçla Korunan Hukuki Yarar	81
I.3. Suçun Faili.....	82
I.4. Suçun Mağduru	82
I.5. Suçun Konusu	82
II. SUÇUN UNSURLARI	84
II.1. Maddi Unsur.....	84
II.1.1. Ölünün Hatırasına Hakaret.....	84
II.1.2. Ceset veya Kemiklerin Alınması.....	87
II.1.3. Ceset veya Kemikler Hakkında Tahkir Edici Fillerin İşlenmesi.....	87
II.2. Hukuka Aykırılık Unsuru	88
II.3. Manevi Unsur	88
III. SUÇ VE CEZAYI ETKİLEYEN SEBEPLER	89
III.1. Suçu Ağırlaştırıcı Sebep (Suçun Nitelikli Hali).....	89
III.1.1. Hakaretin Alenen İşlenmesi	89
III.2. Suçu Hafifleten Sebepler.....	90
IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	90
IV.1. Teşebbüs	90
IV.2. İçtima	91
IV.3. İştirak.....	91
V. YAPTIRIM	92
VI. ZAMANAŞIMI	92
VII. MUHAKEMEYE İLİŞKİN KURALLAR.....	93
SONUÇ.....	94
KAYNAKÇA	102

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.l.	: Adı geçen link
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Any	: Anayasa
BK	: Basın Kanunu
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGİK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi
İHFD	: İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi
K	: Karar
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
m	: Madde
MK	: Medeni Kanun
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TBBB	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TGS	: Türkiye Gazeteciler Sendikası
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Ve saire
Y	: Yargıtay
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YÖK	: Yüksek Öğrenim Kurumu
yy	: Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA HAKARET SUÇU

I. GENEL OLARAK

Hakaret suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun özel hükümler kitabında, "kişilere karşı suçlar" başlıklı ikinci kısmının sekizinci bölümünde yer alan "şerefe karşı suçlar", 125. maddede düzenlenmiştir. (TCK m.125), (1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ya da yakıştırmalarda bulunmak veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun giyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir. (2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur. (3) Hakaret suçunun; a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, b) Dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı, c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle, İşlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. (4) Ceza, hakaretin alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri; basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, üçte biri oranında artırılır. (5) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır.

İnsan kişiliği, maddi ve manevi değerlerden oluşan bir bütündür. İnsanın, nasıl ki maddi varlığı koruma altına alınıyorsa, manevi varlığı da korunmak zorundadır, dolayısıyla manevi değerlere saldırılar da ceza yaptırımı ile karşılanmak durumundadır¹. Şu halde kişiliğin bu kısmına saldırı ifade eden fiiller cezalandırılmadığı takdirde, insan kişiliği bütünüyle korunmuş olamaz².

¹ Centel/Zafer/Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yay., Cilt 1, 2007 bası, s.211.

² Erman/Sahir, Hakaret ve Sövmeye Suçları, İstanbul, 1989, s.2.

Kanunlar toplumun ve kişilerin değer verdiği varlıkları koruma altına alırlar ve bu değerlere karşı gerçekleştirilen fiilleri, suç olarak düzenlerler, bu varlıklar ve değerler; hayat, sağlık, vücut, mal gibi maddi bünyeli olabileceği gibi manevi varlık ve değerlerde olabilir. Kişinin manevi varlığını oluşturan “şeref” tir³.

Onur ve şeref ceza kanunlarının himayesi altındadır⁴. Bu bağlamda bireyin şeref hakkının etkili bir biçimde korunabilmesi için Türk Ceza Kanunu'nun diğer maddelerinin yanında TCK'nun 125. maddesinde “hakaret” başlığı altında yapılan düzenleme ile kişinin şerefine karşı saldırılar suç sayılmıştır. Nitekim maddenin gerekçesi de bu himayeye yönelik amacı açıkça ortaya koymuştur⁵.

³ Önder, Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, 1994 Filiz Yay., İstanbul s.1.

⁴ Dönmezer, Sulhi, Kişilere ve Mallara Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yay., .2004, s.270.

⁵TCK'nun 125.maddesinin gerekçesi” madde metninde hakaret suçu tanımlanmıştır. *Hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukukî değer, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığıdır.* Bu düzenlemede 765 sayılı Türk Ceza Kanununda benimsenen hakaret ve sövme suçu ayırımı kaldırılmıştır. Hakaret suçunun oluşabilmesi için, kişiye somut bir fiil veya olgu isnat edilmelidir. Örneğin, kamu görevlisinin bir kişiden bir iş karşılığında belli bir miktar rüşvet aldığı yönünde isnatta bulunulması durumunda hakaret söz konusudur. Kişiye isnat olunan somut fiilin gerçek olup olmamasının, hakaret suçunun oluşması bakımından bir önemi yoktur. Ancak, iddia olunan hususun gerçek olduğunun ispat edildiği durumlarda, fail cezalandırılmayacaktır. Keza, kişiye herhangi bir olayla irtibatlandırmadan, soyut olarak yakıştırmalarda bulunulması hâlinde de, hakaret suçu oluşur. Kötü bir niteliği veya huyu ifade eden sözler, somut bir fiil veya olguyla irtibatlandırılmadıkları hâlde, yine de hakaret suçunu oluştururlar. Örneğin, bir kimseye “serseri”, “alçak”, “hayvan” denmesi hâlinde, somut fiil isnadı söz konusu değildir. Aynı şekilde kişiye soyut olarak “hırsız”, “rüşvetçi”, “sahtekâr”, “fahişe” gibi yakıştırmalarda bulunulması hâlinde de hakaret suçu oluşmaktadır. Kişinin bedeni arızasını ifade etmekle veya kişiye bir hastalık izafe etmekle de hakaret suçu işlenmiş olur. Örneğin, kişiye “kör”, “şaşı”, “topal”, “kambur”, “kel” vs. demekle; kişiye “psikopat”, “frençili” veya “AİDS’li” demekle, hakaret suçu işlenmiş olur. Dikkat edilmelidir ki; davranışın kişiyi küçük düşürmeye matuf olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Kişiye onu toplum nazarında küçük düşürmek amacına yönelik olarak belli bir siyasî kanaatin isnat edilmesi hâlinde de hakaret suçu oluşur. Örneğin, bir kişiye “faşist”, “komünist” veya “mürteci” demekle, hakaret suçu işlenmiş olur. Bir kişiye izafeten söylenen sözün veya bulunulan davranışın o kişiyi küçük düşürücü nitelikte olup olmadığını tayin ederken, toplumda hâkim olan telâkkileri, örf ve âdetleri göz önünde bulundurmak gerekir. Hakaret suçu, kişi muhatap alınarak işlenebilir. Bu durumda huzurda hakaret söz konusudur. Hakaret suçu, kişinin giyabında da işlenebilir. Kişiye hazır bulunmadığı bir ortamda veya doğrudan muttali olamayacağı bir surette hakaret edilmesi durumunda, giyapta hakaret söz konusudur. Ancak, giyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için, fiilin mağdurun giyabında ve fakat en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. Bu kişilerin toplu veya dağınık olmalarının suçun oluşumu üzerinde bir etkisi yoktur. Bir veya iki kişiyle ihtilat ederek de mağdura hakaret edilebilir. Bu gibi durumlarda da esasında bir haksızlık gerçekleşmektedir. Ancak, izlenen suç siyaseti gereğince, giyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için, mağdurun giyabında en az üç kişiyle ihtilat edilerek, yani en az üç kişi muhatap alınarak hakaretin yapılması şart olarak aranmıştır. Maddenin *ikinci fıkrasında*, hakaretin mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir mesajla yapılması hâlinde, birinci fıkraya hükmüne istinaden cezaya hükmedileceği kabul edilmiştir. Buna göre, kişiyi muhatap alan mektup, telgraf, telefon ve benzeri araçlarla yapılan hakaret de, huzurda hakaret olarak cezalandırılmalıdır. Maddenin *üçüncü fıkrasında*, hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi, bu suçun bir nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir. Keza, hakaret suçunun dinî, siyasî, sosyal, felsefî inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı ya da kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın bir yıldan az olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Maddenin dördüncü fıkrası hakaret suçunun alenen işlenmesi, bu suçun bir nitelikli şekli olarak kabul edilmiştir. Aleniyet için aranan temel ölçüt, fiilin, gerçekleştiği koşullar itibarıyla belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır. Keza, aleniyetin basın ve yayın yoluyla gerçekleşmesi durumunda artırma oranı ayrıca düzenlenmektedir. Maddenin son fıkrasında, kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı “hakaret” edilmesi hâlinde, suçun kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılacağı hüküm altına alınmıştır. “www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/madde gerekce.doc”

Adam öldürme ve kasten yaralama fiillerinin cezalandırılması suretiyle bireyin “maddi varlığı” korunmuştur. Bireyin maddi varlığı yanında şeref ve haysiyetinin bir başka varlık teşkil ettiği muhakkaktır⁶. Maddi olmayan bu varlığa geniş manada “kişinin şerefi” adı verilebilir⁷. Kanun maddi olmayan bu varlığı da korumuştur. Hakaret ve sövmenin suç sayılmasının başlıca sebebi budur. Fakat hakaretin ve sövmenin suç sayılmasında salt mağdurun manen duyduğu eza nazara alınmamıştır. Bir kimsenin şeref ve haysiyetine vaki saldırının o kimseyi diğer vatandaşlar nazarında alçaltacağı, dolayısıyla bireyin sosyal değerinde muhtemel bir azalma meydana geleceği kanunun esas tuttuğu ölçülerden biridir⁸.

Türk Ceza Kanunu, kişilerin manevi varlığını oluşturan “şeref, vakar, haysiyet” şeklinde nitelendirilen manevi varlığını koruma altına almıştır. Konunun hukuki yararı kişilerin manevi değerleri olunca, maddi içerikli yararların yanında bu değerlerin korunması nispi nitelik taşır bunun anlamı, mala veya kişinin maddi varlığına yönelik eylemler hemen hemen her hukuk çevresinde aynı şekil ve kapsamda korunduğu halde, nispi nitelik taşıyan manevi değerlerin korunması, esasta aynı olsa dahi değişik şekiller gösterebilir bu değişik düzenlemelerin temelindeki neden, şeref kavramına verilen anlamların farklılıklar arz etmesidir. Tartışmalı olan şeref kavramının sübjektif nitelikte olduğunu, kişinin yine kendisine göre kişiliğine verdiği değeri şeref olarak belirttikleri halde, diğer bir görüş şeref kavramını objektif nitelikte ve kişinin toplum içindeki saygınlığı olarak mütalaa eder. Belirtilen bu hususlar şerefe karşı işlenen suçların temel ayrımında esas alınabilecek temel ölçütlerdir⁹.

---

⁶ Erem, Faruk, Hümanist Açıdan Türk Ceza Hukuku, Cilt IV Özel Hükümler, Üçüncü Bası, Seçkin Yay., Ankara, 1985, s.534.

⁷ Erem, a.g.e., s.535.

⁸ Erem, a.g.e., s.536.

⁹ Önder, a.g.e.,s.220.

II. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ YARAR

Hakaret suçunun koruduğu yarar toplumda oluşan şeref ve sosyal insanda saygınlıktır, itibardır. Hukuk düzeni her insanın ve ayrıca gösterdiği diğer varlıkların doğuştan saygınlık ve şeref sahibi olduklarını varsayar. Esasen tahkir suçları mağdurun şeref ve haysiyetine yalnız saldırıyı düzenler ve bunu belirtir, şerefın nasıl edinileceğini, varlığını, yokluğunu araştırmaz ve bu konuda kanunlar belirleyici değildir. Şeref ve haysiyetin gerçek değeri, kaynağı ne olursa olsun her tür saldırıdan korunacaktır. Kanunlar, yalnız şeref ve haysiyeti korudukları halleri tayin ve tarif edebilirler¹⁰. Sadece her insanda kusursuz bir şerefın varlığı hususunda hukuk bir karine kurmuştur¹¹. Bunun nedeni, tahkir suçlarında korunan yararın nispi nitelik taşıması, hayata veya mala karşı işlenen cürümlerde olduğu gibi mutlak bir nitelik göstermeyip objektif unsurlarının tayin ve tespitindeki zorluktur. Şeref ve haysiyet kavramı şu esaslar içerisinde görülmüştür;

Doktrinde tartışılan ve bugün terk edilen eski bir görüşe göre, kişinin kendisinin yine kendisi hakkında verdiği bir değer yargısı şereftir. Kişinin ahlaki değerlerinin bu suç tipleri ile korunduğu ve fiilen saldırıya uğrayanın üzerinde manevi bir ızdıraba sebebiyet verdiği belirtilirdi. Şeref kavramını, kişinin şeref duygusu şeklinde ve sübjektif nitelikte belirten bu görüş kabul edilirse, küçüklerin veya akıl hastalarının veya tüzel kişilerin suçta mağdur olamayacakları sonucuna varılacaktır ki, bu nedenle eleştirilir ve terk edilmesinin gerekçesini oluşturur¹².

Doktrinde tartışılan diğer bir görüşe göre ise, şeref kişinin ahlaki ve hukuki görevlerini yerine getirebilmesi için kabul edilmiş bir ölçüttür. Şeref kavramı bu şekilde açıklanınca, sübjektif değil, objektif bir zemin üzerinde problemin kabulü söz konusu olmaktadır.

---

¹⁰ Önder, a.g.e., s.211.

¹¹ Dönmezer, a.g.e., s.270.

¹² Önder, a.g.e., s.221.

Yukarıda da değinildiği üzere günümüzde doktrinde egemen olan görüş, şeref kavramı ne tamamen sübjektif ne de tamamen objektif bir temelde mütalaa edilir, bu her iki görüşün birleştirilmesi ve sosyal ve ahlaki değerlerden meydana geldiğini kabulü söz konusudur. Şerefe karşı işlenen suçlar kişinin, gerek iç ve gerek dış değerlerini korur ve kişi bu korunan değerlere herkesin saygı göstermesini talep etme hakkına sahiptir¹³.

Bu bağlamda şeref kavramı, biri sübjektif ve iç şeref diğeri ise objektif ve dış şeref olmak üzere iki anlam ifade eder; Birincisi bireyin kendi haysiyeti hakkında beslediği fikir ve düşünce olduğu halde ikincisi diğeri insanların ve özellikle vatandaşlarının o kişi hakkında düşündüklerinden ibarettir¹⁴.

Diğeri bir ifade ile şeref kavramı, kişinin manevi bütünlüğünü anlatan, bireyin kendi onuru hakkındaki düşünceleri ile başkalarının onun hakkında düşündüklerinden oluşan sosyal bir kavramdır¹⁵. Şu halde şeref kavramı kaynağını sosyal yaşayışta bulur ve özellikle sosyal bir menfaat olarak göze çarpar, gerçekte “şeref” kişinin sosyal değerini tayin eden şartların bütünüdür¹⁶.

Nitekim şeref hakkı, anayasal koruma altında olduğu gibi (Any m. 5, 10, 17/1), uluslararası kurullarla da güvence altına alınmıştır. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin (İHEB m.1) “*Tüm İnsanların özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğar*” dediği, Avrupa Birliği Temel Haklar şartı 1.maddesinde de “*İnsanlık onuru, başlığı altında, İnsanlık onuru ihlal edilemez saygı gösterilmeli ve korunmalıdır*”, hükmüne yer verilmiştir¹⁷. Yani insanlar arasında şeref bakımından farklılaşma gözetilemeyeceği belirtilmiştir.

Hakaret suçu tarih kadar eski olmakla birlikte, herkesin ayırimsız onur, şeref ve haysiyet sahibi olduğunun kabul edilmesi yenidir. Gerçekten, kanun önünde eşitlik ilkesi gereğince, hiç kimse, bir diğeri kimseden, daha az şerefli değildir.

---

¹³ Önder, a.g.e., s.2-3.

¹⁴ Erman, a.g.e, s.2-3.

¹⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.211; Erman, S./Özek, Ç., Ceza Hukuk Özel Bölüm, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul, 1994, s.255.

¹⁶ Erman, a.g.e, s.2-3.

¹⁷ Centel/Zafer/Çakmut a.g.e., s.211; Ergül, E., En Son Değişikliklerle T.C Anayasası ve İnsan Hakları, Ankara, 2002, s.259-260.

Ayırimsız herkes eşittir ve ait olduğu toplumun şerefli bir üyesidir. (Any.m.5,10,17).

Medeni Kanunu'nun 24. maddesi hükmü de, kişiyi onur, şeref ve haysiyetine yönelik saldırılar karşısında korumaktadır. Kişi, başkalarından onuruna, şeref ve haysiyetine saygı gösterilmesini isteme temel hakkına sahiptir¹⁸.

Ceza hukuku, kişinin onurunu, şeref ve haysiyetini, cezaî himayenin konusu yapmıştır. Haksız olarak, bir kimsenin onuruna, şeref ve haysiyetine saldırıda bulunmak, hakaret suçunu meydana getirmektedir¹⁹.

III. HAKARET SUÇUNUN HUKUKSAL NİTELİĞİ

Yukarıda şeref kavramının gerek sübjektif gerek objektif nitelikte kabul edildiği belirtilmiştir. Bu kavramlar içinde objektif niteliğin kabulü sübjektif durumu da içerdiği ve bu şekilde hakaret suçlarının kişinin toplumda sahip olduğu haysiyetine bir saldırı niteliği de taşıdığı vurgulanmış olur. Ancak kişinin toplumda sahip olduğu haysiyeti kavramı somut değil soyut olarak kabul edilir. Gerçekten tahkir suçları kişinin toplumdaki haysiyetine saldırı ve bunun somut olarak gerçekleşmiş olmasını değil, fiilin kişi haysiyetine zarar verecek bir nitelik taşımakta olduğunu ifade eder, diğer bir deyişle tahkir teşkil eden fiilde kişinin toplumdaki saygınlığını tehlikeye düşürecek bir nitelik taşınması aranacaktır. Bu esastan hareketle tahkir suçlarının zarar değil tehlike suçu olduğu sonucuna varılacaktır²⁰. Her halde kişide şerefın mevcudiyeti ve toplum içinde yaşayan her bireyde şerefın varlığı esasından hareketle kişiyi halkın hakaret ve husumetine maruz kılacak yahut namus ve haysiyetine dokunacak nitelik gösteren her isnat veya değer hükmünün açıklanmasıyla suç tipi tamamlanmış olur. Hakaret suçu, kişinin onur, şeref, namus veya saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil

¹⁸ Zeki Hafizoğulları, www.abchukuk.com/cezahukuku/hakaret.html –erişim T.,(27.09.2010)

¹⁹ Sanığın, C.Savcılığına verdiği şikayet dilekçesi, tazminat davası sırasında mahkemeye verdiği cevap dilekçesi ve beyanlarında; şahsi davacıya yönelik “çok kısa ve yırtmaçlı etekler giyerek, bacak, bacak üstüne atarak kasıklarına kadar bacaklarının tamamını edebe aykırı biçimde bize göstermekte, huzurumuzu kaçırıp bizi iğrendirmekte ve halkın kendilerini nasıl kerhen seyrettiklerini umursamamaktadırlar” dediği ve bu sözlerin şahsi davacının şeref ve haysiyetini zedeleyici, iddia ve şikayet hakkının hududunu aşar nitelikte olduğu nazara alınmadan, sanığın sövme suçundan mahkumiyeti yerine olmayan gerekçelerle beraatine karar verilmesi, bozmayı gerektirmiş. (Y.2.CD. 06.04.2006 T ., 2005/8614 E.,2006/6926 K.)

²⁰ Önder, a.g.e., s.223.

veya yakıştırma veya olgu (vakıa) isnadı ya da değer yargısı açıklamasıyla gerçekleşmiş olacağından, soyut tehlike suçu niteliğindedir. Dolayısıyla bu tür davranışlara muhatap olan kişinin onur, şeref veya saygınlığının gerçekten rencide edilmiş olması aranmaz²¹. Herkesin şerefli olduğu varsayımıyla hareket edilir ve kişiyi küçültecek, onun toplumdaki saygınlığını azaltacak her isnat veya değer hükmünün açıklanması, hakaret suçunu oluşturur. Burada mağdura yapılan isnat veya değer yargısı objektif olarak onura saldırı niteliğinde görülürse mağdurun subjektif durumuna önem verilmez. Bu anlamda kişinin hakaret fiili sonucunda şeref ve onurunun sarsılması, zayıflatılması veya başkaları nezdinde yok olması gerekmez, zira bu bir zarar suçu değildir²².

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu, subjektif ve objektif şerefi dikkate almış ve korumuştur. Kanun “*halkın hakaret ve husumetine maruz kalmak*”, “*şöhrete taarruz etmek*” tabiriyle dış şerefi koruduğu halde, “*namus ve haysiyete taarruz etmek*” ibareleriyle daha çok iç şerefe vaki tecavüzleri cezalandırmak istemiştir²³.

Kanun, şerefe saldırı fiilini suç saymakla, hem bireysel menfaati korumakta, hem de sosyal yararı güvence altına almaktadır. Şerefe saldırıyı ifade eden fiiller, çeşitli suç biçimlerini meydana getirirler, bu suç biçimlerinden bazıları sadece insan şerefine ihlalini cezalandırdığı halde, diğer bir suç biçimi şereften gayri diğer bazı değerlere zarar verilmesini cezalandırır. Salt insan şerefine saldırıyı teşkil eden suç biçimine genel tahkir suçları, şereften gayri diğer bazı manevi değerlere saldırıyı teşkil eden suç biçimine ise özel tahkir suçları denilmektedir²⁴.

Özel tahkir suçları; mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu bu suçları çeşitli maddelerde hüküm altına almıştır. Bunlar şu şekilde sıralanmıştır; Cumhurbaşkanına hakaret, Türk Bayrağına hakaret, TBMM, Hükümetin manevi şahsiyetini, vs. ile birlikte Askeri Ceza Kanunun’ca öngörülen amir veya üste hakaret vs. suçları da eklenince genel tahkir

---

²¹ Önder, a.g.e., s.223.

²² Meran, N., Hakaret-İftira, Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, Seçkin Yay., Ankara, 2009, s.31.

²³ Erman, a.g.e., s.3.

²⁴ Erman, a.g.e., s.3.

suçları dışında ayrıca cezalandırılmış olan özel tahkir fiillerinin varlığının azımsanmayacak sayıda olduğu anlaşılmaktadır²⁵.

Genel hakaret ve sövme suçlarından ayrı olarak, azımsanmayacak sayıdaki bu özel tahkir hallerinin yasa koyucu tarafından ayrıca cezalandırılmış olma sebebi, özel tahkir hallerinin tümünde fiilin, mağdurun şerefini korumadan ziyade, başka bir hukuki menfaate saldırıyı da ifade etmesindedir. Kanun bu fiiller de mağdurun şerefini korumadan ziyade başka bir menfaati korumak istemiştir. Örneğin Cumhurbaşkanının her vatandaş gibi sahip olduğu şeref hakkından ziyade, onun temsil ettiği makamın yani devletin manevi dokunulmazlığı korunmakta ve bu nedenle sözü geçen fiilin devletin bireyin kişiliğine karşı değil de devletin şahsiyetine karşı işlenmiş bir cürüm sayılmaktadır²⁶.

Saldırı hedefini teşkil eden hukuki menfaatin şeref, namus, haysiyet, şöhret, mefhumları altında ayırma tabi tutulması mümkündür. Fakat bunların hepsi, manevi şahsiyete delalet etmek üzere, bir tabir altında toplanabilir ve mesela “vakar” kelimesi ile ifade olunabilir, böyle kabul edilince ortada bir tek suç mevcut olacaktır. Bu itibarla manevi şahsiyete saldırıda, saldırının yoğunluğuna göre ayırımın yapılması yerindedir. Muayyen bir maddenin isnadı suretiyle saldırı ile genel ve dolayısıyla müphem bir saldırı ayrı hükümlere tabi tutulmalıdır. “*Hakaret*” ile “*Sövme*”nin farkı budur²⁷.

Hakaret “*bir şeyi veya bir kimseyi aşağılık ve değersiz gösterecek biçimde davranmak*”; sövmek ise “*onur kırıcı, çoğu basmakalıp sözler söylemek, küfretmek*” anlamına gelmektedir²⁸. Hukuk sözlüklerinde “sövme” madde-i mahsusa ihtiva etmeyen hakaret olarak tanımlanmıştır, iki ayrı suç bakımından sadece nitelik farkı olduğu görülmektedir²⁹.

---

²⁵ Erman, a.g.e., s.3.

²⁶ Erman, a.g.e., s.3.

²⁷ Erem, a.g.e., s.535.

²⁸ Azizoğlu, B. A., Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Asil Yayın Dağıtım Ltd Şti, 1.baskı, Ankara s.572; TDK Türkçe Sözlük

²⁹ Yılmaz Ejder, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Kitabevi, 1986, s.266, 650.

Aşağıda kısaca inceleneceği üzere hakaret veya sövmenin, bir başka hukuki menfaati ihlal etmesi de mümkündür, böyle hallerde suçun değişik vasıfta görülmesi söz konusu olabilecektir. Devlet başkanına hakaret gibi, diğer bazı müesseselere hakaret “*umumi hakaret ve sövmeden farklı görülmüştür. 765 sayılı TCK m.159,*” memura hakarete 765 sayılı TCK’nun “*Devlet idaresi aleyhine cürüm*” vasfını üstün tutmuştur³⁰.

Tahkir suçları kural olarak icrai bir hareketle veya bir beyanda bulunmakla gerçekleşir, doktrinde tartışmalı olmakla birlikte ihmali bir davranışla da tahkir suçu işlenebilir³¹.

Hakaret suçunun gerçekleşmiş olması için, zararın mutlaka gerçekleşmesi zorunlu ve gerekli sayılmamıştır. Kanun “onur, şeref ve saygınlığa ve bu değerlere rencide edici nitelikte saldıran” diyerek, onur, şeref ve saygınlığın zarar görmesini aramamış, salt bu değerlerin soyut olarak tehlikeye sokulmuş olmasını suçun oluşumu için yeterli saymıştır. Bu nedenle suçun oluşumu için failin gerçekleştirmek istediği sonucun gerçekleşmiş olması gerekli ve zorunlu değildir. Bu nedendir ki hakaret suçu soyut tehlike suçu olarak kabul edilmektedir³².

Fiilin, objektif olarak tahkir içeriği taşıması hâlinde hakaret suçu oluşur. Hakaret suçunun oluşması için isnat edilen fiilin mağdurun şeref, onur ve saygınlığına zarar verip vermediği aranmayacağı gibi, somut olarak böyle bir tehlikenin oluşup oluşmadığı da araştırılmaz. Kanun objektif olarak aşağılama içeren fiilin maddi konu üzerinde zarar tehlikesi oluşturduğunu varsaymıştır. Fiilin objektif olarak onur, şeref ve saygınlığa zarar verici nitelikte olup olmadığını hakim değerlendirecek ve bu suretle suçun oluşup oluşmadığına karar verecektir³³.

Hakaret suçu soyut tehlike suçu olduğundan fiilin objektif olarak şeref ve saygınlığa zarar verici nitelikte olması suçun meydana gelmesi için yeterlidir.³⁴

---

³⁰ Erem, a.g.e., s.535.

³¹ Önder, a.g.e.,s.223.

³² Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.414; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.212; Yenidünya ve Alşahin, 2007, a.g.e., s.68.

³³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e.,s.212.

³⁴ Erman ve Özek, a.g.e., s.291.

Hakaret suçunun somut tehlike suçu olduğu görüşünü ileri süren müelliflerde vardır³⁵.

Konumuzu oluşturan suçun maddi konusu insanın saygınlığı olmakla, suçla korunan hukuki yarar ise insanın şeref hakkını oluşturmaktadır.

IV. ŞEREFE KARŞI SUÇLARIN TASNİFİ

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*kişilere karşı suçlar*" başlıklı ikinci kısmının sekizinci bölümünde yer alan "*şerefe karşı suçlar*", 125. maddede hakaret ile başlamaktadır. Türk Ceza Kanununun 126. maddesinde mağdurun belirlenmesi, 127. maddesinde isnadın ispatı, 128. maddesinde iddia ve savunma dokunulmazlığı, 129. maddesinde haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret, 130. maddesinde kişinin hatırasına hakaret ve 131. maddesinde, soruşturma koşulu olarak şikayet düzenlenmiştir. TCK' da şerefe karşı suçların yedi maddede düzenlendiği görülmektedir³⁶.

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun da ise bu suçlar, yasanın dokuzuncu babında "*şahıslara karşı cürümler*" başlığı altında yedinci fasılda, "*hakaret ve sövme suçları*" adıyla 480-490. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu maddeler, hakaret, hakaretin tahrif edilmiş belgeye dayanması, ispat hakkı ve yöntemi, sövme, yönelmenin belirlenmesi, hakaret ve sövmeye mağdurun haksız hareketleriyle sebebiyet vermesi, savunma dokunulmazlığı, hakaret/sövme içeren yazı, resim, vs. müsadere ve imhası, şikayet, şikayetten vazgeçme, özel zamanaşımı süresini içermektedir³⁷.

V. BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRMA

Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde tanımlanan genel hakaret suçu dışında, Türk Ceza Kanunu'nda ve diğer bazı yasalarda yer alan özel hakaret suçlarının varlığı söz

---

³⁵ Özbek, 2005, a.g.e., s.266. Yazar suçun somut tehlike suçu olduğunu ve hakimin fiilin tehlike yaratabilecek nitelikte olmasını araştırmak zorunda olduğunu ileri sürmektedir.

³⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.213.

³⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.213-214.

konusudur, yukarıda kısmen değindiğimiz üzere mağdurun sıfatı veya farklı hukuksal yararların korunmasının ön plana alınması nedeniyle kimi hallerde ayrı düzenlemelerin yapılması söz konusu olmuştur. Örneğin Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun gibi³⁸.

V.1. Hakaret ve Halkı Aşağılama

Türk Ceza Kanunu'nun 125.maddesinde düzenlenen hakaret suçu, bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını küçültücü nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırıyı düzenlemektedir. Söz konusu bu suçla korunan hukuki yarar bireyin şerefidir. Bu suç TCK'da *özel hükümler* kitabında, *kişilere karşı suçlar* başlıklı ikinci kısmın *şerefe karşı suçlar* başlıklı sekizinci bölümünde yer almaktadır³⁹.

Halkı aşağılama suçunu düzenleyen TCK'nun 216/2.maddesinde ise halkın bir kesimini aşağılama ise sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak, bir kesimi oluşturan belirsiz sayıdaki kişileri alenen aşağılamadır. Burada korunan hukuksal değer bireyin şerefi değil, kamu esenliği olmaktadır. Halkın bir kesiminin, belli nitelikler esas alınarak aşağılanması, toplumda barışın bozulmasına neden olacaktır, bu suç TCK'da *özel hükümler* kitabında, *topluma karşı suçlar* başlıklı üçüncü kısmın *kamu barışına karşı suçlar* başlıklı beşinci bölümünde yer almıştır⁴⁰.

Genel hakaret suçunda aranan mağdurun belirlenebilir olması koşulu, halkı aşağılama suçunda aranmaz, zira mağdur, halkın bir kesimini oluşturan belirsiz sayıdaki kişilerden oluşmaktadır⁴¹.

Halkın bir kesimi, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığı gibi unsurlardan bir veya bir kaçında ortaklaşan, belli ortak değerler temelinde kendilerini bütünün bir parçası olarak görmeyen insan topluluğuna denir⁴².

³⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.218.

³⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.218.

⁴⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.218.

⁴¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.218.

⁴² Zafer, Hamide, "Halkın Bir Kısmını aşağılayacak ve insan onurunu zedeleyecek şekilde tahkir etme cürmü", İHFD LXII,1-2(2004), 211 vd.

Halkı aşağılama suçunda aleniyet, suçun zorunlu unsuru iken genel hakaret suçunda aleniyet, suçun unsuru olmayıp suçun ağırlaşma sebebidir⁴³.

Hakaret suçu, şeref ve saygınlığı küçültücü nitelikte fiil veya somut olgu isnat etme ya da sövme suretiyle işlenirken, halkı aşağılama suçu ise aşağılama suretiyle işlenir. Aşağılama kavram olarak hakaret etme, hor görme, küçük düşürme, onur kırma biçimindeki söz veya eylemleri kapsar⁴⁴.

V.2. Hakaret ve Türklüğü -Cumhuriyeti- Devletin Kurum ve Kuruluşlarını Aşağılama

Yukarıda da değinildiği üzere hakaret suçu, bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını küçültücü nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmaktır (TCK m.125). Söz konusu bu suçla korunan hukuki yarar bireyin şerefidir. Bu suç TCK'da *özel hükümler* kitabında, *kişilere karşı suçlar* başlıklı ikinci kısmın *şerefe karşı suçlar* başlıklı sekizinci bölümünde yer almaktadır. Bu suçla bireyin şerefi korunmaktadır⁴⁵.

Türk Ceza Kanunu'nun 301.maddesinde düzenlenen Türklüğü, Cumhuriyeti ve Devletin kurum ve kuruluşlarını aşağılama suçu ise TCK'da *özel hükümler* kitabında, *millete ve devlete karşı suçlar* başlıklı dördüncü kısmın *devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar* başlıklı üçüncü bölümünde yer almaktadır. Bu suçla korunan hukuki yarar, Türklük, Cumhuriyet kavramları ile devletin kurum ve kuruluşlarının manevi şahsiyeti olmaktadır⁴⁶.

Türk Ceza Kanunu'nun 301.maddesinde Türklük ve Cumhuriyet kavramlarının yanı sıra, yasama organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti

---

⁴³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.218.

⁴⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.219.

⁴⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.219.

⁴⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.219.

Hükümeti, Devletin yargı organları, askeri veya emniyet teşkilatı da alenen aşağılanmaya karşı korunmaktadır. Bu suçta aleniyet suçun oluşumu için zorunlu unsur iken genel hakaret suçunda aleniyet suçun unsuru olmayıp suçun ağırlaşma sebebidir(TCK m.125/4)⁴⁷.

Bu suçun kovuşturulması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır⁴⁸.

İzin bir yargılama koşulu olup, söz konusu koşul gerçekleşmemişse soruşturma ve ceza kovuşturması yapılamaz. İzin alınmaksızın soruşturma yapılmış ve dava da açılmışsa bu durumda izin koşulunun gerçekleşmesi olası ise “durma” olası değilse, Örneğin; izin verilmediği bildirildiği halde yanlışlıkla soruşturma yapıp dava açılmışsa “düşme” kararı verilmelidir (CMK m.223/8). Verilen izin geri alınmaz⁴⁹.

V.3. Hakaret ve Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama

Türk Ceza Kanunu'nun 125.maddesinde düzenlenen hakaret suçu, bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını küçültücü nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırıyı düzenlemiştir. Söz konusu bu suçla korunan hukuki yarar bireyin şerefidir. Bu suç TCK'da *özel hükümler* kitabında, *kişilere karşı suçlar* başlıklı ikinci kısmın *şerefe karşı suçlar* başlıklı sekizinci bölümünde yer almaktadır⁵⁰.

Türk Ceza Kanunu'nun 300.maddesinde düzenlenen bu suç ise TCK'nun *özel hükümler* kitabında, *millete ve devlete karşı suçlar* başlıklı dördüncü kısmın *devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar* başlıklı üçüncü bölümde yer

⁴⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.219-220.

⁴⁸ “Hüküm tarihinden sonra yürürlüğe giren 5759 sayılı kanunun 1. maddesi ile değişik 5237 sayılı TCK'nın 301. maddesinin 4. fıkrası uyarınca bu suçtan dolayı soruşturma yapılması Adalet Bakanı'nın iznine bağlandı ve bu husus maddi ceza hukuku müessesesi olup lehe olduğundan, sanık hakkında izin alınmasından sonra hukuki durumunun tayin ve takdirinde zorunluluk bulunması, bozma nedenidir. (Y.9.CD. 12.04.2010 T., 2008/10995 E., 2010/4198 K.)

⁴⁹ Çetin, a.g.e., s.194.

⁵⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.220.

almaktadır. Hakaret suçunda aleniyet suçun ağırlaştırıcı sebebi iken bu suçta aleniyet suçun meydana gelmesi için zorunlu unsurdur⁵¹.

Türk bayrağını aşağılama, yırtarak, yakarak ve diğer bir biçimde yapılabilir. Türk bayrağı anayasada belirtilen beyaz ay yıldızlı al bayarak özelliklerini taşıyan ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin egemenlik alameti olarak kullanılan her türlü işarettir⁵².

Türk Ceza Kanunu'nun 300/3. maddesi suçun yabancı ülkede Türk vatandaşı tarafından işlenmesi halini cezanın ağırlaşması nedeni olarak görmüştür⁵³.

V.4. Hakaret ve Cumhurbaşkanına Hakaret

Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde düzenlenen hakaret suçu, bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını küçültücü nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırıyı düzenlemektedir. Söz konusu bu suçla korunan hukuki yarar bireyin şerefidir. Bu suç TCK'da *özel hükümler* kitabında, *kişilere karşı suçlar* başlıklı ikinci kısmın *şerefe karşı suçlar* başlıklı sekizinci bölümünde yer almaktadır⁵⁴.

Türk Ceza Kanunu'nun 299. maddesinde düzenlenen Cumhurbaşkanına hakaret suçu ise, Türk Ceza Kanunu'nun *özel hükümler* kitabında, *mille ve devlete karşı suçlar* başlıklı dördüncü kısmın *devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar* başlıklı üçüncü bölümde yer almaktadır, bu suçla korunan hukuki yarar devletin başı olan cumhurbaşkanının saygınlığıdır. Suçun oluşumu alenen işlenmesi koşuluna bağlıdır⁵⁵.

---

⁵¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.220.

⁵² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.220.

⁵³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.219; Çetin, a.g.e., s.194.

⁵⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.220.

⁵⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.221.

Türk Ceza Kanunu'nun 299/3.maddesindeki düzenlemeye göre Cumhurbaşkanına hakaret suçundan dolayı kovuşturma yapılabilmesi, Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır⁵⁶.

VI. ESKİ VE YENİ YASANIN KARŞILAŞTIRILMASI

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, *şerefe* karşı suçlar 125-131. maddeler arasında toplam yedi madde de düzenlenmiştir.765 sayılı Türk Ceza Kanununda ise bu suçlar, hakaret ve sövme cürümleri adıyla, 480-490. maddeleri arasında, toplam on iki madde olarak düzenlemiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda hakaret ve sövme suçları ayrımı kaldırılmış olduğundan bu suçu düzenleyen madde sayısında azalma olmuştur⁵⁷.

765 Sayılı yasa ile 5237 sayılı yasa incelendiğinde hakaret suçu bakımından bu her iki yasa arasındaki temel farklar ve özellikler şöyle ortaya çıkmaktadır.

765 Sayılı TCK'da ilgili suçların düzenlendiği "*dokuzuncu bab*" başlığı "*şahıslara karşı cürümler*", "*yedinci fasıl*" başlığı ise "*hakaret ve sövme*" cürümleridir. Buna karşılık, 5237 sayılı TCK'da "*ikinci kısım*" başlığı "*kişilere karşı suçlar*", "*sekizinci bölüm*" ise *şerefe* karşı suçlardır. Her iki yasada da hakaret suçu kasten işlenen suçlardandır⁵⁸.

765 Sayılı TCK'da hakaret ve sövme suçları ayrı ayrı düzenlenmiş iken 5237 sayılı TCK'da her iki suç tek madde de düzenlenmiştir⁵⁹.

Her iki yasa arasında, hakaret suçunun yaptırımında öngörülen cezalar bakımından farklılıklar vardır. Şöyle ki; 765 sayılı TCK'da hakaret suçu için öngörülen cezanın üst sınırı, 5237 sayılı TCK'da öngörülen cezadan daha yüksektir. Yine 5237 sayılı TCK'da sövme suçu açısından öngörülen cezalar, 765 sayılı yasada ayrıca düzenlenmiş sövme suçu için öngörülen cezalardan daha ağırdır⁶⁰.

⁵⁶ Çetin, a.g.e, s.194; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.220.

⁵⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.214.

⁵⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.214.

⁵⁹ Özbek Ö. V., Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı İzmir Şerhi, Seçkin Yayınları, 2008, s.854.

⁶⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.214-215.

5237 Sayılı TCK'da hakaret suçu için seçimlik ceza olarak hapis ya da para cezası düzenlenmiş iken 765 sayılı TCK'da ise hakaret ve sövme suçu için hapis cezasının yanında para cezası da öngörülmüştür⁶¹.

5237 Sayılı TCK'da kişinin hatırasına hakaret suçu, şerefe karşı suçlar arasında ve kapsamı genişletilerek düzenlenmiş iken 765 sayılı TCK da ise hakaret suçu, din özgürlüğüne karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlenmiştir⁶².

Nitelikleri bakımından da hakaret suçu açısından her iki yasada farklılıkların varlığı söz konusu olmaktadır. 5237 sayılı yasada ağırlaştırıcı sebepler tek tek sıralanmış ve belli bir sistematığe oturtulmuştur⁶³.

765 Sayılı TCK'da sövme suçu için öngörülen, suçun kamu görevlisine karşı ve tahrif edilmiş belgeye dayanarak işlenmesi ağırlaştırıcı sebep sayılmış iken, 5237 sayılı yasada buna yer verilmemiştir⁶⁴.

5237 Sayılı yasaya oranla 765 sayılı TCK'da huzurda hakaret, ihtilatlı hakaret'e göre daha ağır bir ceza ile cezalandırılmıştır⁶⁵.

5237 Sayılı TCK'da aleniyet, suçun hem huzurda ve hem de (ihtilat) diğer kişilerle konuşup görüşerek işlendiği hallerde, ağırlaştırıcı neden kabul edilmesine karşın 765 sayılı TCK'da aleniyet, sadece hakaret veya sövme suçlarının huzurda işlenmiş olması durumunda ağırlaştırıcı sebep sayılmıştır⁶⁶.

---

⁶¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

⁶² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

⁶³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

⁶⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

⁶⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

⁶⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

5327 Sayılı TCK'da suçun yayın yoluyla işlenmesi durumunu nitelikli hal saymamış iken 756 sayılı TCK'da suçun yayın yoluyla işlenmesi halini ihtilatlı hakaretin ağırlaştırılmış hali olarak düzenlemiştir⁶⁷.

765 Sayılı TCK'da suçun, mağdura hitaben gönderilmiş mektup, resim veya herhangi bir yazı, telgraf ve telefon kullanılarak işlenmesi halinin huzura denk sayılmasına karşın, 5237 sayılı TCK' da suçun huzurda işlenmiş sayılmasına neden olacak araçlar olarak tek tek sayılmayarak, sesli, yazılı veya görüntülü iletiden söz ederek ve bununla teknolojik gelişmelerin dikkate alınması amaçlanmış ve bu kapsam geniş tutulmuştur⁶⁸.

765 Sayılı TCK'da ihtilatlı hakaret suçunun oluşabilmesi için belli sayıda kişinin bir arada olması koşulu aranır iken 5237 sayılı TCK'da ihtilatlı hakaret suçunun oluşabilmesi için belli sayıda kişinin "*toplu veya dağınk*" olmasının gerekliliği hususu açıkça belirtilmemiştir⁶⁹.

765 Sayılı TCK'da failin kendi haksız hareketiyle hakaret veya sövmeye neden olması halini, özel tahrik hali saymış ve sadece ceza indirimine olanak tanımış iken 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bu durumda yani hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi durumunda, faile verilecek cezadan indirim yapılmasını mümkün hale getirdiği gibi faile ceza verilmemesini de mümkün hale getirmiştir⁷⁰.

VII. HAKARET SUÇUNDA TİPİKLİK

Ceza kanununda suç sayılan fiilin tanımlanması ve suçun ne olduğunu tarifine suç tipikliği denilir. Ceza kanunu hareketin belirli bir tarzda, belirli bir biçimde meydana gelemsini tanımlar. İşte ceza kanunundaki bu tanımlama belirli öğeleri kapsar bu öğelerin tümünü kapsayan fiil suç oluşturur ve tipiktir. Şayet fiil kanuni tanıma

---

⁶⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

⁶⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.215.

⁶⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.216.

⁷⁰ Centel/Zafer/Çakmut a.g.e., s.216.

uygunluk göstermiyorsa, suçun unsurlarının meydana gelmediği ve fiilin tipikliğinden söz edilemeyeceği kuşkusuz olacaktır⁷¹.

Bir hareketin, bir fiilin, hakaret suçu için belirlenen öğeleri taşıması durumunda fiil, kanuni tanıma uygun yani tipik kabul edilecektir. Bir hareketin, hakaret suçu tipikliğine uygun sayılması için; şeref ve itibara tahkir edici bir eylemin yönelmesi gerekmektedir. Bu tahkir edici hareketin belirli bir kişiye veya kişilere yöneltilmesi ve bu kişi veya kişilerin belirlenebilir olması, eylemin belirli kişiye ya da belirlenebilir kişilerin yüzüne karşı yapılması (huzurda hakaret), ya da en az üç kişi ile ihtilat etmek koşulu ile yoklukta yapılması gerekir⁷².

Şayet suçun oluşumu için zorunlu bu öğelerden herhangi biri meydana gelmemiş ise suç oluşmayacaktır. Örneğin fiil tahkir edici nitelikler içermiyorsa veya kişinin yüzüne karşı yapılmamış olmakla birlikte, üç kişi ile de ihtilat edilmemişse suçun unsuları itibarıyla meydana gelmediği ve eylemin hakaret suç tipine uymadığı, yani suç tipikliğinden söz edilmesi mümkün olmayacaktır⁷³.

---

⁷¹ Dönmezer, Erman, “Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku”, Genel Kısım Cilt.1, Beta Yay., 14.bası, s.361-362.

⁷² Dönmezer/Erman, a.g.e, s.361-362

⁷³ Dönmezer/Erman, a.g.e, s.361-362.

İKİNCİ BÖLÜM

HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI

I. HAKARET SUÇUNUN MADDİ UNSURU

I.1. Suçun Konusu

Suçun konusunu Türk Ceza Kanunu, kişiye onur, şeref ve saygınlığını rencide eden somut bir fiil veya olgu isnat etme ya da sövme fiili olarak tanımlamıştır.⁷⁴ Dolayısıyla hakaret suçu seçimlik hareketli suçu oluşturur, suçun konusunu oluşturan bu tahkir edici fillerin, söz, yazı, resim veya işaretlerle gerçekleştirilmesi söz konusu olabilmektedir, yukarda kısmen de değinildiği gibi belirli bir kişiye yönelmiş hakaret içeren fiil diğer bir kişinin şerefini, onurunu, saygınlığını rencide edebilir, fiilin mağduru olan kimse, eş veya aile ile birlikte şeref ve saygınlık bakımından bir varlık, bir birlik içerisinde olmaktadır. Örnek vermek gerekir ise kızına iffetsizlik isnadı içeren sözler sarf edilen bir babanın şerefi lekelenebilmesi söz konusudur. İşte bu gibi durumlarda dolayısıyla hakaret söz konusu olmaktadır, bu hallerde dolaylı olarak hakaret suçuna maruz kalan kişi de doğrudan hakaret fiiline maruz kalan kişiden ayrı olarak şikayet hakkına sahip olabilmektedir⁷⁵. Burada tek bir fülle birden fazla hakaret suçu oluşacağından Türk Ceza Kanunu'nun 43/2. maddesi uyarınca zincirleme suç kuralları uygulanacaktır⁷⁶.

Fail, isnad içeren sözleri açıkça ifade edebileceği gibi, ima, soru, şüphe uyandıracak bir biçimde veya alaycı bir üslupla da açıklayabilir. Burada nedensellik bağı önem kazanmaktadır, hareket ile sonuç arasında ilişkinin tespiti mümkün olmalıdır.

⁷⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.225.

⁷⁵ “Çevrede dağıtılan yazılarla kızına onur kırıcı eylemler isnat etmek, katılanın saygınlığını da dolaylı olarak ihlal eder ve bu eylem davacıya da sövme suçunu oluşturur”. (Y.4.CD. 03.10.2006 T., 8759 E./14728 K.)

⁷⁶ Çetin, E., Yeni Türk Ceza Yasasında Hakaret Suçları, Seçkin Yay., Ankara, 2008, s.36; Erman ve Özek, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.275.

Hakaret fiili sonucunda mağdurun onur, şeref ve itibarının sarsılmış olması gerekmemektedir⁷⁷. Şayet nedensellik ilişkisinin tespiti bakımından kuşkulu bir durum varsa burada ceza yargılamasının evrensel ilkesi olan şüpheden sanık yararlanır ilkesinin gözetilmesi suretiyle fail hakkında beraat kararı verilmesi gerekmektedir⁷⁸.

I.2. Hakaret Suçunda Fail

Ceza ehliyetine sahip olan herkes hakaret suçunun faili olabilir⁷⁹. Ölmüş kimseler hayatta iken işlemiş oldukları suçlardan ceza takibine “*cezaların şahsiliği prensibi gereği*” maruz kalamazlar ise de mirasçılarının karşı hukuk davası açılabilir⁸⁰. Ölmüş kimse tarafından yazılmış hakaret suçunu içeren yazı, ölümünden sonra yayımlanmış ise bu yazıyı yayımlayanlar veya başkaları ile ihtilat edenler hukuken ve cezaen sorumludurlar⁸¹.

Bununla beraber ölmüş bir kimsenin vasiyetnamesinde yer alan şeref ve haysiyet kırıcı kısımların hakaret suçuna meydan verip vermeyeceği ve bundan dolayı mirasçılarının sorumlu tutulmaması gerekmektedir, zira cezaların şahsiliği nedeniyle mirasçılarının sorumlu tutulamayacağı bununla birlikte vasiyetnameyi açanın veya mahkemeye tevdi edenin de sorumlu tutulmaması gerekmektedir, çünkü fail vasiyetnameyi sulh mahkemesine tevdi etmekle kanuni bir mükellefiyeti yerine getirmektedir, ancak ölenin vasiyetnameden gayri yazılarına aleniyet vermek hiçbir kanuni yükümlülüğü yerine getirmeyeceğinden böyle bir yazıyı yayımlayanın ceza sorumluluğu olduğu aşikardır⁸².

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek

---

⁷⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.226.

⁷⁸ “Sanığın üzerine atılı sövme suçunu işlediğine dair şahsi davacının soyut iddiasından başka cezalandırılması için yeterli ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi”. (Y.2.CD. 29.4.2004 T.,1293 E./8420 K).

⁷⁹ “G... üniversitesi tıp fakültesi araştırma ve uygulama hastanesi psikiyatri ana bilim dalı başkanlığının 29.09.2006 tarihli raporunda: manik depresyon tanısı ile tedavi gördüğü belirtilen sanığın suç tarihinde akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı ve fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azalıp azalmadığı hususu adli tıp kurumundan rapor alınarak araştırılmadan eksik kavuşturma ile cezalandırılmasına karar verilmesi” (Y.2.CD.15.02.2010 T., 2009/2196 E., 2010/3901 K.).

⁸⁰ Erem, a.g.e., s.536.

⁸¹ Erem, a.g.e., s.537.

⁸² Erman, a.g.e., s.30.

suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran “*kişi*” demek suretiyle, suçun faili açısından bir özellik ve ayrıcalık söz konusu olmamaktadır⁸³. Tüzel kişilerin ceza sorumluluğu kabul edilmemiş olduğundan bu fiilin tüzel kişiler tarafından işlenmesi mümkün değildir⁸⁴. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 20/1. maddesi ceza sorumluluğunun şahsiliğini düzenlemiştir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz aynı maddenin 2.fıkrası, tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamaz. Ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik niteliğindeki yaptırımlar saklıdır, demek suretiyle, tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımının uygulanmaz olduğu düzenlemesini getirmiştir⁸⁵.

5187 Sayılı Basın Kanunu’nun 11. maddesi basın yoluyla işlenen suçlarda sorumluları aşağıdaki gibi tayin ve tespit etmiştir. Süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur⁸⁶.

5187 Sayılı Kanun süreli yayınlar da eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur⁸⁷. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir⁸⁸.

Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım

---

⁸³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.222.

⁸⁴ Erem, a.g.e., 537.

⁸⁵ Özbek, Ö.V., a.g.e., s.859.

⁸⁶ 5187 sayılı Basın Kanunu 11/2. md.

⁸⁷ 5187 sayılı Basın Yasası’nın 26/1. maddesi uyarınca, günlük süreli yayınlar bakımından dava açma süresi iki aydır. Bu süre zamanaşımı süresi olmayıp, hak düşürücü süre olduğundan, kamu davasının mutlaka iki aylık süre geçirilmeden açılmak zorundadır. (Y.4.CD. 28.11.2007 T, 2007/7328 E., 2007/10102 K.).

⁸⁸ 5187 sayılı Basın Kanunu 11/3. md.

sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur⁸⁹.

Görüldüğü üzere Basın Kanunu'nun 11. maddesine göre ceza sorumluluğu tüzel kişiye değil gerçek kişi olan eser sahibine, sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkiliye, yayımlatana, yayımcıya veya basımcıya aittir.

Hakaret suçunun internet ortamında işlenmiş olması halinde, hakaret içeren sözlerini kullanan, yazan kişi suçun failidir. “5651 sayılı internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun 4.maddesi uyarınca” içerik sağlayıcılar da hakaret suçunun faili olabilirler⁹⁰.

Söz konusu bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, içerik sağlayıcılar internet ortamında kullanıma sundukları her tür içerikten sorumludurlar, içerik sağlayıcı bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak sunuş biçiminden, sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça anlaşılakta ise genel hükümlere göre sorumludur⁹¹.

I.3. Hakaret Suçunda Mağdur

I.3.1. Genel Olarak

Hakaret suçunda mağdur, hakarete uğrayan kimsedir. Hakaret suçunda mağdur ancak gerçek kişi olabilir, nitekim bu suçu düzenleyen, TCK'nun 125.maddesi “bir kimseye” “bir kimsenin” denilmek suretiyle, hakaret mağdurunun herhangi bir gerçek kimse olabileceği kabul edilmiştir, kişinin şeref duygusundan yoksun olması kendisi hakkında sarf edilen üzüntü duymaması suçun varlığını engellemez. Suçun mağduru herkes olabilir, herkes hakaret suçu ile korunan objektif şerefe sahiptir ve başkalarının bu

---

⁸⁹ 5187 sayılı Basın Kanunu 11/4. md.

⁹⁰ 5651/4 S. İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun.

⁹¹ Meran, N., Hakaret-İftira, Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, Seçkin Yay., Ankara, 2009, s.34.

hakka saygı gösterilmesi gerekir, bazen mağdurun sıfatı bazı durumlarda özel nitelik arz eder⁹².

Kanuni deyimden anlaşılan, mağdurun kim olduğu, sıfatının ne olduğu esasen önemli olmamakla birlikte örneğin Cumhurbaşkanına hakaret suçunda olduğu gibi bazen suçun farklı biçimde cezalandırılmasına sebebiyet verebilir (TCK m.299). Burada önemli olan mesele mağdurun belirlenebilirliğidir, hakaret veya sövme fiili, belirlenebilecek somut bir kişiye yönelmemiş ise küçültücü veya onur kırıcı hareketlerinin açığa çıkarılması söz konusu olmamaktadır⁹³.

Aşağıda ayrıntılı olarak açıklayacağımız üzere, önem kazanan diğer bir mesele de mağdur kişinin tespiti ve teşhisinin ne zaman var sayılacağıdır. Bu konuda genel kabul gören anlayış mağdurun isminin açıkça belirtilmesinin gerekmediğidir mağdurun kimliğinin sarf edilen kelimelerden anlaşılması kâfidir. Örneğin failin bir kimsenin isminin baş harflerini, ya da herkesçe bilinen sıfat, lakap veya onun alameti farikasını oluşturan özelliğinden söz etmesi mağdurun kim olduğunun tespiti için yeterli sayılmalıdır. Yani mağdurun kim olduğunun kolaylıkla ve kuşkuya yer bırakmayacak şekilde tayinine yarayan kelimelerin sarf edilmesi durumunda hem mağdurun ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır⁹⁴.

Nitekim bu husus TCK'nun 126. maddesinde mağdurun belirlenmesi başlığı altında açıkça belirtilmiştir⁹⁵. Madde metninden de anlaşılacağı üzere kanunumuz bir karine ihdas etmiş ve bu bunun takdirini hakime bırakmıştır.

I.3.2. Mağdurun Belirlenmesi

Hakaret suçunda tahkir fiili, belirli kişi ya da kişilerin kişilik haklarını rencide etmeli, mağdur ya da mağdurların kim olduğu duraksamaya yer bırakamayacak şekilde belirlenebilmelidir. Bu nedenle fiilin yöneldiği kişi veya kişiler belirlenemiyorsa,

---

⁹² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.227.

⁹³ Erman, a.g.e., s.31.

⁹⁴ Erman, a.g.e., s.31-32.

⁹⁵ Mağdurun belirlenmesi: MADDE 126. - (1) Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.

yönelimin kim ya da kimlere yönelik olduğu tespit edilemiyorsa kişilik hakkının zarar gördüğü herhangi bir kimse bulunmadığından suç meydana gelmeyecektir. Hakaret suçunda fail, çoğunlukla fiilin hedefi kişi veya kişilerin belli olmamasına yönelik çaba içinde olduğundan suçtan ve cezadan kurtulmaya çalışmaktadır. Kanun koyucu, bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak için mağdurun isminin açıkça belirtilmiş olmasını gerekli görmemiş, mağdurun kim olduğunun kullanılan kelime, kavram, resim, karikatür v.s ile anlaşılabilir olmasını suçun meydana gelmesi için yeterli saymıştır⁹⁶.

Türk Ceza Kanunu'nun 126. maddesi, "*hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa, hem isim belirtilmiş hem de hakaret açıklanmış sayılır.*" şeklinde düzenleme yapmak suretiyle mağdurun ismi belirtilmemiş olsa da suçun oluşabileceğini kabul etmiştir⁹⁷.

Türk Ceza Kanunu'nun 126.maddesi, 765 Sayılı TCK'nun 484.maddesinde belirlenen kriterden farklı bir kriter öngörmüştür, 484.maddede "*tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa*" demek suretiyle bir karine ortaya koymuşken; TCK'nun 126.maddesi ise "*duraksanmayacak bir durum varsa*" demek suretiyle belirlenebilir bir durumdan söz etmiştir⁹⁸.

Hukuka uygun her türlü delille mağdurun belirlenmesi mümkündür, delillerin takdirinde hâkimin delil serbestisi vardır⁹⁹.

Ayrıca, mağdurun fotoğraf veya karikatürünün basılması hâlinde de mağdur belirli sayılır. Mağdurun belirlenmiş sayılması için eldeki delillerin şüpheye yer bırakmayacak şekilde kesin ve tereddütsüz olması gerekir¹⁰⁰.

---

⁹⁶ Erman/Özek Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul, 1994 Dünya Yayıncılık A.Ş. s.257.

⁹⁷ Madde gerekçesinde; "Hakaret suçunun oluşabilmesi için mağdurun belli ya da belirlenmesinin olanaklı bulunması gereklidir. İşte bu maddeyle suçu işleyen tarafından mağdurun kimliğinin açıkça belirtilmediğinde ne gibi bir durumun varlığı hâlinde ismin belirtilmiş ve hakaretin açıklanmış sayılacağına ait ölçü gösterilmektedir." Madde aslında usul hukuku bakımından ispata yönelik karineye benzer bir ölçü getirmiş bulunmaktadır.

⁹⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.224.

⁹⁹ Erman, a.g.e., s.33.

¹⁰⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.224.

Kesinlik kazanan kanıtlara dayalı olmadan, varsayımlarla mağdurun belirlenmeye çalışılması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz. Hakaret suçu, ifade özgürlüğünü asgari ölçüde kısıtlamalı, hakaret suçuyla ifade özgürlüğü arasındaki çatışma, ifade özgürlüğü lehine çözülmeye çalışılmalıdır. Kişilerin, ifade özgürlüğünün kısıtlanmaması, korkusuzca, endişe duymadan ifade özgürlüğünün kullanılması gerekliliği karşısında mağdurun kesin, tereddütsüz, şüpheye yer bırakmayacak delillerle belirlenmesi gerekmektedir. Birkaç kişiye yönelik yapılan hakaret fiilinin kime ya da kimlere yapıldığına belirlemek önem kazanmaktadır. Şayet, birden çok kişi hedef alınarak hakaret fiili ika edilmiş ise bu durum da ayrıca mağdurun belirlenmesine gerek yoktur. Hakaret fiili tüm kişiler hedef alınarak yapılmış ise bu durumda, her kişiye karşı ayrı ayrı fiil ika edilmiş sayılacağından ve tüm kişiler için ayrı ayrı suç oluşacağından bu gibi durumlarda zincirleme suça ilişkin (TCK m. 43/2) hüküm uygulanır. Eğer hakaret fiili birkaç kişiden biri veya birileri hedef alınarak yapılmış ise kimlerin hedef alındığının belirlenmesi zorunludur. Bu durumda belirlenebilen kimseler suçun mağduru sayılır. Fiilin yöneldiği kişileri belirlemek mümkün değilse ve orada bulunan kişilerin tümünün hedef alındığı da anlaşılmıyorsa bu durumda suç meydana gelmeyecektir¹⁰¹.

I.3.3. Tüzel Kişiler

Tüzel kişiler veya tüzel kişiliği bulunmayan toplulukların hakaret veya sövme suçunun mağduru olabileceği konusunda doktrinde farklı görüşler olmakla birlikte baskın görüş, tüzel kişilerin suçun mağduru olamayacağı yönündedir¹⁰².

Tüzel kişilerin bu suçun faili olamayacaklarına dair tespitlerimizi “*fail*” bölümünde açıklamıştık. Doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, bu suçun faili olmayan tüzel kişilerin bu suçun mağduru olmaları mümkün değildir, her ne kadar tüzel kişilerin medeni haklara sahip olmaları ve sosyal yaşamda önemli fonksiyonlar icra etmelerinin yanı sıra ve ticari ve sosyal hayatta korunması gereken bir itibarları, şerefleri olduğu ve aynı zamanda hak ve yükümlülük sahibi olmalarından ötürü, kendilerine yönelik hakaret suçunun işlenmesi halinde, mağdur tüzel kişinin, halkın hakaret ve husumetine

¹⁰¹ Özbek Ö.V., a.g.e., s.859; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e s 223, Durmuş/Erdem/Önok, a.g.e., s.415.

¹⁰² Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.417.

maruz kalabileceği gibi saygınlığına ve itibarını da sarsacağı belirtilmiş ise de kanun metni ve yargıtay uygulamaları göstermektedir ki suçun mağduru ancak gerçek bir kimse olabilmektedir, ancak tüzel kişiler olsa olsa suçtan zarar gören olabilirler¹⁰³.

I.3.4. Topluluklar

Tüzel kişiliğe sahip olmayan topluluklar bakımından suç failliğini ikiye ayırmak icap eder; Bunlardan birincisi hakarete maruz kalan mağdurun bizzat topluluk olması hali bu durumda hakaret suçu bizzat topluluğa karşı ika edilmiş olduğundan, mağdur topluluğun faile karşı tek bir dava ve şikayet hakkı bulunmaktadır (örneğin muhasebeciler dolandırıcıdır gibi), ikincisinde ise yani toplu halde bir arada bulunan kimselerden her birinin fail tarafından sarf edilen sözlerin kendisine yönelik olduğunun tespiti ve tayini mümkün olduğu takdirde her biri ayrı ayrı dava ve şikayet hakkına sahiptir. Burada birden çok kimsenin bir arada bulunması halinde hakaretin tek bir fiile işlenmesi söz konusu olduğundan zincirleme suç hükümleri uygulanır(TCK.m.43/2)¹⁰⁴.

I.3.5. Küçükler ve Akıl Hastaları

Öte yandan isnad yeteneği olmayan küçüklerin ve akıl hastalarının da korunmaya değer bir saygınlığı, objektif (dış şeref) şerefi olduğu kuşkusuzdur. Burada mağdurun subjektif (iç şeref) şerefinden ziyade toplumdaki, sosyal çevredeki ve arkadaşları arasındaki şerefi korunmuştur. Bu nedenle bu kişilere karşı söylenen onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikteki sözler, bu kişiler tarafından algılanıp, hissedilmese bile ve herhangi bir üzüntüye sebebiyet vermesi dahi hakaret suçu kapsamında değerlendirilmelidir¹⁰⁵.

---

¹⁰³ Erman, a.g.e., s.37; Özbek Ö.V., a.g.e., s.859; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.223; Durmuş, T., Erdem R., Önok, M., a.g.e., s.415.

¹⁰⁴ Özer Ö.V., a.g.e., s.861; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.416.Zincirleme suç MADDE 43.(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır. (3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.

¹⁰⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, TCK Şerhi, 3.Cilt, Ankara, 2009, s.3062.

I.3.6. Hükümlüler ve Şerefsiz Yaşam Sürenler

Mağdurun küçük veya akıl hastası olmasına benzer bir durumda, geçmişi, sosyal durumu veya mesleği veya geçmişte haysiyet kırıcı bir suçtan mahkumiyet nedeniyle şerefsizler olarak kabul edilen kimselerin de korunmaya değer bir şeref alanları olduğundan, buna aykırı davrananlarında cezalandırılmaları söz konusu olmaktadır¹⁰⁶. Kişi sahip olduğu toplumdaki saygınlığı kısmen doğuştan kısmen de sonra kazanmaktadır, kişiye bunlar insan olarak doğmuş olmakla tanınmıştır. Geçmişi sosyal durumu veya yaptığı işinden dolayı “şerefsiz” sayılan kişilerinde ceza hukukunun bakımından korunmaya değer şerefleri vardır¹⁰⁷. Bundandır ki “hırsıza, hırsız”, “katile, katil”, “fahişeye, fahişe” demek suç değilse de “hırsıza katil”, katili hayvana benzetmek hakaret suçunu oluşturur¹⁰⁸.

I.3.7. Özürlü ve Engelliler

Kişinin fiziksel bir özrünün olması halinde, veya kişiye bir hastalık yakıştırılması halinde de hakaret suçu oluşur. Örnek vermek gerekirse, kişiye, kör, topal, aidsli, vs denilmesi gibi¹⁰⁹.

I.3.8. Ölüler

Ölmüş bir kimsenin hakaret suçunun mağduru olup olamayacağı da doktrinde tartışılmalı olmakla birlikte. Bu konuda iki ana görüş ön plana çıkmıştır, bu görüşlerden birine göre ölen bir kimsenin hakaret suçunun mağduru olması mümkün değildir. Zira Ölen bir kimsenin, suçun aktif veya pasif süjesi olması söz konusu değildir, mamafih ika edilen hakaret fiili, ölen kişinin yakınlarını üzen ve onlara acı veren bir fiildir. Bu nedenle ancak, ölen kimsenin yakınları mağdur olabilirler bunun yanında, her suç bir hakkın ihlali neticesini doğurduğundan. Söz konusu hak ihlali için ortada bir hak sahibinin bulunması gerekir. Bu sebeple ölen bir kimsenin hak sahibi olması mümkün

¹⁰⁶ Çetin E., Yeni Türk Ceza Yasasında Hakaret Suçları, Seçkin Yay., Ankara 2003b, s.17.

¹⁰⁷ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.415.

¹⁰⁸ Erman, a.g.e., s.54.

¹⁰⁹ “Sanığın sarf ettiği “dört gözlü” sözü, o kişinin gözlüklü olduğunu ifade edip, hakaret teşkil etmez demıştır.” (YCGK. 28.11.1988 T., 2-449) Artuk/Gökçen/Yenidünya, TCK Şerhi, 3.Cilt, Ankara, 2009 s.3064; Savaş, Vural, Mollamahmutoğlu, Sadık, TCK Yorumu, 3.Bası, 4.Cilt, Ankara, 1999. s.5072.

değildir. Çünkü ölümlerle birlikte kişilik sona erdiğinden ölü kimsenin mağdur olması mümkün değildir¹¹⁰.

Ölen bir kimsenin hakaret suçunun mağduru olamayacağını ileri süren diğer görüş sahiplerine göre, tarihsel vakıaların, gerçeklerin ortaya çıkması için tarihte, geçmişte yaşananların, tarihi olayların ve kişilerin özgürce tartışılması gerektiğini, bu tür olayların ve kişiliklerin öğrenilmesinde toplumun menfaati bulunduğunu, tarihin özgürce tartışılmaması hâlinde tarih öğrenmekten umulan faydanın ortadan kalkacağını; Bu sebeple ölümlerin bütün fiillerini gelecek neslin takdirine terk etmek gerektiğini ve bunun ceza hukukunun koruması altına alınmaması gerektiğini ileri sürmektedirler¹¹¹.

Ölü kimselerin varlığının ceza hukukunun himayesi altında olmasını ileri süren görüşe göre ise; Ölü bir kimse, hakaret suçunun mağduru olabilir. Ölen bir kimse, yaşadığı çevrede belli bir manevi kişiliğe sahiptir. Kişilerin, ölümü ile sadece maddi varlıkları sona ermekte ve fakat manevi kişilikleri, manevi varlıkları yaşamaya devam etmektedir. Bu nedenle, ölmüş bir kimsenin toplum içinde yaşamaya devam eden bu manevi kişiliğinin himaye edilmesi gerekir. Ölen bir kimsenin söz konusu manevi varlığının himayesi için hakaret suçunun mağduru olmaları gerektiğini ileri sürmektedirler¹¹².

Ölmüş bir kimsenin varlığının ceza hukukunun himayesinde olması gerektiğini ileri süren, diğer görüşe göre ise; Ölümler, hakaret suçunun mağduru olabilirler. Bu görüşü ileri sürenlere göre, ölmüş bir kimsenin hakaret suçunun mağduru olması, tarihçilerin özgürlüğünü hiçbir şekilde ortadan kaldırmayacağı ve tarihçinin hiçbir endişeye kapılmadan tarihi gerçekleri ortaya koyma özgürlüklerinin bulunduğunu, ancak bu özgürlüğün ilmi açıklamalar için geçerli olabileceğini, bilimsel niteliği olmayan kişisel kin ve husumetlerin ölmüş bir kimseye karşı kullanılması hâlinde artık bilimsel bir faaliyetten, çalışmadan söz edilemeyeceğini, tarihi gerçekleri açıklama özgürlüğünün ölmüş bir kimseyi istenildiği gibi aşağılama özgürlüğü olmadığını ileri sürer¹¹³.

---

¹¹⁰ Erman, a.g.e., s.54-55.

¹¹¹ Erman, a.g.e., s.56.

¹¹² Erman, a.g.e., s.58.

¹¹³ Erman, a.g.e., s.56-57.

Ölen kişinin manevi kişiliğinin yaşamaya devam ettiğini ileri süren bu görüş taraftarları; Ölmüş bir kimsenin şerefının korunması görevinin topluma ait olduğunu, ölüyü aşağılayan kimsenin ferdi bir hakkı ihlal etmediğini, toplumsal bir hakkı ihlal ettiğini, bu sebeple, ölüye hakaret hâlinde toplum adına resen soruşturulması gereken bir suçun bulunduğu kabulü gerektiğini ve savcının kamu adına soruşturma yapması gerektiğini iddia etmektedir¹¹⁴.

Hakaret suçunun mağduru ölmüş kişide olabilir, burada kişinin ölümünden sonra tahkir edilmesi söz konusu olmaktadır. Çünkü kişi ölümlerle birlikte maddi malvarlığının yanında manevi varlığını da geriye bırakır, manevi varlığına yapılan saldırı ölmüş kişinin şerefini ihlal etmektedir¹¹⁵.

I.3.9. Diğerleri

Hakaret suçunun, halkın bir bölümüne karşı işlenmesi halinde sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayalı olarak ve alenen aşağılama biçiminde ika edilmiş olması halinde, suç toplum (kamu) barışına karşı işlenmiş sayılmaktadır¹¹⁶.

I.3.10. Dolaylı Mağdurlar

Bazı hallerde bir kişiye karşı ileri sürülen tahkir edici fiil, aynı zamanda başkalarının onuruna karşı saldırı niteliği taşıyabilir. Örneğin bir kimsenin diğer bir kimsenin yüzüne karşı “orospu çocuğu” olduğunu söylemesi halinde, bu saldırı fiilinin ika edildiği doğrudan muhatap ile birlikte, anasının da şeref duygusu rencide olacağından, toplumdaki saygınlığını azaltacaktır¹¹⁷.

---

¹¹⁴ Erman, a.g.e., s.60.

¹¹⁵ Özbek .Ö.V., a.g.e., s.862.

¹¹⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.224; “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama” MADDE 216.- (1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

¹¹⁷ Önder, a.g.e., s.230.

Dolaylı olarak tahkire maruz kalan kimseye yönelik fiilin niteliği (hakaret, sövme) konusunda Yargıtay uygulamalarında farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Doğrudan kendisine karşı söylenmemiş olmakla beraber eşine veya aile bireylerinden birine yöneltilen hakaret içerikli sözler diğer eş veya aile bireyleri için tahkir edici sayılabilir buna dolaylı hakaret denilmektedir¹¹⁸.

Dolaylı hakaret maruz kalan kişi, doğrudan doğruya hakaret maruz kalan kişinin temsilcisi olmayıp, kendi şerefının rencide edilmiş olması nedeniyle şikayet hakkına sahiptir¹¹⁹.

I.4. Fiil

I.4.1. Genel Olarak

Hakaret suçunda fiil, bir düşünce açıklamasıdır. Düşünce, her şekilde ifade edilebilir. Söz, yazı, işaret, resim, karikatür, görüntü ile düşünce ifade edilebileceği gibi ima, davranış, soru veya mizah şeklinde de ifade edilebilir. Hakaret suçu, serbest hareketli bir suçtur, kişinin onur ve saygınlığı her türlü biçimde tahkir edilebilir. Kanun koyucu, suçun meydana gelmesi için belirli bir hareket şekli vazetmemiştir¹²⁰.

Hakaret suçunu düzenleyen TCK'nun 125. maddesi, 765 sayılı TCK'da farklı maddelerde düzenlenen hakaret ve sövme suçlarını aynı maddede düzenlemiş ve 765 sayılı TCK'nunda düzenlenen hakaret-sövme ayırımına son vermiştir¹²¹.

Türk Ceza Kanunu'nunda hakaret başlığıyla düzenlenen 125.maddede “*somut bir fiil veya olgu isnat etmek*” veya “*sövmek*” şeklinde düzenleme yapılarak seçimlik hareketli bir suç ortaya konulmuştur. Failin, yasada belirtilen seçimlik hareketlerden birini

---

¹¹⁸ “Asıl mağdura karşı hakaret oluşurken; dolaylı mağdura karşı sadece sövme suçunun işlenmiş olduğunun kabul edilmesi gerektiği.” (YİBK, 25.11.1948-3/8297); “Anası için belli bir olayı yükleyerek yapılan hakaretin, 11.11.1942 T. ve 1/21 sayılı İBK, karşısında, yakınanın kızı adına sövme suçunu oluşturacağı gözetilmeden, hakarettten hüküm kurulması bozmayı gerektirir” (Y.4.CD. 17.16.1992 T., 3796 E./4415K.); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.224; O.Yaşar, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2001, s.1134.

¹¹⁹ Önder, a.g.e., s.231.

¹²⁰ Erman/Özek a.g.e., s.277.

¹²¹ Centel/Zafer/Çakmut,a.g.e.,s.214.

gerçekleştirmesi suçun meydana gelmesi için yeterli olacaktır. Failin seçimlik hareketlerden birini veya her ikisini birden gerçekleştirmiş olması iki ayrı suçun meydana gelmesine neden olmaz bu durumda da tek suç meydana gelir¹²².

I.4.2. İsnadın, Başkasının Onur, Şeref ve Saygınlığı Rencide Edebilecek Nitelikte Olması

Hakaret suçunun maddi unsuru, isnadın, başkasının onur, şeref ve saygınlığını, itibarını tahkir edici, zedeleyici, rencide edici, küçük düşürücü nitelikte olmasıdır. İsnadın bu çerçevede olması yeterli olmakla, mağdurun gerçekten onur, şeref ve itibarının sarsılmış olması mutlak olarak gerekmemektedir. İsnadı içeren fiil veya olgunun, tahkir edici olması yani mağdurun başkalarının gözünde küçük düşürülmesi, onların hakaret ve düşmanlığına maruz kalmasıdır¹²³.

İsnat içeren fiilin, tahkir edici nitelikte olmasında esas alınacak ölçü, suçun işlendiği tarihte toplumca geçerli olan ortalama örf ve adet kurallarıdır¹²⁴. İsnadın ortalama toplum yapısının öngördüğü örf ve adete göre tahkir olarak algılanmaması durumunda aşırı alinganlık gösterilmesi hakaret suçunu oluşturmaz, yasalarca suç sayılan örf ve adetler ölçü olarak alınamazlar. Kimi durumlarda mağdurun sıfatı kimliği, konumu, hakaret suçunun tayininde önem arz edebilmektedir¹²⁵.

I.4.3. İsnadın, Somut Bir Fiil veya Olgu Olması

Hakaret suçunun söz konusu olabilmesi için failin, mağdura, suçun maddi unsuru olan seçimlik hareketlerden birisi olan somut bir fiil veya olgu isnadında bulunması koşuldur¹²⁶. Bir değer yargısı içeren sözler hakaret suçunu değil suçun diğer bir seçimlik hali olan sövme suçunu oluşturur, örneğin bir kimseye rezil, aşağılık gibi

¹²² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e. s. 228 ; Şen, a.g.e., s.533; Erman, a.g.e., s.69.

¹²³ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e.,s.418.

¹²⁴ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.418.

¹²⁵ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.418.

¹²⁶ “Sanıkların kişisel davacının yokluğunda (M’in incilerini H çalmış) biçimindeki söyledikleri sözler belli bir olay yükleyerek hakaret suçunu oluşturur” (Y.4.CD. 20.4.1998 T.,2952 E./3786 K.); “Şahsi davacı, sanığın (hayvan herif, çiçeklerimi çaldın, bahçedeki hortumu çaldın, fındığı çaldın, iki ayaklı hırsız), sözleri ile kendisine sövdüğünü iddia etmiş olmasına göre eylemin madde-i mahsusa tayini suretiyle hakaret suçu kapsamında değerlendirilmesi gerekeceği gözetilmeden hüküm kurulması yasaya aykırıdır” (Y.4.CD. 27.5.1999 T.,3696 E/7440 K).

beyanlarda bulunmak sövme fiili oluşturur, bir fiil veya olgu isnadı suçun oluşması için yeterli olmayıp fiil veya olgunun müşahhas ve diğer olaylardan ayrılabilir nitelikte olması yani belirli, doğruluğu, yanlışlığı ortaya konabilen, şahsa, konuya, zamana, yer ve şekle dair bir takım belirlemelerin yapılabileceği öğeler içermesi, fiil veya olgunun tanımlanabilir, isnat edilen fiil veya olgunun açıklanması halinde üçüncü kişilerin bunun hakaret olup olmadığını anlayabilmeleri ve isnadın gerçek olup olmadığının tespitinin mümkün olmasıdır¹²⁷. Isnad olunan fiil veya olgunun gerçek olup olmamasının veya suç teşkil edip etmemesinin suçun oluşumuna bir etkisi söz konusu değildir. TCK'nun 127. maddesi kimi hallerde isnadın ispatı halinde ceza verilemeyeceğini hüküm altına almıştır¹²⁸.

1.4.4. Sövmek Suretiyle Onur, Şeref ve Saygınlığa Saldırılması

Türk Ceza Kanunu'nda sövme fiilinin tanımı yapılmış değildir; Türk Dil Kurumuna göre, sövme “sövmek işi, sövğu, küfretme, bir kimsenin namus, onur ve kişiliğine yapılan her türlü saldırı” olarak tanımlanmıştır¹²⁹. Ceza hukuku anlamında “sövme” fiili ise, öğretilerde ve uygulamada, “küfür etmek” ve bir kimseye aşağılayıcı nitelikte soyut, gayri muayyen bir sıfat yakıştırmak, o kimse hakkında tahkir edici bir değer hükmü ifade edilmesi olarak kabul edilmiştir¹³⁰. Jescheck, sövmeyi “üçüncü bir kişi ile ilgili olarak, o kişiye saygı duyulmadığının veya küçük görüldüğünün açıklanmasıdır” şeklinde tanımlamaktadır¹³¹.

5237 Sayılı TCK'nun 125. maddesinin ilk düzenlenişi “*Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil ya da olgu isnat eden ya da yakıştırmalarda bulunmak veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi cezalandırılır*” şeklinde idi. Fakat sonradan 5377 sayılı

¹²⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, TCK Şerhi, 3. Cilt, Ankara, 2009, s.3055.

¹²⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.227.

¹²⁹ <http://www.tdk.gov.tr/SozBul.aspx?>

¹³⁰ Hafizoğulları, “Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar”, s.4; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 380.

¹³¹ Jescheck, s.106; Yargıtay içtihatları da bu tanımlama ile paralellik arz etmektedir: “H. Dergisinin 20.03.2002 günlü yayınında ‘işkence, kadınlı sike... ve H. farkı’ başlıklı yazısında 10 Ekim 1986 yılında yaptıkları haberin doğru olmadığı kanıtlanıp o tarihteki H. gazetesi tarafından 22.10.1986 tarihinde noter kanalıyla yazı gönderilerek özür dilenmesine karşın, suç tarihinde yine bu yazıyı gündeme getirip katılanın İtalyan hakemle otelde geceyi geçirdiğine ilişkin açıklama yapmak suretiyle katılan hakkında küçük düşürücü değer yargısında bulunulduğu gözetilmeden yasal ve yerinde olmayan gerekçeyle sanığın beraatine karar verilmesi,” (Y.4.CD. 08.10.2002 T., 2006/3198 E.)

TCK'da yapılan değişiklik ile fıkradaki “*ya da yakıştırmalarda bulunmak*” ibaresi yasa metinden çıkartılmış ve yapılan bu değişiklikten sonra cümlenin ikinci kısmı “*veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kimse cezalandırılır*” biçimini almıştır¹³². Madde de yapılan bu değişikliğe karşın, kişiyi incitici, küçük düşürücü nitelikte olan bu sözlerin bir kimseye hukuka aykırı bir biçimde söylenmesinin o kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırı oluşturacağı kuşkusuzdur¹³³. Mamafih hakaret de bir tür sövme sayıldığından, hakaret fiilinin sövmek suretiyle işlenmiş sayılabilmesi için isnadın fiil ve olgu düzeyinde somut ve belirli olmayan ve ancak onur, şeref ve saygınlığı rencide edici, küçültücü ve mağduru incitici nitelikte ya da toplumun ortak ahlak değerlerine ters düşen aşağılayıcı ve küçültücü yakıştırma, davranış ve fiillerle onur, şeref ve saygınlığa yapılan saldırı niteliğinde olması gerekmektedir, fiilin bu özellikleri araştırılırken mağdurun sübjektif algılama veya duyarlılığından ziyade objektif ölçüler dikkate alınmalıdır. Fiil, kişinin onur, şeref ve saygınlığına saldırı nitelikte ve fakat somut bir fiil veya olgu isnadını içermemekte ise sövme olarak kabul edilmesi gerekmektedir¹³⁴. Bir kimseye zekâsı, bilgi düzeyi, fiziksel özellikleri, fiziksel arızaları veya kusurları ile ilgili yakıştırmalarda bulunmak, insan sıfatıyla bağdaşmayacak yakıştırmalarda bulunmak, cinsel fiilleri galiz ifadelerle veya kaba bir şekilde bir kimseye yakıştırmak, küçültücü veya aşağılayıcı huy, davranış veya alışkanlıkları isnat etmek sövme fiili teşkil etmektedir. Bu kapsamda bir kimseye “aptal”, “hırsız”, “cahil”, “geri zekalı”, “şerefsiz”, “rüşvetçi”, “serseri”, “fregili”, “kör”, “topal”, “korkak”, “ayyaş” vb. gibi somut fiil veya olgu isnadı içermeyen sözlerle, davranışlarla yakıştırmalarda bulunmak veya tükürmek, cinsel taciz niteliğinde olmayan veya küçültücü sözler ile cinsel saldırı niteliğinde olmayan cinsel davranışlar

---

¹³² Değişiklik yapan kanun maddesinin gerekçesinde “maddenin birinci fıkrasında yer alan sövme ve yakıştırma ibarelerinin aynı anlama geldiği yönündeki eleştiriler dikkate alınarak ya da yakıştırmalarda bulunmak- ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki bu değişiklik, madde gerekçesindeki yakıştırmalarda bulunmaya ilişkin açıklamaların hukuken geçersizliği anlamına gelmemektedir” ifadeleri ile “sövme” kavramının uygunsuz yakıştırmalarda bulunmayı da içerdiği açıklığa kavuşturulmuştur; Özgenç, a.g.e., s. 835.

¹³³ “Sanığın, kardeşinin dövülmesi olayına gösterdiği tepkiyle Cumhuriyet Savcısının odasına girerek ‘benim kız kardeşimi dövüyorlar, siz burada ne yapıyorsunuz, kimseye ceza vermiyorsunuz’ demekten ibaret olan eyleminin çaresizliğini dile getirme ile sitem niteliğinde olduğu gözetilmeden ve hakaret suçunun küçük düşürme ögesinin ne şekilde oluştuğu açıklanmadan mahkumiyet hükmü kurulması,” (Y. 4.CD. 06.02.2007 T., 2005/12433 E., 2007/1174 K.)

¹³⁴ Erem ve Toroslu, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8.Bası, Ankara, 2000, s.467.

icra etmek, ya da bir kimseye bir parça ot göstererek “ye” demek, geniş anlamda hakaret (sövme) sayılması gereken fiillerdir¹³⁵.

Hakaret içeren düşünce açıklamasının mutlaka sözcüklerle ortaya konması gerekli değildir; jest, mimik ve işaretlerle de sövme fiilinin ve dolayısıyla hakaret suçunun işlenmesi mümkündür¹³⁶. Ceza Genel Kurulunun aşağıda sunacağımız kararı da bu kriterleri ortaya koymuştur¹³⁷.

Yine resim, karikatür veya bir takım işaretler ile sövme suçunun işlenmesi söz konusu olabilmektedir, hakaret teşkil eden davranış, doğrudan doğruya mağduru hedef almasa da suç oluşturabilmektedir; örneğin sanığın davacıya yazdığı mektupta karısı hakkındaki hakaret, koca hakkında sövme suçunu oluşturur¹³⁸. Yine mağdurun yakın akrabaları esas alınarak yapılan hakaretlerde fail muhatabı aleyhine hakaret suçunu işlemiş sayılmaktadır¹³⁹. Bu fiillerin doğrudan fail tarafından yapılması zorunlu değildir. Failin bir aygıtı, bir küçük veya akıl hastasını kullanarak da suçu işlemesi mümkündür¹⁴⁰.

Sövme fiilinin kinaye (dolaylı anlatım), atasözü ve deyimler gibi söz oyunları veya üstü kapalı anlatımlarla işlenmesi de mümkündür. Bu tür ifadeler objektif olarak bir başka ifadeyle sade bir anlatım sırasında hakaret niteliğinde olmamakla beraber, fail sözcük ve cümledeki vurgulama şekli, olayın meydana geldiği atmosfer ve sair somut olaya ilişkin özellikler, işlenen fiili hakaret olarak nitelendirmemize yetebilecektir; örneğin, bir işe yeni başlayan mağdurun bulunduğu bir ortamda mağdurun duymasını sağlayacak şekilde “ipini koparan bu işi yapıyor artık” diyen fail hakaret suçunu işlemiş olmaktadır.

---

¹³⁵ Mağdura salt beddua etmenin sövme teşkil edemeyeceğine karar vermiş, yürüme özürülü muhataba “topal” denmesinin ise sövme niteliğinde olduğuna karar vermiştir, (YCGK. 17.04.1978 T., 1978/9-89 E., 1978/140 K); Resmi Kararlar Dergisi, Yıl 1979, S.2, s.265; Erman, a.g.e., s.104; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.228.

¹³⁶ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.420.

¹³⁷ “Sen daha kendinin nereye şikayet edileceğini bilmiyorsun, parayı aldın, keşfi yapmıyorsun diye söylemiştir. 30 senedir avukatlık mesleğini icra ettiği anlaşılan sanığın agresif söz ve davranışlarını tespitinin başlangıcından itibaren turmandırarak bilinçli biçimde sarf ettiği sözlerin gerçekleştiği ortam ve zamanı da dikkate alındığında, görevli hakimi aşağılayıcı nitelikte olduğu açıktır. Bu itibarla, sanığın söylediği sözlerde, görevi sırasında hakime hakaret suçunun maddi ve manevi unsurları olduğundan, direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir” (YCGK, 12.06.2007 T., 2007/4-102 E., 2007/142 K.)

¹³⁸ Erem F., Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, Ankara, 1993, s.2251.

¹³⁹ Dönmezer, a.g.e., s.236-237 ve 265.

¹⁴⁰ Erem/Toroslu, a.g.e., s.467-468.

Belirtildiği üzere, sanığın yaptığı hakaret ve söylenen sözün örf ve adetçe ve kamuoyunca mağdurun şeref ve haysiyetini sarsacak nitelikte olması gerekir¹⁴¹.

Tarafların sosyal mevkii ile fiilin islenmesi sırasındaki hal ve şartları gözetmek ve bu esaslardan edinilecek kanaate göre, hareket veya sözün mağdurun şeref ve itibarını kırıncı nitelik arz edip etmediğini tespit etmek gerekmektedir¹⁴².

Sövme ise, somut bir fiil veya olgu isnadı olmaksızın, failin bir kimse hakkında olumsuz değer yargısını açığa vurmasıdır. Şeref, onur ve saygınlığı rencide edici her tür isnadı ifade eder. Sövme fiilinde kişiyi toplum nezdinde küçük düşüren, şeref ve saygınlığını rencide eden hal ve hareketlerin varlığı söz konusu olmalıdır. Sövme suçu, sözle işlenebileceği gibi el kol hareketleri ile de işlenebilir. Ancak mutlaka icrai bir hareketin varlığı zorunludur¹⁴³. Doktrinde tartışmalı olmakla birlikte ihmali davranışla da suçun işlenebileceği ifade edilmektedir. Örneğin uzatılan eli sıkmamak, muhatabın sözüne cevap vermemek gibi¹⁴⁴.

Kişiyeye yönelik soyut yakıştırmalar, isnatlar uygun görülmeleler bu çerçevededir. Örneğin bir kimseye, hırsız, rüşvetçi, ya da fiziki bir engeli veya görsel bir arızasını açığa vurarak, örneğin şaşı, kör, topal veya hastalık yakıştırmaları aidsli, veremli denilmesi gibi¹⁴⁵.

Fiilin, sövme suçunu oluşturduğu konusunda tereddütler yaşanması halinde, kullanılan tabir veya davranışa anlam verilirken bölgesel özellikler, ilgili bölgede kullanılan sözün veya icra edilen hareketin ne anlama geldiği her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmelidir¹⁴⁶.

---

¹⁴¹ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 418; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 234.

¹⁴² Erman/Özek a.g.e.,s.371.

¹⁴³ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.420.

¹⁴⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, a.g.e., 3.Cilt, 2009, s.3056.

¹⁴⁵ Centel/Zafer/Çakmut a.g.e.,s.228.

¹⁴⁶ “Allah belanı versin” sözleri tanrısal ceza dileme olarak değerlendirmiş ve bu sözün, tahkir ve tezyif içermediği anlaşılmıştır (YCGK. 03.07.2001 T., 9-132 E./155 K).

Doktrinde seçimlik hareketlerden somut bir fiil veya olgu isnadının, sövmeye göre daha fazla haksızlık içerdiği belirtilmiş ve TCK'nun her iki fiil için aynı ceza öngörmesinin yerinde olmadığı ileri sürülmüştür¹⁴⁷.

II. HAKARET SUÇUNUN İŞLENİŞ BİÇİMLERİ

II.1. Huzurda Hakaret

Suçun, mağdurun yüzüne karşı ve/veya mağdurun bir aracıya gerek olmaksızın sarf edilen sözleri duyması, görebilmesi, algılaması ve failin de söz konusu kişiyi, mağduru muhatap olarak hakaret kastı ile davranması hali huzurda hakaret suçunu oluşturur¹⁴⁸. Ancak burada fail ile mağdurun yüz yüze olması şart değildir, mağdurun, muhatabı hedef olarak söylenenleri duyabileceği şekilde açığa vurması¹⁴⁹ mağdurun da bu söylenenleri duyabilmesi yeterli olarak değerlendirilmelidir¹⁵⁰. Bununla birlikte Türk Ceza Kanunu'nun hakaret suçunu düzenleyen 125/2. maddesi "*Fiilin mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur*" demek suretiyle mağdura gönderilen telgraf, mektup, ileti, faks, elektronik posta, video TV ve bu ve buna benzer araçlarla işlenen hakaret suçunu da huzurda hakaret olarak değerlendirilmiştir. Nitekim Yargıtay'da değişik kararlarında bu tür araçlarla işlenen ve muhatabın doğrudan duyabileceği, görebileceği hakaret suçunu huzurda hakaret olarak belirtmiştir¹⁵¹.

Mağdur uzakta olduğundan veya işitme engelli olduğundan söylenenleri duymamış ise bu durumda huzurda hakaret söz konusu olmaz ancak söylenenleri en az üç kişi duymuş ise burada aleniyet söz konusu olmaktadır. Eğer aleniyet yok ise cezalandırılma koşulu

¹⁴⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, a.g.e., s.3058.

¹⁴⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.229.

¹⁴⁹ "Mağdur icra müdürünün duyabileceği biçimdeki sözlerinin, kovuşturulması yakınmaya bağlı olmayan görevliye sövme suçunu oluşturduğu gözetilmeden, eylem yoklukta hakaret olarak kabul edilerek yakınmanın geri alınması nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi yasaya aykırıdır". (Y. 4.CD. 14.01.2008 T., 2006/7080 E., 2008/111 K.).

¹⁵⁰ "Sanığın kahvehanede (benim odunlarımı sen çalmışsındır, sarıp götürmüşsündür) diyerek kişisel davacının yüzüne karşı hakaret eyleminin TCK'nun huzurda alenen hakaret suçuna ilişkin hükmüne uyduğu gözetilmeden, genel kastla işlenen bu suçta özel kasıt aranarak beraatine hükmolunmasına bozmayı gerektirir" (Y. 4.CD. 1.3.2004 T., 3294 E./274K.).

¹⁵¹ "Jandarma subayına görevinden dolayı mektupla sövme eylemi yüzüne karşı sövülmüş gibi cezalandırılır." (Y.4.CD. 26.12.1991 T., 7333 E./8351K.).

gerçekleşmemiştir, burada önemli olan muhatabın söylenenleri duymasındır, failin kastının muhatabın bunu duyması olmalıdır¹⁵².

Fail tarafından orada olduğunu bilmeden sarf ettiği hakaret içerikli sözler, mağdurca duyulmuş olsa bile işlenen hakaret suçu huzurda işlenmiş sayılmaz¹⁵³. Ancak ihtilat unsuru söz konusu ise suç gıyapta işlenmiş sayılır¹⁵⁴.

II.2. Gıyapta (Yoklukta) Hakaret

Türk Ceza Kanunu'nun 125/1. maddesi “...mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için failin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir” demek suretiyle hakaret suçunun, mağdurun yokluğunda yani mağdurun bulunmadığı veya söylenenleri duyamayacağı uzaklıkta bulunması halinde de işlenebileceğini hüküm altına almıştır ve buna gıyapta hakaret denilmektedir.

Gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için, ihtilat unsurunun varlığının zorunluluk arz etmesinin sebebi şeref ve itibarın özellikle dış şeref, üçüncü kişilerin tahkir edici saldırıdan haberdar olmaları halinde zedeleneceği düşüncesidir¹⁵⁵.

Ancak failin gıyapta işlenen hakaret suçu nedeniyle cezalandırılabilmesi için en az üç kişi ile konuşup görüşmesi yani ihtilat etmesi gerekmektedir, konuşulup, görüşülen yani ihtilat edilen mağdur dışındaki en az üç kişinin dağınık veya toplu olmasının ve ihtilat edilen kişilerin tarafların akrabası, tanıdığı, yakını olmasının bir önemi yoktur¹⁵⁶.

İhtilat edilen bu en az üç kişinin akıl hastası, kusur yeteneği bulunmayan çocuklardan olması veya algılama yeteneği bulunmayan, sağır, konuşulan dili bilmeyen kimselerden olması halinde ihtilat suçunun unsuru gerçekleşmiş sayılmaz¹⁵⁷.

---

¹⁵² Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.421.

¹⁵³ “Sanık, duvarın arkasında bulunan yakınının olay yerinde olduğunu bilmiyorsa sövme eylemi yoklukta işlenmiş sayılır ve ihtilat ögesi aranır (Y.2.CD. 4.4.1991 T., 3004 E./3994 K.); Çetin, E., a.g.e., s.71.

¹⁵⁴ Özbek V.Ö a.g.e., s.857.

¹⁵⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, a.g.e., s.3081.

¹⁵⁶ Tanıklar kişisel davacının yokluğunda söylenen hakareti içerir sözleri sanıktan değil, tanık N.D'den duyduklarını belirtmeleri karşısında sanığın en az üç kişiyle iletişimde bulunma ögesinin oluşmadığı gözetilmeden beraat yerine hükümlülük kararı verilmesi yasaya aykırıdır (Y.4.CD.10.7.1997 T., 5551 E./6287 K.)

¹⁵⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.229.

Kendileri ile ihtilatın yapıldığı kimselerin aynı anda bir arada bulunmaları şart değildir, ihtilatın bu kimselere farklı yer ve zamanlarda yapılmış olması ihtilat unsurunun varlığına bir hanel getirmez¹⁵⁸.

İhtilat ile aleniyet'in aynı anlama gelmeyeceği kuşkusuzdur zira aleniyet, suçun, fiilin açık bir yerde herhangi bir kişinin duyacağı, göreceği şekilde, yerde işlenmesidir, yani aleniyetten anlaşılması gereken çok sayıda kimselerin fiili öğrenmelerini mümkün hale getiren elverişli araçların kullanılması ve fiilin açık bir yerde işlenmesidir¹⁵⁹.

Yasada ihtilatın nasıl olacağı belirlenmemiş ise de, İhtilat sözle, yazı ile, internet, sms, e-posta, radyo, telefon, televizyon yoluyla işlenebileceği gibi teknik gelişmeler doğrultusunda değişik erişim araçları ile de işlenebilir¹⁶⁰.

Yargıtay'da kararlarında ihtilat ve aleniyet konusundaki ayrımı belirgin bir şekilde ortaya koymuştur¹⁶¹.

İhtilat edilen kişilerin yasal olarak sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kimseler olması hâlinde, bu kişilerin ihtilat unsuru için aranan sayıya dâhil olup olmayacağı hakkında öğretide görüş birliği bulunmamaktadır.

Bazı yazarlar, yasal olarak sır saklaması gereken kişilerle ihtilat edilmesi hâlinde, bu kişilerin ihtilat sayısına dâhil olmayacağını ileri sürmektedir¹⁶².

---

¹⁵⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, a.g.e., s.3081.

¹⁵⁹ Özbek, a.g.e., s.857.

¹⁶⁰ Sanığın kendisine zayıf not veren öğretim görevlisi, mağdur ile birkaç kişiye gönderdiği "e-posta" iletilisiyle mağdura sövmekten ibaret eyleminde; Sözü edilen iletiyi internet servis sağlayıcısından gönderen bilgisayarın (İ.P) numarasının sorulması, bu yolla bilgisayarın kime ait olduğunun saptanması sonucuna göre; (1) İnternet kafe gibi umuma açık yerlerde bulunan bir bilgisayardan ileti gönderilmiş ise sanığın beraatine, (2) Sanığın evi ya da işyerinde bulunan kişisel bilgisayarından gönderilmiş ise mahkumiyetine, (3) Olayla ilgisi bulunmayan bir üçüncü kişinin kişisel bilgisayarından gönderilmiş ise, bu şahsın tanık olarak dinlenmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik soruşturma sonucu yazılı biçimde hüküm kurulması, bozmayı gerektirmektedir, (Y.4.CD. 05.12.2005 T.,2004/8763 E.2005/21445 K.)

¹⁶¹ Aleniyet, suçun herkesin görebileceği yerde işlenmesi anlamındadır. İhtilat, fiilin başkaları tarafından duyulup, bilgi edinilecek şartlar içinde işlenmesidir.(YCGK. 31.1.1983 T.,9- 482 E./18 K.); Vural Savaş, Sadık Mollamahmutoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Seçkin Yay., 2. Cilt, Ankara, 1999 s.1964-1965.

¹⁶² Erman, a.g.e., s.98; Erman ve Özek, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı Suçlar, s.262.

Kimi yazarlar ise, yasal olarak sır saklamak yükümlülüğü olsa da bu kişilerle yapılan ihtilâtın sayıya dâhil edilebileceğini iddia etmektedir¹⁶³.

Kanun koyucu fiilin yayılıp yayılmamasını dikkate almamış, fiilin paylaşılıp paylaşılmamasını önemsemiştir, sır saklama yükümlülüğü olan kişilere tahkir içeren sözlerin söylenmesi fiilin yayılmasını önler. Ancak bu durumda da fiil paylaşılmış sayılacağından, sır saklama yükümlülüğü bulunun kişilerle ihtilat edilmesi hâlinde de suç oluşur. Bunun yanında fail üçüncü kişilerin, sır olarak saklamaları şartıyla fiili öğrenmelerini sağlamış olsa da eğer üç kişiyle bu şartlarla ihtilât etmiş ise suç yine oluşacaktır¹⁶⁴.

İhtilât edilen kimselerin failin veya mağdurun yakını, akrabası veya ailesinden biri olmasının önemi yoktur. Herhangi bir kişiyle ihtilât edilmesi hâlinde suç oluşacaktır. Failin veya mağdurun, ihtilât da bulunulan kişileri tanıyıp tanımamasının da herhangi bir önemi yoktur¹⁶⁵. İhtilât unsurunun gerçekleşmesi için, ihtilât edilen kişilerin isnadı anlayabilmeleri, isnadın, mağdurun küçük düşürüldüğünün, tahkir edildiğinin farkında olmaları, bu durumu algılayabilmeleri gerekir. Bu nedenle küçükler akıl hastaları ve bazı sebeplerle algılama yetenekleri mutlak surette bulunmayan kimseler ihtilât sayısına dâhil değildir¹⁶⁶. Bu kapsamda sözler için sağır, hareketler için körler, kullanılan lisanı bilmeyenler ihtilâtın sayısına dâhil değildir. Kanun, gıyapta hakaret suçunun asgari sayıda kişinin huzurunda işlenmesi şartını değil, ihtilât edilmesi şartını yani asgari sayıda kişiyle iletişim kurma şartını aramıştır¹⁶⁷.

II.3. Huzura Eşit Sayılan Hâller (Fiilin İleti ile İşlenmesi)

Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin 2.fikrası, "*fiilin mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir ileti ile işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkra belirtilen cezaya*

---

¹⁶³ Erem, a.g.e., s.2253.

¹⁶⁴ Erem, a.g.e., s.2253.

¹⁶⁵ Erman ve Özek, a.g.e., s.284; Centel/Zafer/Çakmut, 2007, a.g.e., s.229.

¹⁶⁶ Erman ve Özek, a.g.e., s.284; Yenidünya ve Alşahin, 2007, a.g.e., s.58; Özbek 2005, a.g.e., s.262.

¹⁶⁷ Erem, a.g.e., s.2254.

hükmolunur” şeklinde düzenleme yapmak suretiyle, bu yollarla suçun işlenmesini huzura eşit saymıştır¹⁶⁸.

Türk Ceza Kanunu’nun 125.maddesinin gerekçesinde “...*buna göre kişiyi muhatap alan mektup, telgraf, telefon vb. araçlarla yapılan hakaretler de huzurda hakaret olarak cezalandırılmalıdır*”¹⁶⁹. Burada açıklamak gerekir ki bu tür yollarla işlenen fiillerde ihtilât unsurunun aranmayacağına tespitinin gerekliliği sebebiyle bu benzetme yapılmaktadır. Ancak, kanunda sözü edilen iletilerin 765 sayılı TCK’undaki gibi huzura eşit araçlar olarak kabul edilemeyeceğini, TCK’nun fiilin ileti ile işlenmiş olması durumunu, kimi yazarlar huzurda hakaretin bir unsuru olmaktan çıkardığını ileri sürmektedirler¹⁷⁰. Bu görüş sahipleri, bu yolla işlenen suçların ayrı bir suç tipini oluşturduğunu ve nedenle bu fıkrayı, ilk fıkradan ayrı olarak ele almaktadırlar.

Ancak iletişim araçlarıyla işlenen hakaret, huzurda ve gıyapta işlenen hakaret suçlarının yanına üçüncü bir hakaret suçu türünün ilavesi olarak anlaşılmalıdır. Esasen TCK’nun 125. maddesinin 2. fıkrasında, hem huzurda işlenebilen, hem de gıyapta işlenebilen hakaret suçlarının iletişim araçlarıyla işlenebileceği ortaya konmuştur. Yani bu fıkrayla, 1. fıkroda tanımlanan suçların, işlenebilme yollarından bazıları gösterilmiştir. Bu nedenle, iletişim araçları vasıtasıyla işlenen ve mağdur muhatap alan hakaretler, huzurda hakaret sayılmalıdır. Zira mağdur muhatap alınmaksızın, iletişim vasıtalarıyla işlenen hakaret suçlarında, ihtilât unsurunun varlığı aranacaktır. Kanunun gerekçesin de bu durum açıkça ortaya konulmuştur¹⁷¹.

765 Sayılı TCK’da huzura eşit sayılan hâlleri, tek tek sayarak “mektup”, “resim” ve “yazı” olarak sınırlandırılmıştır. Sınırlı ve sayılı haller dışında yani mektup, resim ve yazı dışındaki iletişim araçlarıyla yapılan hakaretler, huzura eşit sayılmamıştır, bu durum, teknolojik gelişmelere ayak uydurma konusunda yetersizliklere yol açtığından uygulamada problemler yaşanmaktaydı¹⁷². 5237 sayılı TCK ise teknolojik gelişmeleri dikkate alarak iletişim araçları yoluyla ile işlenebilen suçlarla alakalı vasıta sayımını

¹⁶⁸ Tezcan./Erdem/Önok, a.g.e s.422; Hafizoğulları, 2006, a.g.e., s.5.

¹⁶⁹ Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, 2004, a.g.e., s.245.

¹⁷⁰ Özbek, 2005, a.g.e., s.260.

¹⁷¹ Şen, E., Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, Cilt 1. İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006. s.543.

¹⁷² Erman ve Özek, a.g.e., s.230.

tek tek belirtme yoluna gitmemiş, buna karşın iletişim araçlarının kapsamını teknolojik gelişmelere açık bırakmış ve maddeyi daraltmamıştır. “İleti ile amaçlanan” tüm iletişim araçlarıdır¹⁷³.

Basın ise iletişim aracı kapsamında değerlendirilemeyeceğinden maddenin 2. fıkrada sayılan araçlar içinde sayılmamaktadır. Zira basında yazılan yazılar, mağdur muhatap alınarak yazılmadığından bu kapsamda değerlendirilemez. Çünkü basının okuyucu kitlesi herkeştir¹⁷⁴.

İletişim yoluyla işlenen suçlarda, fiilin huzurda hakaret suçu sayılması için iletinin mağdura hitaben yapılması gerekli ve yeterlidir¹⁷⁵.

765 Sayılı TCK'nun 480/2. maddesindeki düzenlemeye göre suçun oluşumu için hakaret içeren yazının mağdura gönderilmesi zorunluydu. Bu durum, doktrinde eleştirilmekte ve “gönderilme” kelimesinin lâfzî anlamıyla anlaşılmaması gerektiği ileri sürülmekteydi¹⁷⁶. 5237 sayılı TCK'nun, bu eleştirileri dikkate almış ve suçun oluşumu için iletinin mağdura gönderilmesini zorunlu saymamış, suçun huzura eşit sayılması için mağdurun muhatap alınmasını, yeterli saymıştır. İletinin mağduru muhatap almış olması, yani mağdura hitaben gerçekleşmiş olması yeterlidir, mağdura gönderilmiş olması gerekmemektedir. Bu tür durumlarda, mağduru muhatap alan ileti, mağdura gönderilmemiş ve fakat bir şekilde mağdurun eline geçmişse huzurda hakaret suçu oluşacaktır. Eğer ileti, mağdurun eline geçmemiş, ancak ihtilâl unsuru gerçekleşmiş ise bu kere gıyapta hakaret suçu oluşacaktır¹⁷⁷.

Ancak, bu konuda öğretilerde görüş birliği bulunmamaktadır, kimi müellifler, iletinin hem mağduru muhatap alması gerektiğini hem de iletinin doğrudan doğruya mağdura gönderilmiş olması gerektiği fikrini ileri sürmektedirler¹⁷⁸.

---

¹⁷³ Centel/Zafer/Çakmut a.g.e.,s.215.

¹⁷⁴ Erman ve Özek, a.g.e., s.288.

¹⁷⁵ Centel/Zafer/Çakmut a.g.e.,s.228-229.

¹⁷⁶ Erman, a.g.e., s.109; Erman ve Özek, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı Suçlar, 1994, a.g.e., s.289.

¹⁷⁷ Özbek, Ö.V., a.g.e., s.858.

¹⁷⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.228-229; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.422.

İleti araçlarından herhangi biri ile (sms, e-mail, fax, telgraf, mektup, telefon vs.) mağduru muhatap alan yani mağdura hitaben yazılan, doğrudan mağdura gönderilen veya mağdura ulaştırılacağı failce bilinen, örneğin; Mağdurun bir yakınına gönderilmiş hakaret içeren iletilerin, mağdur tarafından öğrenilmesi durumunda huzurda hakaret suçu gerçekleşmiş sayılacaktır. Bu tür durumlarda suçun oluşumu için ihtilât unsuru aranmayacaktır¹⁷⁹.

Hakaret içerikli ileti, fail tarafından, mağdura hitaben, mağdur muhatap alınarak yazılmamış ise bu durumda suç gıyapta işlenmiş sayılacaktır¹⁸⁰. Bu durumda, failin cezalandırılması için ihtilât unsurunun gerçekleşmesi zorunludur. Gıyapta (yoklukta) hakaret suçu için, iletinin üçüncü bir kişiye gönderilmiş olması ve o üçüncü kişinin de bu iletiyi diğer kimselerle paylaşmış olması durumunda, suçun oluşumu için failin, iletiyi gönderdiği bu üçüncü kişinin, bu iletiyi diğer kimselerle paylaşacağını bilmesi ve bunun paylaşılmasını istemesi gereklidir¹⁸¹.

Yukarıda da belirtildiği gibi sözlü, yazılı ve görüntülü iletiden bahisle her türlü iletişim aracının kast edildiği tartışmasızdır. Her ne kadar iletinin mağduru muhatap olması yeterliyse de telefon, sesli bilgisayar iletişimi ile işlenen fiillerin doğrudan mağdura yönelik olması, yani failin mağdurla konuşuyor olması gerekmektedir. Fail bir başka kimse ile konuşurken bu esnada, mağdur tesadüfen konuşulanları duymuş ise bu durumda, huzurda hakaret suçu oluşmayacaktır¹⁸². Ne var ki, fail, konuştuğu esnada, mağdurun telefonun ya da bilgisayarın yakınında olduğunu ve konuşulanları duyacağını veya duyduğunu bilerek ve isteyerek mağduru muhatap olması durumunda, fiil mağdura

---

¹⁷⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.228-229; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.422.

¹⁸⁰ “Kocaya hitaben (muhatap alınarak) yazılıp gönderilen mektupta karısı yakınıcı yapılan yoklukta hakaretin ihtilât unsurunun mevcut bulunmaması sebebiyle sözü edilen hakaret suçu oluşmamıştır. (Y.4.CD. 01.11.1978 T., 5384 E./5436 K.); Erem, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, 1993, a.g.e., s.2254.

¹⁸¹ “Sanığın, yakıcının anneannesi P.D.’ye yazdığı mektupta, yakınıcıya hakaret etme eyleminin yakınıcı açısından yoklukta hakaret suçunu oluşturacağı, bu suçun oluşması için iletişim (ihtilât) ögesinin bulunması ve bu ögenin de sanıktan kaynaklanması gerektiği, üçüncü kişiye yazılan mektubun ikiden çok kişiye okunmasının suçun oluşumunu etkilemeyeceği gözetilmeden, olayda uygulama yeri bulunamayan TCK’nın 480/2 madde ve fıkrasıyla hükümlülük kararı verilmesi yasaya aykırıdır. (Y.4.CD. 27.01.1997 T., 263 E./426 K.); “Yakınan E’nin nişanlısına gönderilen ve fakat yakınına yazılmayan özel mektupla hakaret suçunda, sanığın iradesi dışında başkalarına duyurmanın iletişim (ihtilât) ögesini oluşturmayacağı gözetilmeden TCK’nın 480.maddesiyle hüküm kurulması yasaya aykırıdır. (Y.4.CD. 19.01.1993 T., 7711E./31K.); Çetin, 2007, a.g.e., s.26.

¹⁸² Erman ve Özek, a.g.e., s.324.

hitaben gerçekleştirilmiş sayılacağından, işlenen suç, huzurda hakaret suçunu oluşturacaktır¹⁸³.

III. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ (CEZAYI AĞIRLAŞTIRAN SEBEPLER)

III.1. Genel Olarak

Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında hakaret suçunun nitelikli halleri düzenlemiştir. Kanun bu hüküm ile hakaret suçunda değişen oranlarda cezai müeyyidenin ağırlaştırılmasını gerektiren sebeplerin varlığını ortaya koymuştur¹⁸⁴.

Türk Ceza Kanunu'nun 125/3. maddesinde öngörülen ağırlaştırıcı sebeplerden söz edilerek suçun işlenmesi halinde verilecek cezanın alt sınırı 1 yıldan daha az olmamaktadır, söz konusu maddede suçun ağırlaştırıcı sebepleri şu şekilde sıralanmıştır; suçun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı veya dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatleri açıklama, değiştirme, yaymaya çalışma, mensup olunan dinin emir ve yasaklarına uygun davranma dolayısıyla işlenmesi ile mensup olunan dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi halleridir¹⁸⁵.

Türk Ceza Kanunu'nun 125/4. maddesi ise hakaretin alenen işlenmesi halini ağırlaştırıcı sebep saymıştır. Bu durumda faile verilecek cezanın 1/6 oranında arttırılmasını öngörmüştür¹⁸⁶.

Hakaret suçunun yasada belirtilen ağırlatıcı sebeplerinden biri gerçekleştiğinde verilecek cezanın 1 yıldan az olamayacağı öngörülmüştür, ancak yasada herhangi bir para cezasından söz edilmediğinden, bu durumda sadece hapis cezası söz konusu olabilmektedir. Bu durumda verilen hapis cezası Türk Ceza Kanunu'nun 50.maddesi

---

¹⁸³ Şen , a.g.e., s.533.

¹⁸⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.240.

¹⁸⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.228-240.

¹⁸⁶ “Suçun aleni olarak işlenmesi nedeniyle sanığa verilen cezanın TCK'nun 125/4. maddesi uyarınca en çok altıda biri oranında? artırılabilir gözetilmeyerek 1/4 oranında artırılması suretiyle sanığın sonuç olarak 2 ay 27 gün yerine 3 ay 3 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmesi, yasaya aykırıdır”. (Y.2.CD. 31.05.2010 T., 2009/55595 E. 2010/17282 K.)

uyarınca adli para cezasına veya diğer seçenек tedbirlerine çevrilmesi söz konusu olabilmektedir¹⁸⁷.

III. 2. Hakaret Suçunun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi

Hakaret suçunun kamu görevlisine karşı işlendiğinde ağırlaştırıcı sebep sayılabilmesi için, isnadın mağdurun yaptığı görevinden dolayı yapılması gerekmektedir, yani mağdurca yerine getirilen görevle ika edilen hakaret suçu arasında illiyet bağının olması zorunludur¹⁸⁸. Hakaret suçunun nitelikli hal sayılması için suçun görev sırasında işlenmesi şart değildir, suç görev sırasında veya görev dışında da işlenmiş olabilir ancak suç mutlaka görevinden dolayı işlenmelidir¹⁸⁹. Yoksa mağdurun sadece kamu görevlisi olması ağırlaştırıcı sebebin uygulanmasını gerektirmez¹⁹⁰.

Kamu görevlisi deyiminden kimlerin anlaşılacağı meselesi Türk Ceza Kanunu'nun 6/1-c maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre *“kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi”* olarak anlaşılır.

Türk Ceza Kanunu'nun uygulanması bakımından göz önünde bulundurulacak kriter, kişinin kamusal faaliyetin yürütülmesine katılmasıdır. Anayasa ve yasalarda belirlenmiş usullere göre kamu adına gerçekleştirilen her türlü hizmet, kamusal faaliyettir¹⁹¹.

¹⁸⁷ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e, s.432; “Y.4.CD. 7.11.2006, 7711 E./15963 sayılı kararı ile TCK 125/3'teki hapis cezasının adli para cezasına çevrilebileceğini kabul etmiştir.”

¹⁸⁸ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.432.

¹⁸⁹ “Yakınan öğretmene karşı görevinden dolayı değil görevi sırasında gerçekleştirilen hakaret ve sair tehdit eylemlerinin, soruşturma ve kovuşturmasının, 5237 sayılı TCY'nın sırasıyla 131/1 ve 106/1 maddeleri uyarınca şikayete bağlı olması karşısında, sanık ve yakınan arasında öncelikle 5271 sayılı CYY'nın 5560 sayılı yasa ile değişik 253. maddesinde öngörülen yöntem uyarınca uzlaştırma girişiminde bulunulması, taraflar anlaşamadığı durumda ise yargılamaya devam edilerek 5252 sayılı yasanın 9/3.maddesi hükmüne uygun ve Yargıtay denetimine olanak sağlayacak biçimde hükmedilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, yasaya aykırıdır. (Y.4.CD. 18.02.2009 T., 2007/6874 E.,2009/2731 K.)

¹⁹⁰ “Sanığın, görevli hakime görevi nedeniyle olmayıp görevi sırasında hakaret ettiğinin kabulü karşısında, eylemin 5237 sayılı TCK'nun 125 ve 131 maddeleri uyarınca soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı hakaret suçunu oluşturacağı gözetilerek, şikayet yokluğu nedeniyle düşme kararı yerine, yanılığlı değerlendirme ve uygulama sonucu 765 Sayılı Yasaya göre hükümlülük kararı verilmesi yasaya aykırıdır”. (Y.4.CD. 5.12.2006 T., 2005/11873 E , 2006/17270 K.)

¹⁹¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.241.

Kamu yararı için kamu tarafından yerine getirilen zorunlu faaliyet kamu görevidir. Bu faaliyeti yerine getiren kimse ise kamu görevlisidir. Anayasanın 128. maddesinde belirtildiği üzere kamu kurum ve kuruluşların genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürüten kişileri kapsar, bunlar devlet memurları ile diğer kamu görevlileridir¹⁹².

Devlet adına yerine getirilmesi zorunlu olan faaliyeti yürüten kişiler ve bu kamusal hizmete katılanlarda kamu görevlisi sayılmaktadır¹⁹³. Ceza hukuku bakımından kamu görevlisinin kim olduğu olgusuna verilecek cevap az ya da çok sürekli veya süreli kamu otoritesine ait bir güç veya yetkiyi kullanmadır¹⁹⁴.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kamu görevlisinin içeriği genişletilmiştir, kamu faaliyetinin yürütülmesine katılan herkes ceza kanunumuz açısından kamu görevlisi sayılacaktır. Kamu görevlisinin ücretli, ücretsiz, geçici, daimi, ihtiyari, zorunlu olarak çalışıp çalışmamasının ceza hukuku bakımından bir önemi yoktur, kamu da görev yapan herkes bu kavramın kapsamındadır¹⁹⁵.

Hakaret suçunun kamu görevlisinin görevini kötüye kullanması nedeniyle işlenmesi durumunda suçun nitelikli hali söz konusu olamayacağı gibi suç haksız bir fiile tepki nedeniyle işlenmiş olduğundan faile verilecek cezanın TCK'nun 129/1. maddesi gereğince indirilebilmesi de mümkündür¹⁹⁶.

---

¹⁹² Gözübüyük, Ş., Yönetim Hukuku, 3.Bası, Ankara, 1989, s.117.

¹⁹³ Sanıkların olay tarihinde Adliyedeki bir duruşmada tanıklık yapan şahsi davacıyı tehdit edip sinkaflı küfür ettiklerini iddia edilmesine göre mahkemede tanık olarak dinlenen kişilerin 765 sayılı TCK'nın 279. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendinde yazılı "adli bir kamu görevi yapan kimselerden" oldukları ve ceza kanunu uygulamasında memur sayıldıkları gözetilip haklarında aynı kanunun 266 ve 273. maddelerinin uygulanmasının gerekeceği ve bu durumda davaya bakma, delilleri takdir ve değerlendirmenin asliye ceza mahkemesine ait olacağı gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken sulh ceza mahkemesince duruşmaya devamla esasa ilişkin hüküm kurulması yasaya aykırıdır. (Y.2.CD. 06.02.2006 T., 1322 E/1380 K.); Çetin, E., a.g.e., s.112.

¹⁹⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.242.

¹⁹⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.242; H. Erol, Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2005.

¹⁹⁶ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 433.

III.3. Hakaret Suçunun Kanaat ve Din Özgürlüğünün Kullanılması Suretiyle İşlenmesi

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 175/3. maddesi ile bu nitelikli hal din özgürlüğüne karşı işlenen suçlar içerisinde düzenlenmiş iken 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125/3-b maddesi ile bu kapsam genişletilmiş ve hakaretin, mağdurun dini, sosyal, siyasi, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından veya ait mensubu olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi, hallerini ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlemiştir ve bu durumda cezanın alt sınırı 1 yıldan az olamamaktadır¹⁹⁷.

Nasıl ki Anayasa'nın 24-26. maddeleri din ve vicdan, düşünce ve kanaat, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlükleri güvence altına alınmış iseler Türk Ceza Kanunu'nda 125/3-b maddesi ile kişilerin hangi inanç, düşünce ve sahip olurlarsa olsunlar, bunlardan dolayı ve bunları açıklamadan dolayı hakarete maruz kalmamayı güvence altına almıştır¹⁹⁸.

III.4. Hakaret Suçunun, Kişinin Mensup Olduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Söz Edilerek İşlenmesi

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 175/3. maddesi ile bu nitelikli hal din özgürlüğüne karşı işlenen suçlar içerisinde düzenlenmiş iken 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125/3-c maddesi ile bu durum hakaret suçunun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir, buradan hareketle genel kast iradesi ile belli bir kişiye yönelik olarak o kişice kutsal sayılan değerlere hakaret edilmesi ağırlaştırılmış ceza yaptırımını ile cezalandırılmıştır¹⁹⁹. Bu halde verilecek ceza 1 yıldan az olmamaktadır²⁰⁰.

Anayasa'da (Any. m. 24) koruma altına alınan din ve vicdan özgürlüğü, Türk Ceza Kanunu'nda da (TCK. m 125/3-c) kişilerin ait olduğu dine göre kutsal sayılan

¹⁹⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.242.

¹⁹⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.242.

¹⁹⁹ “Kuran-ı Kerim'in kim olduğu bilinmeyen belirsiz bir kişi tarafından yazıldığını, dolayısıyla Allah'ın emirlerini içermediğini, boş laflardan ibaret ve yalanlarla dolu düzmece bir kitap olduğunu söylemek, kutsal kitaba hakaret suçunu oluşturur”. (YCGK. 13.10.1998 T., 4/230 E./306 K.); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.343; Kaban/Aşaner/Güven/Yalvaç, Yargıtay Genel Kurul Kararları, 2001, N: 161.

²⁰⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.243.

değerlerin istismarına ve bu değerlerin kullanılarak hakaret suçunun işlenmesini cezalandırmak suretiyle koruma altına almıştır²⁰¹.

III.5. Hakaret Suçunun Alenen İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu'nun 125/4. maddesi ile hakaret suçunun alenen işlenmesini ağırlaştırıcı sebep olarak saymıştır, hakaretin alenen olması koşulu ile huzurda işlenmesi veya ihtilatlı işlenmesi arasında bir fark yoktur, yani huzurda da işlense ihtilat halinde de işlense aleniyet varsa işlenen hakaret suçu için ağırlaştırıcı ceza yaptırımını uygulanır, buna karşın 765 sayılı TCK'da sadece huzurda işlenen hakaret ve sövme bakımından aleniyet ağırlaştırıcı sebep sayılmıştı. 5237 sayılı TCK'da aleniyeti, hakaret suçunun işlenebilen her iki halini de nitelikli hal saymıştır. Aleniyetin varlığı halinde verilecek cezadan 1/6 oranında arttırılır²⁰².

Aleniyetin temel kriteri, fiilin belirli olmayan birden fazla sayıda kimselerin tarafından hakaret oluşturan sözü duymaları veya algılamaları veya bu sözü duyma veya algılama olanağının bulunmasıdır²⁰³. Tahkir edici sözün mutlaka duyulmuş olması gerekmemektedir²⁰⁴. Sözün duyulmamış olması ağırlaştırıcı nitelikli halin uygulanmasını engellemez²⁰⁵.

Tahkir edici hareketlerin, işaretlerin, el kol hareketlerinin, omuz vurmaların, itmelerin, sokakta yüksek sesle küfretmelerin, herkese açık bir yerde yapılmış olması suçun alenen

---

²⁰¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.242.

²⁰² Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.235.

²⁰³ “Sarhoş olan sanığın gece yarısı sokakta karşılaştığı müştekiye alenen hakaret ettiği ve üzerine atılı suçların olduğu gözetilmeden, olay yeri sokağın umumi yer olmadığı ve aleniyet unsurunun gerçekleşmediği gerekçesiyle sarhoşluktan beraat kararı verilip, hakarete TCK'nın 482. maddesinin 3. fıkrası yerine 2. fıkrasının tatbiki yasaya aykırıdır. (Y.2.CD. 29.4.1993T., 4582 E./5406 K.); Dernek genel kurulunun yapıldığı yer aleni sayılmaz (Y.2.CD. 6.3.2000 T., 2220 E./2544 K.); Apartman boşluğunda hakaret aleni yapılmış sayılmaz (Y.2.CD.14.6.1999 T.,5336 E./8502 K.); Çetin, E., a.g.e., s.121.

²⁰⁴ “Sanığın, müşteki M.'ye çok kişinin vukufunu sağlayacak bir ortamda, her tarafı açık olan evinin damından hakaret ettiği tüm anlatımlarda belirtildiği ve aleniyet unsurunun gerçekleştiği gözetilmeden TCK'nun 482. maddesinin 3. fıkrası yerine 2. fıkrası ile hüküm kurulması yasaya aykırıdır”. (Y.2.CD. 16.2.1993T., 981E. /1851K.).

²⁰⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.244.

işlenmesi halidir²⁰⁶. Söz konusu umuma açık yerin giriş ve çıkışlara kapatılmamış olması ve herkesin kolaylıkla girip çıkabileceği bir açık bir yer olması gerekmektedir²⁰⁷.

IV. HAKARET SUÇUNUN MANEVİ UNSURU

Hakaret ve sövme suçunun manevî unsurunun nasıl olması lazım geldiği konusunda öğretide tartışmalar olmakla birlikte, hakaret suçu kasten işlenebilen suçlardandır²⁰⁸. Hakaret suçu kasıtlı suçlardan olduğundan taksirle işlenmesi mümkün değildir. Zira taksirle işlenen hakaret suç faili cezalandırılmaz. Hakaret suçunda fail, yönelttiği isnad ile mağdurun şeref, onur ve itibarının zedeleneceğini bilmeli ve fiili ile bunu amaçlamalıdır²⁰⁹. Hakaret suçunda cezalandırılabilme koşulunun varlığı için genel kast yeterli ise de, suçun olası kast ile işlenmesi de mümkün olmaktadır. Suçun olası kastla işlenmesi durumunda TCK'nun 21/1. maddesi gereği failin ceza indiriminden yararlanması gerekmektedir²¹⁰.

Hakaret suçunda saik aranmaz yani failin özel saik'ine bakılmaksızın, olayda genel kastın varlığının bulunup bulunmadığına bakmak yeterli sayılmak icap eder, genel kastın varlığının kabulü için failin, söz veya yazılarının tahkir edici nitelikte olduğunu bilmesi ve bunları söylemeyi veya yazmayı istemesi yeterli sayılmalıdır²¹¹.

Hakaret suçunun unsurlarından biri olarak kabul edilen mağdurun, halkın düşmanlığına ve hakaretine maruz kılmak olduğundan failin iradesi buna da yönelik olmalıdır, yani faili, mağdurun şerefine saldırıyı istemiş olmalıdır²¹².

---

²⁰⁶ Erman, a.g.e., s.207.

²⁰⁷ “Olayın meydana geldiği lokantanın kulüp toplantısına ayrılan bölümünün herkese açık olup olmadığının keşif yapılarak araştırılması ve sonucuna göre hüküm kurulması gerekir. (Y.4.CD. 25.2.2004 T.,738 E./2089 K.); “Polis karakolunda gerçekleşen hakaret eyleminde aleniyet unsurunun ne suretle oluştuğu gösterilmeden TCK'nun 125/4. maddesi uyarınca cezanın artırılması (Y.4.CD. 05.04.2010 T., 2008/10579 E., 2010/6050 K.)

²⁰⁸ Erman, a.g.e., s.179.

²⁰⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.239.

²¹⁰ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.425.

²¹¹ Erman, a.g.e., s.197.

²¹² Olay tarihinde yapılacak bir mitingde güvenliğin sağlanması için oluşturulan arama ve geçiş noktalarındaki polis memurlarını bilgilendirme, talimatlandırma ve kontrolle görevli sanık baş komiserin, yaptığı işin niteliği ve önemi, katılana söylediği “pembe misin?”, “mavi misin?” ve “kadın mısın?, erkek misin?” sözlerinin, olay yerinde bulunanların gülüşmesine yol açması karşısında, sanık ile katılan

Hakaret suçunun diğer bir unsuru olan gıyapta hakarete ise ihtilat unsurun gerçekleşmiş olması zorunluluk arz etmektedir, zira failin iradesinin, tahkir edici söz veya yazının ya da fiilin en az üç kişiye ulaşmasını istemesi icap etmektedir²¹³.

V. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ

V.1. Genel olarak

Hukuka aykırılık, fail tarafından işlenen ve kanundaki tanıma uygun olan fiilin, hukuk düzeni tarafından mübah sayılmaması, fiilin hukuk düzenince cevaz görmemesi durumudur. Hukuka aykırılıktan söz edilebilmek için, fiilin sadece ceza hukuku ile çatışmış olması değil tüm hukuk düzeni ile çatışma içerisinde olması gereklidir. Fiilin tümüyle pozitif hukuk düzeniyle çatışma hâlinde olması şarttır. Eğer, herhangi bir hukuk dalı tarafından bir hareketin yapılmasına izin verilmiş, bu hareket mübah sayılmışsa artık hukuka aykırılıktan söz etmek mümkün olmaz²¹⁴.

Hukuka aykırılık unsurunun varlığı için fail tarafından işlenen fiilin kanundaki tanıma uygun olarak işlenmiş olması gerekir. Böyle bir fiilin, işlenmiş olmasından sonra bu fiile ceza hukukunun içinde ve dışında herhangi bir hukuk kuralı tarafından izin verilmemiş veya bu fiilin işlenmesi emredilmemiş olmalıdır, şayet, ceza hukukunun suç saydığı bir fiile, diğer bir hukuk kuralı tarafından izin veriliyorsa, o fiilin hukuk düzeni tarafından yasaklanmadığı ve hukuka aykırılık unsurunun oluşmadığı; Dolayısıyla suçun oluşmadığı sonucuna varılır²¹⁵.

---

arasında olay öncesine dayalı bir arkadaşlık, dostluk, tanışıklık veya içinde bulunulan ortamın yarattığı bir samimiyet ilişkisinin varlığına ilişkin kanıtlar açıklanıp gösterilmeden ve tanık A... C... Y...'nın olayın gelişimi sürecinde sanığın "bak sen bir de adımı, soyadımı, sicil numaramı soruyor" biçimindeki sözlerle karşılık verdiğiine dair savcılık anlatımı suçun manevi unsurunun oluşumu açısından değerlendirilmeden, şaka niteliğinde kabul edilen sözlerde hakaret suçunun manevi unsurunun oluşmadığı ve sanığın suç kastının bulunmadığı yolundaki yetersiz gerekçeyle beraat kararı verilmesi, BOZMA'yı gerektirmektedir. (Y.4.CD. 20.05.2009 T., 2008/9987 E.,2009/9621 K.)

²¹³ Özbek V.Ö., a.g.e., s.876.

²¹⁴ Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt 2, 12.Bası, Beta Yay., İstanbul, s.7-28.

²¹⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.230.

Hukuka aykırılık, kusurluluktan farklı olarak objektif bir nitelik taşır. Bu sebeple, hukuka uygun sayılan bir fiilin haksızlık niteliği ortadan kalkar ve tüm hukuk düzeni tarafından meşru kabul edilir. Hukuka uygun kabul edilen bir fiil, ceza hukuku dışında başka herhangi bir hukuk dalına da aykırı olduğundan bahsedilemez²¹⁶.

Bu çerçevede, hakaret oluşturan herhangi bir fiilin, herhangi bir sebeple hukuka uygun sayılması hâlinde ceza verilemeyeceği gibi, özel hukuk alanında da tazminat sorumluluğu olmayacaktır²¹⁷.

Kısaca hakaret suçunun oluşabilmesi için fiilin hukuk düzenince korunan haklardan olmaması ve fiilin hukuka aykırı olması ve hukuk düzenini ihlal edici nitelikte olması gerekmektedir. Hukuka uygunluk arz eden fiiller hakaret suçunu oluşturmaz, bunların başlıcaları; basın özgürlüğü kapsamında haber verme hakkı, savunma dokunulmazlığı kapsamında savunma hakkı, terbiye etme hakkı, ihbar ve şikayet hakkı'dır²¹⁸.

Kamu görevlisine karşı işlenen hakaret suçu hariç olmak üzere, bu suçun soruşturması ve kovuşturması mağdurun şikayetine bağlı olduğundan, mağdurun rızası hukuka uygunluk sebebidir (TCK m.131/1)²¹⁹. Bununla kişinin şeref ve saygınlık, hakkı üzerinde mutlak ve iradi olarak tasarruf hakkına sahip olduğu belirtilmiştir²²⁰.

Hakaret suçu bakımından, TCK'da hakkın kullanılması olarak ortaya çıkan hukuka uygunluk sebeplerinden başlıcalarını incelemeden önce hakkın kullanılmasını konusunu aşağıda kısaca incelemek gerekmektedir.

V.2. Hakkın Kullanılması

Türk Ceza Kanunu'nun 26/1. maddesinde yapılan düzenleme ile "*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.*" hükmü getirilmiştir.

---

²¹⁶ Erman, a.g.e., s.131-133.

²¹⁷ Erman a.g.e.,s.130.

²¹⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.230.

²¹⁹ Özbek V.Ö., a.g.e., s.869.

²²⁰ Erman, a.g.e., s.171.

Kaynağını yasadan alan bir hakkı kullanan kimsenin, fiili, hukuka uygunluk sebebini oluşturmaktadır²²¹.

Hakkın kullanım hakkını düzenleyen TCK'nun 26/1. maddesinin gerekçesine bakıldığında, hakkın kullanımı hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlenmiştir. Bir hakkı kullanan kimsenin hukuka aykırı bir şekilde hareket etmemiş sayılması gerektiği vurgulanmıştır²²².

Söz konusu herhangi bir hak, Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, genelge v.s düzenlemelere dayanabileceği gibi hukukça, onaylanmış, tanınmış veya düzenlenmiş olmak kaydıyla bir mesleğin yerine getirilmesinden de doğabilir²²³.

Yasanın gerekçesinde de özellikle vurgulandığı üzere burada, hakkın doğrudan doğruya kullanılabilir olması aranacaktır. Eğer hak, herhangi bir mercie başvurarak kullanılabilirse artık buradaki hak kapsamında kabul olunmayacaktır.

Gerekçeden de açıkça anlaşıldığı üzere hakkın kullanılmasının hukuka uygunluk sebebi sayılabilmesi için, sübjektif bir hakkın varlığı gereklidir. Sübjektif hak veya kısaca "*hak*" hukuk tarafından kişilere tanınmış olduğundan, kullanılan hakkın temelini oluşturan hukuk alanının değişik olması mümkündür. Bir hakkın kullanımının dayanağı olan temel mevzuatın; Ceza hukuku, özel hukuk, kamu hukuku, bir yargı kararı veya idari bir tasarruf olması mümkündür²²⁴.

---

²²¹ Erman, a.g.e., s.130.

²²² Maddenin birinci fıkrasında hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeni düzenlenmiştir. Bir hakkı kullanan kimsenin hukuka aykırı bir şekilde hareket etmiş sayılmayacağı, bilinen bir gerçektir. Bir hak, kanun, tüzük, yönetmelik, genelge gibi nizamlara dayanabilir ve hukuken tanınmış ve düzenlenmiş olmak kaydıyla, bir mesleğin icrasından da doğabilir. Burada hakkın doğrudan doğruya kullanılabilir olması aranacaktır. Eğer hak, bir mercie başvurarak kullanılabilirse, artık buradaki hak kapsamında kabul olunmayacaktır. Maddenin ikinci fıkrasında ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni düzenlenmiştir. Söz konusu hukuka uygunluk nedeninin varlığı için, rızanın kişinin üzerinde mutlak surette tasarrufta bulunabileceği bir hakka ilişkin olması gerekir. Keza, kişinin bu hakla ilgili olarak rıza açıklamaya ehil olması gerekir. Madde metnindeki "mağdurun rızası" ibaresi "ilgilinin rızası" veya "kişinin rızası" olarak değiştirilmiştir. Ceza sorumluluğunu kaldıran bir sebep olarak rıza, suçun oluşumu açısından fiilin işlenmesinden önce ve en geç işlendiği sırada açıklandığında etkili olur. Bu durumda herhangi bir mağduriyet söz konusu olmadığı için, "mağdur" yerine "ilgili" veya "kişi" kelimesi tercih edilmiştir.

²²³ Erman a.g.e.,s.130-132

²²⁴ Erman a.g.e.,s.132.

V.3. Haber Verme Hakkı ve Eleştiri Hakkı

Anayasal teminat altına alınmış bulunan haber verme hakkı basın özgürlüğünün olmazsa olmazlarından (Any. m. 28)²²⁵. Haber verme, toplumu bilgilendirme, basın mensupları için hem bir hak hem de bir görevdir. Haber verme hakkı ile eleştiri hakkının kullanımının kişilik hakkına hanel getirmemesi ve bu hakkın bir çatışmaya meydan vermeden yerine getirilmesi gerekmektedir²²⁶.

Ve ancak haber verme ve toplumu bilgilendirme hakkının hukuksal koruma kapsamında değerlendirilmesi için kimi koşulların varlığı gereklidir²²⁷.

V.3.1. Haberin Gerçek ve Güncel Olması

Haberin gerçek olması koşulunun gerçekleşmesi için haberi veren, olayı gündeme getiren basın mensubunun eleştirel haberi vermeden önce haberin kaynağı olayın gerçek olup olmadığının titizlikle araştırması, olayın kanıtlarının ortaya konulması gerekmele birlikte mutlak gerçeği ortaya koyma zorunluluğu bulunmamaktadır, burada önemli olan güncel gerçekliktir, aynı zamanda verilen gerçek haberin güncel olması yani yayımlandığı zaman diliminin gündemini yansıtacak nitelikte olması ve tarihte olmuş

---

²²⁵ A. Basın hürriyeti MADDE 28- Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz. Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27'nci maddeleri hükümleri uygulanır. Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırıcılar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hâkim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenir. Dağıtım önleyen yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkime bildirir. Yetkili hâkim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtım önleme kararı hükümsüz sayılır. Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hâkim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz. Süreli veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hâkim kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî güvenliğinin, kamu düzeninin, genel ahlâkın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkime bildirir; hâkim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır. Süreli veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır. Türkiye'de yayımlanan süreli yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, millî güvenliğe ve genel ahlâka aykırı yayımlardan mahkûm olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan süreli yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hâkim kararıyla toplatılır.

²²⁶ Erman a.g.e s.,153-154.

²²⁷ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.426.

günümüzle ilgisi olmayan nitelikteki bir haber olmamalıdır. Ancak tarihteki bir olay güncellik kazanmış ise söz konusu tarihi olayda güncel haber niteliği taşır²²⁸.

Güncel ve gerçek eleştirel haberin verilmesinde aynı zamanda kamu yararı bulunmalıdır²²⁹.

V.3.2. Kamuyu İlgilendirmesi

Haber vermek hakkı, kişilik haklarını zedeleyici nitelikte ise bu durumda verilen eleştirel haberin kamuoyunu ilgilendirmesi ile tolere edilebilir. Yani verilen haber kamuoyunun ihtiyaç duyduğu nitelikte bir haber ise eleştirel haberin muhatabı olan kişinin şeref hakkı kamu yararından sonra gelir. Haberin kamuoyunun dikkatini çekmesi hukuka uygunluk sebebi sayılmaz, burada haberde kamu yararı bulunmalıdır, haberin toplum çıkarını ve toplumsal ahlakı öncelmesi önemlidir²³⁰.

V.3.3. Nedensellik İlişkisinin Var Olma Koşulu

Habere konu olan olay ile verilen haber arasında fikri, düşünsel bir bağıntı olmalı, verilen haber ile kişinin kişilik haklarının zedelenmesi amaçlanmamalı, haberin verilişinde amaç kamuyu ilgilendiren gerçeğin ortaya konulması olmalıdır, haberin içeriği ile ilgili olmayan abartı ve ilgisiz yorumlardan kaçınılmalıdır ve haberin veriliş biçimi verilmek istenen haberin önüne geçecek şekilde abartılı olmamalı ve üslup ve haberin yazılış biçimi kişilik haklarını zedeleyici nitelikte olmamalıdır haberin içeriği ile ilgisi olmayan abartı ve tahkir edici ifadelerin haber verme hakkının sınırlarının aşılması anlamına gelmektedir.Haber içeriği toplumu söz konusu haberin içeriğini oluşturan olay ve eyleme özendirilmeyecek bu tür haberleri veren veya yasaklanmış haberi veren kişi haber verme hakkının sınırlarını aşmış olacağından hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanamayacaktır²³¹. Suç işleme, cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirici nitelikte haber verme durumlarında hukuka uygunluk sebeplerinden söz

---

²²⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.232.

²²⁹ Erman a.g.e s.,154-165.

²³⁰ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.429., Erman a.g.e s.,154-165.

²³¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e. s.233. (bkz Basın Kanunu madde 20, 21).

edilemeyeceği gibi bu tür haberleri yapanlar, yayanlar ceza soruşturmasına maruz kalmak durumundadırlar²³².

V.3.4. Haber Vermede Orantılılık

Haber verme hakkı kullanılırken ölçülük esasından hareket edilmelidir. Zira haber verilirken, kişinin kişilik haklarına saldırı boyutuna varacak, aşağılayıcı, küçültücü, yorum ve değerlendirmeler hukuka uygunluk sebebi sayılmamaktadır. Mamafih tahmine dayalı olayları yargısal bir kesinlikte olmuş gibi çok abartılı ve yarar içermeyen ifadeler ile haber konusu yapılması hukuka aykırılığı ortadan kaldıran sebeplerden sayılmamalıdır²³³.

Haber verilirken hakaret kastı haberle örtülmüşse yani asıl amaç, kasıt hakaret ise ve durum haber içinde saklanmışsa burada hukuka uygunluk söz konusu olmaz. Örneğin bir roman veya sanat eseri rakibini tahkir etmek için yazılmış veya yapılmış ise burada hakaret suçu oluşur ve hukuka uygunluk sebebi söz konusu olamaz²³⁴.

Özel yaşamla ilgili haberler, Anayasal (Any m.20) teminat altında olan özel yaşama saldırı niteliği taşımamalıdır, “gizlilik kararı” olmayan herhangi bir suç soruşturması veya kovuşturması altında olan kimseler hariç olmak üzere, özel yaşama ilişkin haberler kamunun ilgisini çekse bile kamu yararı bulunmadığından ve özel yaşamın gizliliği anayasal güvence ile koruma altında olduğundan bu tür haber ve eleştiri niteliğindeki ifadeler koruma kapsamında değerlendirilmez. Esasen iç hukukumuz haline gelen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ışığında haberin suç unsuru taşıyıp taşımadığına, sözleşmenin 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hükmüne bakmak

---

²³² Cinsel Saldırı, Cinayet ve İntihara Özendirme: Madde 20 - Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar bir milyar liradan yirmi milyar liraya kadar adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda iki milyar liradan, yaygın süreli yayınlarda on milyar liradan az olamaz; Kimliğin Açıklanmaması: Madde 21 - Süreli yayınlarda; a) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre evlenmeleri yasaklanmış olan kimseler arasındaki cinsel ilişkiyle ilgili haberlerde bu kişilerin, b) 01/03/1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 414, 415, 416, 421, 423, 429, 430, 435 ve 436’ncı maddelerinde yazılı cürümlere ilişkin haberlerde mağdurların, c) On sekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının, Kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapanlar bir milyar liradan yirmi milyar liraya kadar adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda iki milyar liradan, yaygın süreli yayınlarda on milyar liradan az olamaz.

²³³ İçel, K., Ünüver, Y., Uygulamalı Ceza Hukuku, Beta Yay. 4.kitap, 2000, s.747.

²³⁴ Erem, a.g.e., s.556.

gerekmektedir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında, toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesini ifade özgürlüğünün varlığına bağlamıştır. Ancak başkalarının onur, şöhret ve haklarının, zedelenmesi veya özel yaşamı ile ilgili başkaları ile paylaşılmasını istemediği saklı, gizli yanlarının haber konusu yapılması ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez. Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yerleşik içtihatlarında, kamuya mal olmuş sanatçı, siyasetçi, sporcu gibi toplumun gözü önünde yaşayan kimselerin özel yaşam alanını diğer vatandaşlara göre daha dar yorumlamış ve ifade özgürlüğünün ve eleştirel haber verme hakkını geniş manada koruma altına almıştır²³⁵.

V.4. İhbar ve Şikayet Hakkı

Anayasa, bir hak olan şikayet hakkını, dilekçe hakkını kişinin bizzat kendisi ile ilgili olarak veya toplumsal bir olayla ilgili olarak yetkili makamlara bildirmesini 74. madde ile teminat altına almıştır²³⁶. Aynı zamanda ihbar ve şikayet hakkı, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 158. maddesinde de düzenlenmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu ihbar ve şikayetin hangi makamlara ve hangi usule göre yapılacağını düzenlemiştir²³⁷.

²³⁵ Gilles Dutertre, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, Avrupa Konseyi Yayınları, 2003, s.362; Bkz Handsiyde-Birleşik Krallık Kararı 7.12.1976, seri A No:24 s.23 paragraf 49; Lingens-Avusturya Kararı: 8 .7.1986 t, seri A No:103, paragraf 46-47.

²³⁶ VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı, MADDE 74.– Vatandaşlar (Ek ibare: 3/10/2001-4709/26 md.) ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, (Ek ibare:3/10/2001-4709/26 md.) gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. (Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.)(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Kamu Baş denetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla dört yıl için seçilir. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan aday seçilmiş olur.(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Baş denetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

²³⁷ İhbar ve Şikayet Madde 158 - (1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.(2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. (3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir. (4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.(5) İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir. (6) Yürütülen soruşturma

İşlendiği ileri sürülen, suçun soruşturma veya kovuşturmayaya konu olabilmesi için öncelikle, soruşturma makamlarının suçtan haberdar olmaları gerekmektedir. Soruşturma makamları suçu ihbarla, şikâyet yoluyla veya re'sen öğrenebilirler²³⁸. Şikâyet önceden belirlenmiş usuli işlemlerin yerine getirilmesi ile yapılır, şikâyet önceden belirlenmiş usul ve esaslara göre şikâyet yapılmamış ise bu şikâyet değil ihbar sayılır. Şikâyete bağlı olmayan suçlarda şikâyet olsa bile bu ihbar sayılır, soruşturması veya kovuşturması şikâyet bağlı suçlarda, mağdurun süresinde yaptığı şikâyet üzerine kamu davası açılır²³⁹.

V.5. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

V.5.1. Genel Olarak

Bu hak, Türk Ceza Kanunu'nun 128. maddesinde düzenlenmiş olup, söz konusu hakkın dayanağı olan bu maddeye göre kişilerle ilgili somut iddialar-isnatlar veya olumsuzluk içeren tespit ve değerlendirmeler, somut, gerçek durumlara ilişkin olmakla birlikte uyuşmazlık konusu ile bağlantılı ise bu kapsamda yargı veya idari makamlara yapılacak, iddia veya savunmaya yönelik sözlü veya yazılı başvurular cezalandırılmazlar²⁴⁰. Bu durum kimi görüşlerce yasama dokunulmazlığına benzetilerek yargı dokunulmazlığı olarak nitelendirilmiş ise de mahiyet farklılığı söz konusudur. Zira yasama dokunulmazlığında fail hakkında sadece takibat engeli söz konusu iken burada hukuka aykırılığı da ortadan kaldıran bir durum söz konusudur²⁴¹.

---

sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.

²³⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.235.

²³⁹ Kunter, N., Yenisey, F., Nuhoğlu, A., Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Birinci Kitap, 17.Bası, Beta Yay., İstanbul, 2009, s.84.

²⁴⁰ İddia ve Savunma Dokunulmazlığı; MADDE 128.-(1) Yargı mercileri veya idarî makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnadlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması hâlinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyuşmazlıkla bağlantılı olması gerekir; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e, s.236.

²⁴¹ Erman, S., a.g.e., s.141.

Savunma dokunulmazlığı, uluslararası sözleşmelerle birlikte Anayasanın 36. maddesi²⁴² ile teminat altına alınmış olan dilekçe verme ve savunma hakkı tüm yönleriyle koruma altına alınmıştır. Herkes meşru araçlarla ve yollarla hakkını, iddiasını veya savunmasını yargı mercileri veya idari makamları nezdinde ileri sürme hakkına sahiptir. Taraflar hiçbir çekinceye kapılmaksızın her tür olumsuz etkiden uzak bir şekilde iddia ve savunmalarını özgürce herhangi bir ceza takibatına maruz kalma korkusuna kapılmaksızın dile getirebilmelidir. Ancak bu iddia ve savunmalar yani tahkir edici söz ve yazılar uyumsuzluğun konusu ile alakalı olmalıdır²⁴³.

Suç uydurma veya iftira atma savunma dokunulmazlığı kapsamına girmez, sadece hakaret suçu savunma dokunulmazlığı kapsamında hukuka uygunluk sebebi sayılmıştır²⁴⁴.

V.5.2. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Kapsamı

Türk Ceza Kanunu'nun 128. maddesi iddia ve savunma dokunulmazlığını sadece hakaret suçu ile sınırlı tutmuş olup suç uydurma ve iftira atma suçu hukuka uygunluk sebebi sayılmamaktadır²⁴⁵.

V.5.3. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Konusu

Türk Ceza Kanunu'nun 128. maddesi dokunulmazlığın konusunu, yargı organlarına veya idari makamlara yapılan sözlü veya yazılı müracaatlar, ileri sürülen iddia ve savunmalarla sınırlı tutmuştur. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu dokunulmazlığı sadece yargı organlarına verilen dilekçe, layiha, evrak ile birlikte yargı organına karşı yapılan iddia ve savunmaları kapsamakta iken yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bu kapsamı mercii bakımından idare ile genişletmiştir. Burada yargı organından kasıt, yargısal faaliyet yürüten adli, idari, askeri mahkemelerinin yanı sıra yüksek yargı

²⁴² Hak Arama Hürriyeti; MADDE 36 - Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.

²⁴³ "Sanığın davacı vekili olarak mahkemeye sunduğu dilekçede, taraflar arasındaki geçimsizliğin nedenlerini anlattığı, uyumsuzlukla bağlantılı ifadelerinde ileri sürdüğü hususların da davacının iddialarından ibaret olduğu anlaşıldığından, sanığın eyleminin 5237 sayılı Yasa'nın 128. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir." (Y. 2.CD. 03.12.2008 T., 2008/10354 E., 2008/21054 K.)

²⁴⁴ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.443.

²⁴⁵ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.443.

organlarıdır.5237 sayılı yasayla getirilen bir yenilik olan idari makam ifadesi yürütme organı içerisinde yer alan bütün kamu kurumlarını kapsamaktadır²⁴⁶.

V.5.4. İddia ve Savunma Dokunulmazlığında Başvurulacak Merciler

765 Sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda bu durum bir dava şartına bağlanmıştır yani dava konusu edilmiş bir mesele ile ilgili olarak layiha, dilekçe, vs belge veya yargı organları önünde ileri sürülen yazılı ve sözlü savunmalar bu kapsamda belirtilmiştir²⁴⁷.

Yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ise yargı organlarının yanı sıra idari makamlar karşısında da ileri sürülen sözlü ve yazılı savunmaları da bu kapsama dahil etmiştir²⁴⁸.

V.5.5. İddia ve Savunma Dokunulmazlığından Yararlanacak Kimseler

765 Sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda savunma dokunulmazlığında yararlanması söz konusu olan kimseler “ taraflar veya vekilleri, müdafii, müşavir veya tarafların yasal temsilcileri” şeklinde sayılmışlardır.

Yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ise herhangi bir sınırlama yapmaksızın uyuşmazlığın taraflarına veya uyuşmazlıkla ilişkili olmak koşulu ile her kesin bu dokunulmazlıktan yararlanabilmesini hüküm altına almıştır²⁴⁹.

V.5.6. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Sınırı

765 Sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda savunma dokunulmazlığında yararlanılabilmesi için tahkir edici yazılı veya sözlü beyanların dava ile ilgili olması ve

---

²⁴⁶ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.444.

²⁴⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.237.

²⁴⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.237.

²⁴⁹ Centel/zafera/Çakmut, a.g.e., s.237.

bu beyanlar dava ile ilgili olsa bile iddia ve savunma sınırını aşan nitelikte²⁵⁰ yani iftira niteliğinde olmamalıdır²⁵¹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 128. maddesinde yapılan düzenleme ile iddia ve savunma dokunulmazlığından istifade edilebilmesi için tahkir edici değerlendirme ve isnatların, gerçek ve somut olaya dayalı olması ve söz konusu ihtilafı alakalı olması gerekmektedir. Buradan anlaşılan iki önemli kriterin söz konusu olduğudur, bunlardan birincisi isnat ve değerlendirmelerin somut vakaya dayalı olması ve gerçek olması, ikincisi ise tahkir edici sözlü veya yazılı beyanların ihtilafı doğrudan veya dolaylı bağlantılı olması gerekmektedir. Yani birincisinde isnadın iftira teşkil etmemesi ikincisi ise olayla niteliksel ve niceliksel olarak mantıklı bir illiyet içinde olmak şartıdır. Burada dokunulmazlığın kapsamının geniş tutulmak gerektiğini Yargıtay'ın müstakir içtihatları da ortaya koymuş bulunmaktadır²⁵².

Şahıslarla ilgili ileri sürülen tahkir edici değerlendirmeler veya isnatlar gerçek ve somut vakaya dayalı değilse veya ihtilaf konusu ile alakalı değilse bu durumda isnadı ileri süren kimse için fiili, suç oluşturacaktır²⁵³.

---

²⁵⁰ “Sanık sıfatıyla beyanı saptanırken müştekiyi kastederek ‘bu kadın akıl hastası olup beni devamlı rahatsız etmektedir.’ sözlerinin savunma sınırlarını aştığı gözetilmeden atılı suçtan mahkumiyeti yerine yetersiz gerekçelerle beraat kararı verilmesi bozmayı gerektirir”. (Y.2.CD. 10.11.2005 T., 2004/7267 E.2005/24555 K.)

²⁵¹ Madde 486-(Değişik madde: 09/07/1953 - 6123/1 md.) Tarafların veya vekil, müdafii, müşavir yahut kanuni mümessillerinin bir dava hakkında kaza mercilerine verdikleri dilekçe, layiha veya sair evrakın yahut yaptıkları iddia ve müdafaaların ihtiva ettiği hakareti mutazammın yazı ve sözlerinden dolayı takibat yapılmaz. Dava ile ilgili olmayan ve ilgili olduğu takdirde dahi iddia ve müdafa hududunu aşan hakareti mutazammın yazı ve sözler yukarı ki fıkra hükmünden hariçtir. Birinci fıkrada yazılı hallerde salahiyetli kaza mercilerince kanunen muayyen olan inzibati tedbirlerden maada tecavüze uğrayanın talebi üzerine tazminata hükmedilebileceği gibi hakareti mutazammın yazı ve sözlerin evrak ve zabıtlardan kısmen veya tamamen kaldırılmasına da karar verilebilir.

²⁵² “Sanık avukatın, borçlu (sanık) vekili olarak mahkemeye gönderdiği temyiz dilekçesinde, müvekkilinin mahkumiyetine ilişkin kararı veren katılları kast ederek, (mahkeme beraat kararı vermesi gerekirken 10 günlük tazyik hapsi cezası verdi. İnsan hukukçuluğundan utanıyor. Şu karar yurtdışında basına verilse bizi Afrika kanunları ile idare ediliyoruz zannederler. Hayret! İstanbul vilayetindeki bir mahkeme hukukun inceliğini nasıl bilemez, bunu anlamak mümkün değil ve yine evvah. Bu itiraz süresinde yapılırsa, vah efendim sen birde mal beyanında bulunacaksın diye hapis cezası mı vereceğim, bu hangi kanunda yazılı, hangi mantık ve hukuk anlayışı buna cevaz verir, kanunu iyi okumak ve anlamak gerekir diye düşünüyoruz.) Demek suretiyle, katılları küçük düşürmüştür, Dilekçede yer alan bu sözlerin dava ile ilgisi ve yararı da bulunmadığından, sanığın savunma dokunulmazlığından yararlanması olanaklı değildir.”(YCGK.29.9.1998T.,4/225E.316K.);Centel/Zafer/Çakmut,a.g.e.,s.238;Kaban/Aşaner/Güven/Yal vaç, Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları, 2001, No.305.

²⁵³ “Yargıtay, söylenen sözlerin iddia ve savunmanın konusu ile mantıklı bağlantısının ve iddia ya da savunmaya yararının bulunması halinde, sözkonusu hakların sınırlarının aşılmamış sayılacağı görüşündedir”. (Y.4.CD. 19.9.1990 T., 3748 E./4259 K.); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.239; YKD XVII, 5 (Mayıs 1991),782-783.

V.6. İsnadın İspatı

V.6.1. İspat Hakkının Kullanımı

V.6.1.2. Kavram

Sövme suçunda fail tarafından, mağdur hakkında olumsuz değer yargısı ileri sürüldüğü için isnadın ispatı mümkün olmamaktadır, ancak hakaret suçunda fail yönelttiği isnadı ispatı edilebiliyorsa bu durumda faile ceza verilememektedir. Fakat salt isnadın gerçek olması hakaret suçunun oluşumunu engellemektedir²⁵⁴.

İspat hakkı, Anayasa'nın 39. maddesi ile düzenlemeye konu edilmiş ve bu bakımdan ispat hakkı Anayasal teminat ile güvence altına alınmıştır. Anayasanın 39. maddesine göre kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir²⁵⁵. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır²⁵⁶.

Anayasanın 39. maddesinde düzenlenen bu hak benzer şekilde Türk Ceza Kanunu'nun 127. maddesinde de düzenlenmiştir²⁵⁷. Anayasada bu hak kamu görevi ve hizmetinde bulunan kişilere yönelik olarak bu görev ve hizmetin yerine getirilmesi ile ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açıkça tanınmış olmasına karşın TCK'nun 127. maddesinde bu hakkın açıkça tanınmamış olması anayasa aykırılık gibi gözükse de, söz konusu hallerde isnadın ispatın da kamu yararı kriterinin gözetilecek olması ve bu durumun

---

²⁵⁴ Erem a.g.e., s.246.

²⁵⁵ XIV. İspat Hakkı; MADDE 39 - Kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.

²⁵⁶ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.437.

²⁵⁷ İsnadın İspatı MADDE 127 - (1) İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması hâlinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hâllerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır. (2) İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi hâlinde, cezaya hükmedilir.

anayasada belirtilen kamu görevi ve hizmeti gibi durumlarla ile alakalı olması bahis mevzuu olacağından anayasaya aykırılıktan söz edilemeyeceği muhakkaktır²⁵⁸.

Türk Ceza Kanunu'nun 127. maddesine göre isnadın ispatı, fail tarafından isnat edilen fiil aynı zamanda suç oluşturuyorsa ve bu suç oluşturan fiil ispat edilebiliyorsa bu durumda faile ceza verilemez²⁵⁹.

İsnadın ispatı mağdur hakkında mahkemece verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı ile ortaya konulabilir²⁶⁰.

Mağdur hakkında mahkemece verilmiş mahkûmiyet kararı dışında isnadın ispat edilebilmesi talebinin kabulü için isnat olunan fiilin gerçek olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararının bulunması veya hakaret fiilinin mağdurunun buna rıza göstermesi gerekmektedir²⁶¹.

V.6.2. İsnada Konu Fiilin Suç Teşkil Etmesi

Türk Ceza Kanunu'nun 127. maddesine göre isnat edilen fiil suç oluşturuyorsa ve suç oluşturan bu isnat ispat edilebiliyorsa faile ceza verilemez, hakaret suçunun failine ceza verilememesi için suç oluşturan isnat'tan dolayı mağdurun yapılan yargılama sonucunda kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı ile hüküm giymiş olması gerekmektedir²⁶².

Mağdur hakkında mahkûmiyet dışında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/1. maddesinde belirtilen seçenekler gibi her herhangi bir karar verilmesi halinde isnat ispat edilmiş sayılmayacak ve fail hakaret suçundan cezalandırılacaktır²⁶³.

Mağdur hakkında suç oluşturan isnat ile ilgili bir ceza soruşturmasının veya kovuşturmasının söz konusu olduğu fail tarafça ileri sürüldüğünde, bu durumun bekletici mesele yapılması gerekmektedir²⁶⁴.

---

²⁵⁸ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.437.

²⁵⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.248. Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.438.

²⁶⁰ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.438.

²⁶¹ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e.,s.437.

²⁶² Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.438.

²⁶³ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.438., Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.248

Türk Ceza Kanunu'nun 127/2. maddesine göre²⁶⁵ ispat edilmiş fiilden bahisle kişiye hakaret edilmesi durumunda, fail hakkında cezaya hükmedilecektir²⁶⁶.

V.6.3. İspat Hakkını Doğuran Durumlar

İspat hakkının faile tanınması iki halde mümkün olabilmektedir. Bu hallerden biri kamu yararının bulunması hali bir diğeri ise mağdurun rızasının varlığı halidir²⁶⁷.

V.6.3.1. İsnadın İspatlanmasında Kamu Yararının Varlığı Koşulu

İsnadın ispatında kamu yararının olup olmadığına mahkeme karar verecektir. Anayasanın ikinci bölümünde düzenlenen kişi hak ve ödevleri kısmında yer alan özel hayatın gizliliği ve korunmasını düzenleyen 20. madde²⁶⁸ ile teminat altına alınan ve ispatında kamu yararı bulunmayan özel yaşamın gizliliğinin ihlaline ilişkin isnatlar bu kapsamın dışında tutulmak kaydıyla kamu görevlilerin yaptıkları iş, işlem ve harcamaların yasalara uygun olup olmadıkları ve hizmetin gerekleri ile örtüşüp örtüşmediğini, kamu kaynaklarının kamu yararı amacına yönelik kullanılıp kullanılmadığı gibi hallerde isnadın ispatında kamu yararı bulunacağından faile ispat hakkı tanınmalıdır²⁶⁹.

---

²⁶⁴ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.438.

²⁶⁵ TCK m.127/2; "İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi hâlinde, cezaya hükmedilir."

²⁶⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.248.

²⁶⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.249, Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.438, Özbek , a.g.e., s.877.

²⁶⁸ IV. Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması A. Özel Hayatın Gizliliği MADDE 20 - Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Mülga cümle: 3/10/2001-4709/5 md.)(Değişik: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.(Ek fıkra: 12/9/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

²⁶⁹ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.438; Önder, a.g.e., s.254; Yenidünya/Alşahin,TBBD 2007, s.83; Özbek , a.g.e., s.877.

V.6.3.2. İsnadın İspatında Mağdurun Rızası

Türk Ceza Kanunu'nun 127.maddesine göre mağdur-müştekinin rıza göstermesi durumunda, faile isnadını ispat hak tanınır. Mağdurun, kendisine yöneltilen isnadın doğruluğunun veya yanlışlığının mahkemede tartışılmasına ve bu durumun açığa çıkmasına rıza göstermesi izin vermesi gerekmektedir, ispat faaliyeti hüküm kesinleşinceye kadar yargılamanın her aşamasında mümkün olduğundan rızanın ortaya çıktığı andan itibaren fail isnadını ispat etmeye çalışabilir²⁷⁰.

Tüm müelliflerin ortak görüşü mağdura tanınan bu hakkın kimi zaman mağduru zor durumda bırakacağıdır zira mağdurun rıza göstermemesi halinde gerçeğin ortaya çıkmasından çekindiği, korktuğu gibi bir sonuca varılacağı kuşkusunun yanı sıra isnadı zımnen kabul ettiği gibi mağdur aleyhine sonuçlara yol açacağı kuşkusuzdur²⁷¹.

V.6.4. İspat Hakkının Kullanılması

Hakaret suçuna konu isnadın ispatı, hakaret suçunun görüldüğü mahkeme önünde yapılması gerekmektedir²⁷².

Ceza muhakemesi kuralları çerçevesi içerisinde isnadın ispatı hukuka uygun her tür delile yapılabilir, isnat ile ilgili bir kısım hususların ispat edilmiş olması fiilin ispat edildiğini göstermez, isnadın herhangi bir şüpheye, duraksamaya yer bırakmayacak kesinlikte ispatlanmış olmalıdır, yargılamayı yapan hakim, somut, hukuka uygun ileri sürülmüş tüm delillerle birlikte oluşan tam bir vicdani kanaat ile isnadın sabit olduğuna karar vermelidir²⁷³.

5237 Sayılı TCK'da İsnadın ispat edilmesi durumunda fail hakkında verilecek kararın niteliği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Oysa 765 sayılı TCK'nun 481/7. maddesindeki düzenlemede isnat ispat edildiğinde fail hakkında düşme kararı verileceği

²⁷⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.249; Dönmezer, a.g.e., k.no 229; Erman, a.g.e. s.275;

²⁷¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.249; Dönmezer, a.g.e., k.no 229; Erman, a.g.e. s.275.

²⁷² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.249.

²⁷³ Erman, a.g.e., s.275; Önder, a.g.e., s.254.

hükme bağlanmıştı, mevcut uygulamanın da CMK'nun 223/8. maddesi gereği olarak isnadı ispat eden fail hakkında düşme kararının verilmesi gerekmektedir²⁷⁴.

765 Sayılı TCK'nun 481/8. maddesinde var olan isnadın ispat edilememesi halinde cezanın ağırlaşaacağı hükmü 5237 sayılı TCK'nuna konulmamıştır²⁷⁵. 5237 sayılı TCK bir yeni düzenleme olarak geçmişte ispat edilmiş bir fiilinden söz ederek kişiye hakaret edilmesi halinde, failin cezalandırılmasını öngörmüştür²⁷⁶.

V.7. Terbiye Etme Hakkı

Terbiye etme hakkının kanuni dayanağı, Medeni Kanunu'nun 340.maddesidir²⁷⁷. Bununla birlikte bu hakkın esas kaynağı örf ve adetlerdir, Medeni Kanun bu hakkı anne ve baba'nın yanı sıra vesayeti altındaki küçüğün terbiyesi için vasiye de tanımıştır²⁷⁸.

Medeni Kanunu'nun 340. maddesi, anne ve babaya çocuğu eğitime, toplumsal ve bireysel gelişimini sağlama, koruma ve kollama görevi vermiştir. Yine, Medeni Kanun diğer bir düzenleme ile (MK m.445) küçüğün vasisinin de aynı haklara sahip olduğunu öngörmüştür²⁷⁹. Bu hakkın kapsamına terbiye etme hakkının da girdiği kuşkusuzdur. Terbiye etme hakkı kapsamında, reşit olmayan yani 18 yaşını doldurmamış olan küçüğe; bu hakkının sınırlarının aşılmaması kaydıyla hakaret içeren fiiller gerçekleştiren anne, baba ve vasi hakkını kullanmış sayılacak ve hukuka uygunluk sebebinden faydalanacaktır²⁸⁰.

Her ne kadar örf ve âdet kuralları pozitif hukuk normu değilse de, terbiye etme hakkının kullanılması bakımından örf ve âdet kurallarının kaynak kabul edilmesi gerekmektedir

²⁷⁴ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.439.

²⁷⁵ “İsnat, ispat olunmadığı takdirde faile 480'inci maddede yazılı para cezaları on misli, şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalar yarısı oranında artırılarak hükmolunur” www.hukuki.net/kanun; 12.06.2011.

²⁷⁶ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e. 254; Erdağ, HPD 2004, s.141.

²⁷⁷ MADDE 340: Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitir ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel özürülü olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve mesleki bir eğitim sağlarlar. www.mevzuat.adalet.gov.tr/medeni/medeni.html, erişim tarihi: 12.06.2011.

²⁷⁸ Erman a.g.e.,s.131.

²⁷⁹ MADDE 445: Vesayet altındaki kişi küçük ise, vasi onun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, vasi bu konuda ana ve babanın yetkilerine sahiptir. www.mevzuat.adalet.gov.tr/medeni/medeni.html, erişim tarihi: 12.06.2011.

²⁸⁰ Erman a.g.e.,s.131.

bu nedenle, örf ve âdete göre terbiye etme hakkına sahip olan kişilerin, hakaret içeren fiilleri, hakkın kullanımı kapsamında değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, anne ve baba yanında amca, dayı, teyze, hala, ağabey, abla, komşu ve öğretmen, usta (bir meslek ve sanat öğretme işinde, usta çırak ilişkisinin olduğu çalışma alanlarında) gibi kimselerin bu haktan faydalanması söz konusu olabilir²⁸¹.

Yukarıda da belirtildiği üzere, bu hakkın kullanılmasında sınırın aşılması gerekmektedir bu hakkın kullanımında sınırın ne olduğunun tespitinde esas alınacak ölçü,örf ve adettir. Bu hakkın kullanımı küçüklerin, öğrencilerin bedensel ve ruhsal gelişimini olumsuz yönde etkileyecek ve onları arkadaşları ve buldukları çevrede küçük düşürecek, şeref haklarını ihlal edecek nitelikte olmamasına azami özen ve önem gösterilmelidir²⁸².

Terbiye etme hakkının kullanım sınırı tespit edilirken, tedip hakkına sahip olanın, çocukla yakınlık derecesi de önem kazanmaktadır. Mesela, anne ve babanın hakkının sınırı ile komşunun haklarının sınırı arasında fark olması kaçınılmazdır. Anne ve babaya göre komşunun bu hakkının daha da sınırlı olduğu kabul edilmelidir. Ancak, her hâlde genel olarak herkes için bu hakkı sınırlı tutmak gerektiği de açıktır²⁸³.

Bu hak, şahsa sıkı surette bağlı olup kanun ve örf adet'in belirlediği ölçüde ve her hangi bir nedenle küçüğün terbiyesinde sorumlu olan kişiler tarafından kullanılması zorunlu olduğundan başkasına devredilemez²⁸⁴.

Tedip hakkı, ölçsüz, ahlaka, örf ve adet aykırı ve küçüğün sağlığını olumsuz yönde etkileyecek olması hallerinde, fiil, hakkın kullanımı sınırını aşmış sayılır²⁸⁵.

V.8. Mağdurun Rızası

Kişinin üzerinde mutlak surette tasarrufta bulunma hakkına ilişkin mağdurun rızası hususu, TCK'nun 26/ 2. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre.“*Kişinin üzerinde*

---

²⁸¹ Erman a.g.e.,s.132.

²⁸² Erman a.g.e.,s.132.

²⁸³ Erman a.g.e.,s.132.

²⁸⁴ Erman a.g.e.,s.132.

²⁸⁵ Erman, a.g.e., s.131-133.

mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.” demek suretiyle mağdurun rızasını hukuka uygunluk sebebi saymıştır.

Maddenin düzenlemesinde de açıkça belirtildiği üzere rızanın, hukuka uygunluk sebebi sayılabilmesi için suça konu fiilin kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hak konusu ile alakalı olması gerekmektedir. Bu bağlamda şeref ve saygınlık, kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hak olarak kabul edilmektedir²⁸⁶.

Bu sebeple mağdurun rızası, hakaret suçu bakımından hukuka uygunluk nedenidir. Tahkir edici fiilin işlenmesi sırasında mağdurun rızası varsa suç oluşmayacaktır.

Kişinin mutlak surette tasarruf edebileceği hak, kendine ait şeref hakkı olduğundan, diğer hukuki menfaatlerin şahsi hakla birlikte korunduğu fiillerde, şahsi hukuki menfaati açısından rıza hukuka uygunluk sebebi sayılabilir ancak korunan diğer hukuki menfaatler yönünden rıza, hukuka uygunluk sebebi sayılmayacaktır²⁸⁷. Bu nedendir ki, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçlarında kamu görevlisinin rızası hukuka uygunluk sebebi sayılamamaktadır (TCK 125/3-a).

Rızanın hukuka uygunluk sebebi sayılması için, rızanın, tahkir edici fiilin işlenmesinden önce ve fiilin işlenmesi sırasında bulunması gerekmektedir. Fiilin işlenmesi esnasında, rızanın varlığını koruması şarttır. Tahkir edici fiilin işlenmesinden sonra gösterilen rıza, icazet olmaktadır, sonradan gösterilen rıza, hukuka aykırı fiili hukuka uygun hâle getirmemektedir²⁸⁸.

Ancak, sonradan gösterilen rıza, hakaret suçunun şikayet bağlı olması hallerinde, şikayetten vazgeçme sonucunu doğuracaktır. Rıza açıklaması, zorunlu bir şekilde tabi değildir, açıkça yapılabileceği gibi zımni de olabilir. Rıza, yazılı, sözlü veya herhangi bir işaretle de gösterilebilir²⁸⁹.

---

²⁸⁶ Erman / Özek, a.g.e., s.319.

²⁸⁷ Erman / Özek, a.g.e., s.320.

²⁸⁸ Dönmezer/Erman a.g.e., Cilt 2, s.73

²⁸⁹ Dönmezer/Erman a.g.e., Cilt 2, s.72-73

Suç mağdurunun temyiz kudretine sahip olması halinde ancak verilen rıza geçerli olacaktır. Hakaret fiilinin, temyiz kudretine sahip olmayan akıl hastalarına, küçüklere vs. karşı yapılması durumunda, bunlar tarafından verilen rıza geçerli olmayacaktır. Şeref, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğundan, ayırt etme gücüne sahip olan küçükler ve kısıtlıların verdikleri rıza da hukuka uygunluk sebebi sayılmaktadır²⁹⁰.

V.9. Kanun Hükümünü (Görevi) Yerine Getirme

Kanun hükümünü (görevini) yerine getiren kimsenin cezalandırılmayacağına dair hüküm TCK'nun 24/1. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre “*Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.*” denilmektedir. Kanun metninden açıkça anlaşılan husus, görevin yerine getirilmesi konusudur. Zira kanunun emrini yerine getiren kimse görevini yapmış olur.

Görevini yerine getiren, herhangi bir biçimde kişiler hakkında isnatlarda bulunmuş ise, görevini yerine getirdiğinden, hukuka uygunluk sebebinden yararlanır. Bilirkişi veya tanık olarak gördüklerini veya edindikleri izlenimleri yetkili kurumlar önünde açıklayan kimseler, bu açıklamaları sırasında hakaret oluşturan sözler söyler veya tespitlerde bulunur ise, görevini yerine getirdiği için hukuka uygunluk sebebinden yararlanır. Yine C.Savcının, şüpheli veya sanık hakkında hakaret oluşturan isnatlarda bulunması, daha önceki suçlarından söz etmesi görevi gereğidir. Keza kamu görevlisi görevini yerine getirirken, görevini ihmal ettiği tespit edilen bir memuru sert bir şekilde azarlayan amir hukuka uygunluk sebebinden yararlanacaktır²⁹¹.

Görevin yerine getirilmesi kanuni sınırlar içinde gerçekleşmelidir. Kanuni sınırları aşan, görevin gereklerini abartarak ve yetki sınırlarının dışına çıkan ve yersiz isnatlarda bulunan görevli, hukuka uygunluk sebeplerinden istifade edemeyecektir. Örneğin,

---

²⁹⁰ Dönmezer ve Erman, a.g.e., Cilt 2, s.69.

²⁹¹ Erman ve Özek, a.g.e., s.321.

tanığın, kasten gerçeğe aykırı hakaret içeren isnatlarda bulunması hâlinde sınır aşılmış olur ve yalancı tanıklıktan yargılanması söz konusu olabilecektir²⁹².

VI. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN SEBEPLER

VI.1. Genel olarak

Mülga 765 Sayılı TCK' da failin kendi haksız hareketleriyle hakaret ve sövme suçuna sebebiyet vermesi hali özel bir haksız tahrik hali sayılmış ve ceza indirimi öngörülmüştür. Buna karşın 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 129/1. maddesinde yapılan düzenleme ile suçun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi hali, kimi durumlarda cezanın tamamen ortadan kaldırılmasını gerektirebilmektedir²⁹³.

Buradaki tahrik hali, hakaret suçu için öngörülmüş özel bir tahrik hali olup TCK'nun 29. maddesinde düzenlenmiş bulunan tahrik hükmünden farklıdır. TCK'nun 129/1 maddesindeki özel tahrik halinin uygulanması durumunda TCK'nunda ki 29. maddenin uygulanması söz konusu olmamaktadır²⁹⁴. Hakaret suçuna özgü bu özel tahrik halinin uygulanabilmesi için mağdurun hakaretinin herhangi bir hakka dayanmaması, haksız olması ve hukuka uygunluk sebebi içermemesi gerekmektedir²⁹⁵. TCK'nun 129/1. maddesinde düzenlenmiş bu özel tahrik halinin aynı kanunu'nun 29. maddesinde düzenlenen genel tahrikten farklı olarak haksız ve hukuka aykırı hareketin, failde gerçekten öfke ve üzüntü meydana getirmiş olması gerekmemektedir. Zira yasa koyucu genel tahrik hali için failde öfke ve üzüntü koşulunu aramak ta ise de hakaret suçuna ilişkin özel tahrik halinde bu koşulun varlığını aramamıştır, çünkü haksız fiile maruz kalan kişi içinde bulunduğu toplum kesiminin, çevrenin değer yargılarının etkisiyle

---

²⁹² “Bir manevi ödence davasında katılan yargıca karşı tanıklık yapan sanığın eyleminde, hakaret suçu öğelerinin nasıl oluştuğu karar yerinde tartışılmadan, yazılı biçimde hüküm kurulması yasaya aykırıdır. (Y.4.CD. 14.10.1996 T. 6575 E./7489K.). <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp>; Erişim tarihi: 5.6.2011.

²⁹³ “Tanıklara dinlenmeden önce gerçeği söylemesinin önemi, aksi halde yalan tanıklık suçundan cezalandırılacağı ve duruşmada hakimin izni olmadan mahkeme salonunu terk edemeyeceği hatırlatılmalıdır”(Y.4.CD. 04.06.2008 T., 2008/7117 E., 2008/12163 K.); Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e, s.235.

²⁹⁴ Özen, M., “Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri” dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/17.12.2010.

²⁹⁵ “Sanık aşamalarda katılanın kendisini aldattığını, ahlak dışı hayat yaşadığını, olay günü kendisine hakaret ettiğini ileri sürdüğüne göre, gösterdiği tanıkların dinlenip hakkında haksız tahrik hükümlerinin uygulanması gerekip gerekmediği tartışılmalıdır” (Y.3.CD. 02.04.2008 T, 2007/13880 E., 2008/3381 K.) <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp>, erişim tarihi: 5.6.2011

kendisini herhangi bir davranışta bulunma zorunluluğunda hissetmiş olması yeterlidir²⁹⁶.

Yukarda izaha çalışıldığı üzere hukuka uygunluk sebepleri, fiili hukuka uygun hâle getirdiğinden, artık o fiilin haksızlığından bahsedilemez, ancak kusurluluğu etkileyen sebeplerin varlığı fiilin haksızlık içeriğini ortadan kaldırmadığından, fiil, hukuka aykırı olmaya devam eder ve ceza verilmesi de, haksız fiilden dolayı tazminat davasına konu olabilir²⁹⁷.

VI.2. Hakaret Suçunun Haksız Fiile Tepki Olarak İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu'nun 129/1. maddesi hakaretin haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halini hafifletici bir neden saymıştır ve kimi hallerde cezanın 1/3' ne kadarının indirilmesi söz konusu olabileceği gibi kimi hallerde de tamamen ceza verilmemesi de söz konusu olabilmektedir²⁹⁸. Söz konusu bu özel tahrik halinin uygulanabilmesi için hakaret ile haksız ve hukuka aykırı fiil arasında bir illiyet bağının olması zorunludur. Tahkir edici fiilin hakaret suçunun failine yönelik olması şart değildir, 3. kişiye yönelik tahrik edici fiilin varlığı halinde de 129/1. madde deki özel tahrik hali uygulanır²⁹⁹. Ancak hakaret suçunun yalnızca haksız fiili gerçekleştiren kimseye yönelmesi gerekmektedir³⁰⁰. Şayet hakaret suçu kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmiş ise faile ceza verilemez (TCK 129/2) hakaret fiiline karşı, hakaret suç işlenmiş ise taraflardan her ikisi veya biri hakkında ceza indiriminden (1/3'e kadar) yararlanabileceği gibi ceza vermektense de vazgeçilebilir(TCK129/3).

²⁹⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.245.

²⁹⁷ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., 235.

²⁹⁸ TCK'nun 129/1. maddesi uyarınca hakaret suçunun haksız fiile tepki olarak işlendiğinin kabul edilmesi halinde doğrudan ceza vermektense vazgeçilmesine karar verilmesi gerektiği gözetilmeyerek sanığa adli para cezası tayin edildikten sonra yazılı şekilde hüküm tesisi yasaya aykırıdır.(Y.2.CD. 20.11.2006T., 6790 E/18664 K)

²⁹⁹ 5237 sayılı TCK'nun 129. maddesi uyarınca hakaret suçunun haksız fiile tepki olarak işlendiğinin kabul edilmesi halinde doğrudan ceza vermektense vazgeçilmesine karar verilmesi gerektiği gözetilmeyerek sanığa adli para cezası tayin edildikten sonra yazılı şekilde hüküm tesisi, isabetli değildir".(Y.2.CD. 04.12.2006 T., 2006/8350 E., 2006/19455 K.); Sövme suçunun sanığın oğluna ait bisikletin müşteki tarafından fırlatılmasından kaynaklanan tahrik üzerine işlendiği kabul edildiğine göre bu suçta özgün TCK'nın 485/1. maddesinin uygulanması gerekirken aynı kanunu 51/1.maddesi ile indirim yapılması yasaya aykırıdır.(Y.2.CD. 14.2.2000T., 1169 E/K1305 K.) <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp>; erişim tarihi: 5.6.2011.

³⁰⁰ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.236.

VI.3. Hakaret Suçunun Karşılıklı Olarak İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu'nun 129/3. maddesinde karşılıklı hakaret suçu düzenlenmiştir, buna göre hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi hâlinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir. Burada hukuka uygunluk sebebinin varlığı söz konusu olmamakla birlikte bir cezasızlık hali söz konusu olmaktadır³⁰¹.

Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde taraflara ceza verilmemesinin veya ceza indiriminden yararlanılmasının hukuki mesnedi konusunda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür³⁰².

Bir görüşe göre mağdurun hakaret eylemini ilk gerçekleştiren kimseye, karşılık vermesi fail bakımından bir ceza olacağından başka bir cezaya gerek kalmamaktadır, bu görüş, cezanın ancak devlet otoritesi tarafından verilebileceği, bireylerin ceza veremeyeceği hususu ileri sürülerek eleştirilmiştir diğer bir görüşe göre hakaret suçunun failine mağdur cevap vererek tatmin olmuştur, faile ayrıca ceza verilmesi doğru olmaz, bu görüş ise cezanın hukuksal amacının uzlaşma ve mağduru tatmin olmadığı savıyla eleştirilmiştir. Diğer bir görüş ise hakarete maruz kalan mağdurun faile cevap vermesi ile şikayetten vazgeçmiş sayılacağı ve hakaretin karşılıklı olması ile birlikte ceza vermede kamu yararının ortadan kalkmış olduğu varsayımdır³⁰³.

İlk hakaret uğrayan mağdurun karşılık vermesinin cezasızlık veya cezadan indirim uygulanması konusunda ileri sürülen görüşler arasında farklılıklar söz konusudur, bunlardan bir görüşe göre; mağdur kendini koruma refleksi ile hareket etmiş ve kendini savunmuştur, savunma refleksine ceza verilmez. Zira ilk hakarete bulunan fail haksız bir fiil ika etmiştir ve mağdurun bu haksız fiile karşı kendini koruması kişi naturasının bir sonucudur ve doğaldır, bir başka görüş ise bu durumu hakkın kullanılması olarak ileri sürmektedir³⁰⁴.

---

³⁰¹ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.236.

³⁰² Erman a.g.e.,s.211-213.

³⁰³ Önder, a.g.e., s.259-260.

³⁰⁴ Önder, a.g.e., s.260.

Bu hükmün uygulanabilirliği için tarafların TCK'da belirtilen hakaret suçunu işlemeleri gerekmektedir. Yani ilk defa ika edilen fiilin de buna verilen cevabın da hakaret suçunu oluşturması gerekmektedir, aksi halde ilk fiilin failine karşılık olarak, iade ediyorum, saygılı ol gibi sözler karşılık hakaret sayılmaz, bununla birlikte ilk hakaret fiilinin hukuka aykırı olması gerekmektedir, şayet ilk hakaret fiilinin hukuka aykırılığını ortadan kaldıran bir sebep söz konusu ise, ikinci mukabil hakaret eylemi karşılık hakaret sayılmaz³⁰⁵.

Hükmün uygulanması, karşılıklı hakaretin aynı derecede, nitelikte, içerikte olması gerekmemektedir. Taraflardan birinin somut bir olgu veya fiil isnadına, sövme yoluyla karşılık vererek bu suçu gerçekleştirme mümkündür. Ancak ilk fiili gerçekleştiren failin haksız olması gerekli ve yeterlidir, ayrıca fiilin cezalandırılabilir olması gerekmemektedir. Örneğin, milletvekili dokunulmazlığı, yasama dokunulmazlığı kapsamına girdiği için milletvekili için soruşturma dokunulmazlığı söz konusu ise de ona karşılık veren fail bakımından karşılıklı hakaret hükmünün uygulanması mümkündür. Yine kişi yasal bir hakkını kullanırken ya da görevini yerine getirmekte ise buna karşılık verenin cezasının indirilmesi söz konusu olmamaktadır³⁰⁶.

Hakaretin karşılıklı olması ve iki hakaret suçu arasında illiyet ilişkisinin olması gerekmektedir. Ancak hakaretin karşılıklı olarak aynı anda gerçekleşmiş olması gerekmez. Huzurda hakarete karşılığın derhal verilmesi gerekmekte ise de bunun mümkün olmadığı hallerde fırsat bulunur bulunmaz karşılık verilmesi halinde de

---

³⁰⁵ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.440.

³⁰⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.246; Önder, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.8: 1-Karşılıklı kışkırtma oluşturan eylemlerin varlığı halinde mağdur ve sanığın haksız davranışları birbirlerine göre değerlendirilmeli öncelik-sonralık durumları ile etki-tepki biçiminde gelişip gelişmedikleri göz önünde tutulmalı, ulaştıkları boyutlar, ağırlık düzeyleri, etkileri ve dereceleri gibi hususlar dikkate alınmalı ve buna göre etki tepki arasında denge bulunup bulunmadığı gözetilmeli, sanığın haksız davranışına gösterilen tepkide aşırılık ve açık bir oransızlık saptandığı takdirde, sanık haksız kışkırtma hükümlerinden yararlandırılmalıdır. Somut olayda sanığın mağdura sövmesi üzerine mağdurun bıçak çektiği ve sanığın da mağduru silahla tehdit ettiğinin anlaşılması karşısında; mağdurun bıçak çekmesinin sanığa sövmesine göre orantısız (aşırı) tepki niteliğinde olduğu, bu nedenle de, sanık hakkında haksız kışkırtma hükümlerinin uygulanması gerektiği gözetilmeden, olaya ilk sebebiyet verenin sanık olduğu gerekçesi ile anılan hükümlerin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi, 2-TCY'nın 53/1.maddesinin c bendindeki "sanığın kendi altsoyu üzerindeki velayet vesayet ve kayımlık yetkilerini koşullu salıvermeye kadar kullanamayacağı gözetilmeden anılan maddedeki tüm haklardan hapis cezasının infazı tamamlanmaya kadar yoksun bırakılmasına karar verilmesi, BOZMA'yı gerektirdiğinden); (Y.4.CD. 13.10.2009 T., 2008/1620 E.,2009/16173 K.); Kazancı Hukuk Yayınları.

karşılıklı hakaret söz konusu olur. Buna karşın ihtilatlı hakarete ise öğrenilir öğrenilmez karşılık verilmesi halinde karşılıklı hakaret hükmü uygulanır³⁰⁷.

Karşılıklı hakaretin cezalandırılıp cezalandırılmayacağı veya kimin ne ölçüde cezalandırılacağı hususu olayın içerik ve oluşuna göre mahkemenin takdir edeceği bir husustur. Bu bağlamda her iki failin cezasında olacağı gibi faillerden birinin cezasında da 1/3'e kadarı indirim yapılması veya herhangi bir cezaya da hükmedilmemesi, hatta kimi durumlarda ilk fiile karşılık veren kimsenin, ilkinden daha ağır nitelikte bir hakarete bulunması halinde, mahkemenin yalnızca ilk hakaret fiilini ika eden kimseye ceza vermemesi de söz konusu olmaktadır³⁰⁸.

Karşılıklı hakaret suçu hükmünün uygulanabilmesi karşılıklı şikayet koşuluna bağlı değildir³⁰⁹. Yargılama sürecinde de hakaretin karşılıklı olduğu ortaya çıkabilir.³¹⁰

VI.4. Hakaret Suçunun Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu'nun 129/2.maddesi, hakaret suçu kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmiş ise bu durumda faile ceza verilmeyeceğini hükme bağlamıştır. Bu cezasızlık halinin kanunda düzenlenmiş bulunma sebebi kişinin yaralama fiiline maruz kalmış olması ve bu yaralama fiilinin, yaralanan o kişi üzerinde yarattığı psikolojik

³⁰⁷ 1-Karşılıklı kışkırtma oluşturan eylemlerin varlığı halinde mağdur ve sanığın haksız davranışları birbirlerine göre değerlendirilmeli öncelik-sonralık durumları ile etki-tepki biçiminde gelişip gelişmedikleri göz önünde tutulmalı, ulaştıkları boyutlar, ağırlık düzeyleri, etkileri ve dereceleri gibi hususlar dikkate alınmalı ve buna göre etki tepki arasında denge bulunup bulunmadığı gözetilmeli, sanığın haksız davranışına gösterilen tepkide aşırılık ve açık bir oransızlık saptandığı takdirde, sanık haksız kışkırtma hükümlerinden yararlandırılmalıdır. Somut olayda sanığın mağdura sövmesi üzerine mağdurun bıçak çektiği ve sanığın da mağduru silahla tehdit ettiğinin anlaşılması karşısında; mağdurun bıçak çekmesinin sanığa sövmesine göre orantısız (aşırı) tepki niteliğinde olduğu, bu nedenle de, sanık hakkında haksız kışkırtma hükümlerinin uygulanması gerektiği gözetilmeden, olaya ilk sebebiyet verenin sanık olduğu gerekçesi ile anılan hükümlerin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi, 2-TCY.nın 53/1.maddesinin c bendindeki "sanığın kendi altsoyu üzerindeki velayet vesayet ve kayımlık yetkilerini koşullu salıvermeye kadar kullanamayacağı gözetilmeden anılan maddedeki tüm haklardan hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar yoksun bırakılmasına karar verilmesi, BOZMA'yı gerektirdiğinden.(Y.4.CD.13.10.2009T.,2008/1620E.,2009/16173K.);

<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp>, er.tar.: 5.76.2011

³⁰⁸ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.440.

³⁰⁹ "Şahsi davacının sanığa hitaben yazdığı el yazısı mektupta (esasen sen bizim başımıza bela oldun) şeklindeki sözlerle karşılıklı hakaret ilişkin hükmün uygulanması gerekip gerekmediğinin tartışmasız bırakılması bozmayı gerektirir" (Y. 2.CD. 18.9.2003 T.,-2247 E./9724 K.)

³¹⁰ "Şahsi davacının sanığa hitaben yazdığı tarihli el yazısı mektupta (esasen sen bizim başımıza bela oldun) şeklindeki sözlerle karşılık hakarete bulunduğu dosya kapsamında anlaşılacakla,sanık hakkında karşılıklı hakarete bulunduğu dosya kapsamından anlaşılacakla,sanık hakkında karşılıklı hakarete ilişkin hükmün uygulanması gerekip gerekmediğinin tartışmasız bırakılması bozmayı gerektirir.", (Y.2.CD. 18.9.2003 T.,2247 E./9724 K.); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.246.

baskıdır, yaralama fiilinin kişi üzerinde yarattığı psikolojik etkinin sona ermesinden sonra hakaret suçu işlenirse, fail hakkında kanun öngördüğü bu cezasızlık hali uygulanmaz³¹¹.

Kasten yaralama fiiline tepki olarak işlenen hakaret suçunun kanunun öngördüğü bu cezasızlık kapsamında değerlendirilebilmesi için yaralama fiilin bizzat faile yönelmiş olması gerekmektedir. 3.kişiye yönelen saldırı fiiline tepki olarak hakaret suçunu ika eden fail hakkında da bu hüküm uygulanır³¹². Ancak failin bu hükümden yararlanabilmesi için yaralama fiilinin kasten işlenmiş olması zorunludur, taksirle meydana gelen yaralama fiiline tepki olarak işlenen hakaret suçu bu hüküm kapsamında değerlendirilemez³¹³.

Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus ise yaralama fiilin haksız olmasıdır, eğer hakaret fiili haklı bir sebebe dayanan yaralama fiiline tepki olarak işlenmiş ise bu durumda fail bu hükümden yararlanamaz³¹⁴.

Kanun, bu hükmün uygulanabilmesi için yaralama fiilinin belli bir etkiye, ağırlığa ulaşmasını gerekli görmemektedir, sadece yaralama ile bu yaralamaya tepki olarak işlenen hakaret suçu arasında bir illiyet bağının olmasını yeterli görmektedir³¹⁵.

Türk Ceza Kanunu'nun 129/2. maddesindeki söz konusu bu cezasızlık hali, 765 sayılı TCK'nun 485/3. maddesindeki düzenlemeye göre kapsamı geniş tutulmuştur. Eski yasaya göre, kendisine şiddet kullanan kimseye karşı, hakaret eden fail hakkında cezalandırma yoluna gidilmemekteydi, eski yasada ki şiddet kavramı yaralamayı da kapsayan geniş spektrumlu (ırza, özgürlüğe gibi) bir kavram olduğundan kapsamı daha geniş tutulmuştur³¹⁶.

---

³¹¹ Dönmezer, a.g.e., s.325.

³¹² “Görgü tanığı bulunmayan olayda; tarafların karşılıklı olarak birbirlerine sövdükleri ve yaraladıkları sanıkların savunmalarında önce müşteki sanık A.Ç'nin kendilerine sövüp, müessir fiilde bulunduğunu belirtmiş olmalarına göre bu durumda müessir fiilde bulunduğunu belirtmiş olmasına göre bu durumda müessir fiil suçundan sanıklar A.Ç ve G.D. hakkında uygulanacak ilgili hükmün iyi değerlendirilmemesi bozmayı gerektirir. (Y.2.CD. 23.12.2003 T.,-19811E./17850 K.); <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp> Erişim tarihi: 5.6.2011.

³¹³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e. s.250.

³¹⁴ Dönmezer, a.g.e., s.324.

³¹⁵ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.440.

³¹⁶ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.441-442.

5237 Sayılı TCK' da 3. kişiye yönelik yaralama fiiline tepki olarak işlenen hakaret suçu cezasızlık kapsamında öngörülmüş iken 765 sayılı eski yasada şiddetin bizzat kişinin kendisine yapılmasını cezasızlık sebebi olarak görüyordu eski yasada 3.kişilere yönelik şiddet hareketlerine tepki olarak işlenen hakaret suçu faili bu cezasızlık sebebinden yararlanamıyordu ancak genel tahrik hükümlerinden istifade edebilirdi³¹⁷.

VII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

VII.1. Teşebbüs

Hakaret suçunun kanunundaki düzenleniş şekli ve ağırlaştırıcı nedenleri dikkate alındığında, suçun tamamlanması bakımından şu ayırım yapılabilir; hakaret fiili huzurda işlenmiş ise, tahkir edici fiilin mağdur tarafından öğrenilmesi ile suç tamamlanmış olacaktır³¹⁸.

Hakaret fiili mağdurun yokluğunda işlenmiş ise ihtilatı meydana getiren kişilerden en sonuncusunun isnadı öğrenmiş olmaları ile suç tamamlanmış olur, ihtilatın oluşması için kanunda belirtilen kişi sayısının oluşması zorunludur, aksi halde suç oluşmaz³¹⁹.

Hakaret suçu, yapısı itibarıyla sonucu harekete bitişik bir suç (ani suç tipi) olduğundan kural olarak teşebbüse müsait değildir. Ancak icra hareketlerinin devam edebildiği durumlarda teşebbüs mümkün olmaktadır, zira suç teşkil eden fiil zaman aralıkları içerisinde gerçekleşmektedir. Örneğin hakaret içeren mektubun postada ele geçirilmiş olması gibi, burada huzura eşit sayılan bir fiilin ortaya çıkması söz konusudur³²⁰.

VII.2. İçtima

Hakaret suçunda, fail aynı suç icrası kararı ile aynı kişi hakkında değişik zamanlarda, değişik kimselerle ihtilat ederek hakaret veya sövme fiili ika ederse, ya da bir gazetede

³¹⁷ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.442.

³¹⁸ Önder, a.g.e., s.274-275.

³¹⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.253.

³²⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.253; Önder, a.g.e., s.274-275.

yayınladığı hakaret içeren bir yazıyı değişik zamanlarda birkaç defa yayınlarsa bu takdirde zincirleme suç oluşur³²¹.

Birden çok kimselere karşı yapılan hakaret ve sövme suçları da aynı suç icrası kararına bağlandıklarında zincirleme suç oluşur³²². Bu durumda faile tek bir ceza verilir ve verilen ceza da TCK m. 43'te belirtilen oranda arttırılır.

Failin aynı suç icrası kararı ile işlediği suçlardan birisi sövme bir diğeri hakaret olsa dahi zincirleme suç hükümleri uygulanır. Zira Türk Ceza Kanunu'nu hakaret ve sövme'yi aynı suçun seçimlik hareketleri olarak kabul etmiştir³²³.

Ancak hakaret suçu, değişik zamanlarda değişik mağdurlara karşı işlendiğinde, mağdur sayısınınca suç oluşacağından, burada zincirleme suç oluşmayacak fakat koşulları oluştuğunda, zincirleme suça ilişkin hüküm olan TCK'nun 43.maddesi uygulanacaktır³²⁴.

Fail, çok sayıda kişinin oluşturduğu topluluk-heyeti hedef alarak hakaret suçunu işlerse bu durumda fail için tek bir hakaret suçu işlemiş olur³²⁵. Ancak fail topluluğu-heyeti değil de, heyeti-topluluğu oluşturan tek tek bireyleri hedef alarak hakaret suçunu işlerse bu durumda mağdur sayısınınca hakaret suçu oluşmaktadır. Fakat tek bir hareketle bu fiil gerçekleşmiş olacağından koşulların varlığı halinde zincirleme suçu düzenleyen TCK'nun 43/2. maddesi uygulanır. TCK'nun 125/5. maddesi de kurul halinde çalışan kamu görevlilerine, görevlerinden dolayı hakaret edilmesi halinde suç kurul oluşturan

---

³²¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.253.

³²² Erman, a.g.e., s.126-127.

³²³ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.431.

³²⁴ “Sanık belediye başkanının, katılan sağlık ocağı hemşiresine önce yokluğunda telefonda ve daha sonra yüzüne karşı ‘saçını başını yolarım, ağzını yırtarım’ demesi eylemlerinin 5237 sayılı TCY.nın 106/1. ve 43/1. maddesinde öngörülen zincirleme tehdit suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılmadan 125/1-4 maddesinde düzenlenen hakaret suçundan hükümlülük kararı verilmesi yasaya uygun değildir”. (Y.4.CD. 31.10.2007 T., 2006/4194 E., 2007/8564 K.)

³²⁵ “Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanır. Herbir fiil için ayrı ayrı hüküm kurulması yoluna gidilmesi hukuka aykırıdır”. (Y.4.CD. 02.10.2007 T., 2007/8180 E., 2007/7585 K.)

<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp> erişim tarihi: 5.6.2011

üyelere karşı işlenmiş sayıldığından, bu durumda zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanacağını öngörmüştür³²⁶.

VII.3. İştirak

Hakaret suçu bakımından iştirak herhangi bir özellik ortaya koymaz, Türk Ceza Kanunu'nun 37-39. maddelerinde³²⁷ yer alan hükümler bu suç türünde de uygulanır³²⁸.

VIII. HAKARET SUÇUNUN YAPTIRIMI

Türk Ceza Kanunu'nda hakaret suçunun yaptırımı bakımından iki ayrı ayırım düzenlenmiştir. Bunlar TCK'nun 125/1. maddesinde düzenlenmiş bulunan basit hakaret suçudur. Hakaret suçunun bu basit şekli şikayete bağlı olup, faile verilecek ceza 3 aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır. Bunlardan bir diğeri ise TCK'nun 125/3. maddesinde düzenlenen nitelikli hakaret suçudur, bu suç türü şikayete bağlı değildir, bu suçun işlenmesi halinde faile verilecek ceza 1 yıldan az olmayacaktır, bu suç için öngörülen suçun üst sınırı 2 yıldan fazla olmayacaktır³²⁹.

IX. HAKARET SUÇUNDA ZAMANAŞIMI

Hakaret suçunun basit ve nitelikli hali için öngörülen dava zamanaşımı, suçun işlendiği tarihte itibaren 8 yıldır (TCK m.66/1-e)³³⁰.

³²⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.254.

³²⁷ MADDE 37. - (1) Suçun kanunî tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. (2) Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır; MADDE 38. - (1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

³²⁸ Erman, a.g.e., s.235.

³²⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.254.

³³⁰ Dava Zamanaşımı MADDE 66. - (1) Kanunda başka türlü yazılmış olan hâller dışında kamu davası; e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, geçmesiyle düşer. (2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer; Dava Zamanaşımı Süresinin Durması veya Kesilmesi: MADDE 67. - (1) Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hâllerde; izin veya kararın

Dava zamanaşımı süresini kesen sebeplerin ortaya çıkması durumunda, zaman aşımı süresi, kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzayacağından en fazla bu süre 12 yıl olabilir (TCK67/4).

Türk Ceza Kanunu'nun 66/2.maddesinde ki düzenlemeye göre suçun işlendiği zaman fail, oniki yaşını doldurmuş fakat henüz onbeş yaşını doldurmamış ise yukarda belirtilen sürelerin yarısı, onbeş yaşını doldurmuş fakat henüz onsekiz yaşını doldurmamış ise bu sürelerin üçte ikisinin geçmesi ile dava zamanaşımı süresi dolacaktır³³¹.

X. YARGILAMAYA İLİŞKİN KURALLAR

Türk Ceza Kanunu'nun 73/7.maddesi uyarınca hakaret suçunun kovuşturması kural olarak şikayete bağlı ve aynı zamanda uzlaşma kapsamındadır³³².

Ancak hakaret suçu kamu görevlisine karşı görevi nedeniyle işlenmişse kovuşturma re'sen yapılır(TCK m.131).Yasa koyucu bununla bir yandan kamu görevlisinin onur ve şerefini korumak diğer yandan kamu yönetiminin itibarını korumayı amaçlamıştır ve bu düzenleme ile kamu yönetiminin itibarı üstün tutularak kovuşturma için şikâyet koşulu getirilmemiştir³³³.

Şikâyet hakkına sahip olan kişi hakaret suçunun mağdurdur, şikayet hakkına sahip olan kişi şikayet etmeden önce ölür veya söz konusu suç ölmüş bir kimsenin hatırasına karşı işlenmiş ise bu durumda ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri şikayette bulunabilir (TCK m.131/2)³³⁴.

---

alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur. (4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.

³³¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., 254.

³³² “Suçun takibinin şikayete bağlı bulunduğu, şikayet hakkının şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu, maktulün şikayet hakkını kullanmadan öldüğü ve soruşturma koşulunun gerçekleşmediği anlaşılma, sanık hakkında bu suçlardan açılan kamu davalarının, TCK.nun 73/1 ve CMK.nun 223/8 uyarınca düşürülmesine karar verilmesi gerekir.” (Y.1. CD. 13.10.2010 T., 2009/4320 E., 2010/6623 K.)

³³³ “Anılan suçun takibinin şikayete bağlı olmadığı gözetilmeden, E.in adı geçen yasanın 125/1.maddesi kapsamında kabul edilerek şikayetten vazgeçme nedeniyle düşme kararı verilmesi, yasaya aykırıdır.” (Y.4.CD. 19.10.2009 T., 2008/21590 E., 2009/16616 K.)

<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp>; erişim tarihi: 5.6.2011

³³⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., 254.

Toplu hakarete mağdurlardan her biri diğerinden ayrı olarak şikayette bulunma hakkına sahiptir³³⁵.

Suç takibinin şikayete bağlı olduğu hallerde soruşturmanın veya kovuşturmanın her aşamasında uzlaşma ile davanın sonuçlandırılması mümkündür (CMK m.253-254)³³⁶.

Hakaret suçunda koşulların varlığı halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi mümkündür (CMK m. 231)³³⁷.

Hakaret suçunun yargılama mahkemesi sulh ceza mahkemesidir³³⁸.

---

³³⁵ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.446.

³³⁶ “Sanığın katılana ‘...zaten gelinin kocanla yatıyor...’ demesi takibi şikayete bağlı sövme suçunu oluşturur. Takibi şikayete bağlı sövme suçu uzlaşma kapsamındadır. Uzlaştırma uygulaması yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir”. (Y.4.CD. 02.04.2007 T., 2007/1828 E., 2007/2989 K.); “5237 sayılı TCY.nın 125/1. madde ve fıkrasına uyacağı ve yakınmaya bağlı olduğu gözetilerek; uzlaştırma uygulaması yapılması, uzlaştırma işleminin başarısızlıkla sonuçlanması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin yeni düzenlemenin sanık hakkında uygulama olanağı bulunup bulunmadığının yeniden değerlendirilmesi zorunluluğu, bozmayı gerektirmiştir. (Y.4.CD. 21.01.2008 T., 2006/7825 E., 2008/358 K.)

³³⁷ Hükümden sonra 08.02.2008 tarihinde yürürlüğe giren (ve TCY.nın 7/2. maddesi uyarınca sanık yararına olan) 5728 sayılı yasanın 562. maddesinin 1. fıkrası ile CYY.nın 231/5. maddesinde öngörülen hükmolunan cezanın geri bırakılması sınırının iki yıla çıkarılması ve anılan yasanın 2. fıkrası ile de 231/14. maddesinde soruşturması ve kovuşturması şikayete bağlı suç olması koşulunun kaldırılması karşısında; mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılıp bırakılmayacağı tartışılması zorunluluğu, bozmayı gerektirmiştir. (Y.4.CD.27.02.2008 T., 2006/7914 E., 2008/2007 K.) <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp> erişim tarihi: 5.6.2011.

³³⁸ 26.09.2004 gün ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkileri hakkında kanun m.10 (R.G 7.10.2004, no.25606); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.255.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇU

I. GENEL OLARAK

Türk Ceza Kanunu'na göre ölmüş bir kimse, yani mağdur suçun pasif süjesi olamazlar. TCK'nun 130. maddesinde “ölünün hatırasına hakaret” başlığıyla, ölmüş kimseye yapılan hakaret, farklı bir hükümlle düzenlenmiştir. Madde başlığından da anlaşılacağı gibi ölmüş kişiye hakaret değil, onun geride bıraktığı hatırasına hakaret cezalandırılmıştır. Dolayısıyla söz konusu madde ile korunan hak, ölmüş bir kimsenin akrabalarının ölüyle ilgili hatıralarıdır. Suçun ayrı bir hükümlle düzenlenmiş olması, kanun koyucunun farklı bir hukuki değeri koruma amacından kaynaklanmıştır. Bunun yanında TCK'nun 131. maddesinin 2. fıkrası, ölenin hatırasına hakarete ölenin belli derecedeki yakınlarına şikâyet hakkı tanımıştır. Bundan da ölenin yaşayan yakınlarını korumak istendiği, kanun koyucunun amacının ölenin yakınlarını korumak olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeplerle TCK'nun 130. maddesinde suçun mağduru, ölü olan kişi değil, onun belirli derecedeki yakınlarıdır³³⁹.

I.1. Mülga 765 Sayılı TCK İle Merii 5237 Sayılı TCK'nun Mukayesesi

Mülga 765 sayılı TCK'nda ölünün hatırasına hakaret “*hürriyete karşı suçlar*” başlığı altında “*din hürriyetine karşı suçlar*” suçlar içerisinde düzenlenmiş iken 5237 sayılı TCK'nun söz konusu suçu “*şerefe karşı suçlar*” içerisinde düzenlemiştir³⁴⁰.

Türk Ceza Kanunu'nun 130. maddesi kişinin hatırasına hakaret suçunu düzenlemiştir. Buna göre, (1) Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına en az üç kişiyle ihtilâl ederek hakaret eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

³³⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.257.

³⁴⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.255.

Ceza, hakaretin alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri oranında artırılır. (2) Bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alan veya ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fiillerde bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır³⁴¹.

765 Sayılı TCK'nun 488/2.maddesinde ölmüş bir kimsenin hatırasına karşı hakaret suçunun işlenmesi halinde kimlerin şikayetçi olabilecekleri gösterilmek suretiyle ölen kimsenin hatırası korunmak istenmiştir, yine aynı yasanın m.178/1 ile getirdiği düzenleme ise ölen bir kimsenin cesedi veya kemikleri hakkında işlenecek fiillerin cezalandırılması amaçlanmıştır. Yasanın bu son hükmü şahıslara karşı suçlar arasında değil, hürriyet aleyhinde işlenen cürümler başlığı altında yer alan din hürriyeti aleyhinde cürümler faslında şu şekilde düzenlenmiştir.” Bir kimse, bir ölünün naaş ve kemikleri hakkında hakaret yapar veya tahkir maksadıyla veya meşru olmayan diğer bir maksatla birinin naaşını yahut kemiklerini alırsa, üç aydan bir yıla kadar hapis ve beş bin liradan yirmi beşbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır³⁴².

Bunların dışında, her kim bir ölünün naaşını tamamen veya kısmen alır veya ruhsat almaksızın bir naaş mezardan çıkarır yahut kemiklerini alırsa, iki aydan altı aya kadar hapis ve beş bin liradan yirmi beşbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır³⁴³.

Eğer bu cürüm kabristanda veya ölü gömülmeye veya muhafazasına mahsus diğer yerlerde görevli olan yahut kendilerine naaş ve kemikler tevdi olunan kişiler tarafından işlenirse, yukarıda yazılı cezalar bir misli artırılarak hükmolunur³⁴⁴.

5237 sayılı TCK'da ise ölmüş kimsenin hatırasına saygısızlık oluşturan fiillerin bütünü, özel hükümlerin düzenlendiği ikinci kitap ikinci kısımda kişilere karşı suçlar arasında sekizinci bölümde yer alan şerefe karşı suçlar başlığı altında düzenlenmiştir. Böylelikle, ölünün ceset veya kemiklerinin alınması veyahut bunlar hakkında tahkir edici nitelikte

---

³⁴¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.255

³⁴² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.255-256

³⁴³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.256

³⁴⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.256

fillerin ikası halinde, korunan hukuksal yararın, din özgürlüğü kapsamında görülmemiştir ve bundan vazgeçilmiştir³⁴⁵.

765 sayılı TCK'dan farklı olarak, 5237 sayılı TCK'da suçun oluşması için en üç kişi ile ihtilat edilmesi zorunluluğuna yer verilmiş ve ayrıca fiilin alenen işlenmesi halini suçun ağırlaştırıcı nedeni saymıştır³⁴⁶.

Her iki yasa açısından yaptırım bakımından da farklılık söz konusu olmaktadır.765 sayılı yasada hapis cezası ile para cezası birlikte öngörülmüş iken 5237 sayılı yasada hapis cezası ya da para cezası seçimlik cezalar olarak öngörülmüştür³⁴⁷.

5237 sayılı TCK'da suç için öngörülen hapis cezasının üst sınırı iki yıl olarak belirlenmiş iken 765 sayılı yasaya göre üst sınır bir yıldır³⁴⁸.

765 sayılı TCK'da ölünün naşının tahkir maksadıyla veya meşru olmayan diğer bir maksatla alınması halinde, failde özel kast aranırken, 5237 sayılı TCK'da genel kast yeterli görülmüştür³⁴⁹.

1.2. Suçla Korunan Hukuki Yarar

Türk hukukunda ölmüş kimsenin hatırasına hakaret suçu ile korunan hukuki yarar, karma bir özellik arz etmektedir. Zira söz konusu suçla ölmüş kimsenin hatırasına olan saygının korunması ve ölmüş kimsenin yakınlarının küçük düşürülmesinin engellenmesi amaçlanmıştır. Mamafih ölümün gerçekleşmesi ile birlikte kişilikte sonlandığından, söz konusu suçta korunan hukuksal yarar ölmüş kişi olmayıp hatıraları ile yakınlarının hissiyatlarıdır³⁵⁰. Ölmüş kimsenin ceset veya kemikleri hakkında küçültücü nitelikte eylemler gerçekleştirmek veya bunların alınmasının suç olarak düzenlenmiş olması, ölmüş kişinin hatırasına saygısızlığın önüne geçmek ve bununla birlikte ölmüş kişinin

---

³⁴⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.256; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.447.

³⁴⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.256.

³⁴⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.256.

³⁴⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.256.

³⁴⁹ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.447; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.256.

³⁵⁰ Önder, a.g.e., s.227.

yakınlarının küçük düşürülmesine yönelik saldırılara karşı korumaktır, tüm bunlarla birlikte bu suçla korunan diğer bir hukuki yarar ise kamu sağlığının korunmasıdır³⁵¹.

I.3. Suçun Faili

Ölmüş kişinin hatırasına hakaret suçu özgü bir suç olmadığından bu suçun faili herkes olabilir, suçun failliği bakımından bir özellik arz etmemektedir³⁵².

I.4. Suçun Mağduru

Ölmüş kimsenin hatırasına hakaret suçunun mağdurunun kim olduğu konusu doktrinde tartışmalı olmakla birlikte bu suçun mağdurunun ölünün yakınları olduğu görüşü baskın gelen görüştür³⁵³.

Türk Ceza Kanunu'nun 130. maddesinde "Kişinin Hatırasına Hakaret" başlığı altında yapılan düzenlenemeye göre de ölmüş kişiye değil, ölmüş kişinin geride bıraktığı hatırasına yapılan hakaret cezalandırılmıştır³⁵⁴.

I.5. Suçun Konusu

Türk Ceza Kanunu'nun 130/2. maddesinde düzenlenen ölünün hatırasına hakaret suçunun konusu, ölünün ceset ve kemiklerdir³⁵⁵.

Ceset ölmüş bir kimsenin veya insan suretini edinmemiş düşükler hariç olmak üzere ölü doğmuş bir çocuğun vücududur³⁵⁶. Kimliğinin tespitinin olanaklı olduğu, dağılmamış, çürümemiş ve bütünlüğünü korumuş olduğu evreye kadar, ceset kapsamına girer³⁵⁷. Kimyasal nedenlerle veya doğal olarak bütünlüğünü kaybetmiş vücut ceset değil

---

³⁵¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.257; Arsalan Ç., Azizioğlu, B., Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara, 2004, s.589.

³⁵² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.257.

³⁵³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.258; Önder, a.g.e., s.227.

³⁵⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.258.

³⁵⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.258.

³⁵⁶ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.448; Artuk, İBD 1997, s.498; Yenidünya/Alşahin, TBBD 2007, s.89.

³⁵⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.259; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.449.

parçalarıdır³⁵⁸. Cesedin koruma altına alınması TCK'nun 130/2. maddesinde düzenlenmiş, ancak aynı düzenlemede cesedin parçaları konusunda bir hükümden söz edilmemiş olması parçaların koruma kapsamı dışında kalması sonucunu doğurmamalı, zira cesedi ve kemikleri koruyan bir düzenlemenin parçayı koruma dışında tutması düşünülemez³⁵⁹.

Vücuda sonradan eklenmiş kalp pili, protez vs. aletlerin alınması bu hükmün koruması kapsamına alınmayacaktır³⁶⁰.

Doktrinde tartışmalı bir diğer konu ise, mumyaların yasanın 130/2. maddesinde yararlanıp yararlanamayacağı hususudur, mumyaların yasal korumadan yararlanması gerektiğini ileri süren müellifler³⁶¹ olmakla birlikte mumyaların saygı duygusunun konusu olamayacağını ve bu nedenle yasal korumadan yararlanmayacağını ileri süren müellifler³⁶² bulunmaktadır. Ancak tüm bu tartışmaları bir kenara koyarak mumyalarında yasada korunması altında olduğudur, zira ölümler duyulan saygının mumyalara da gösterilmesi gerektiğidir³⁶³.

Ölmüş bir kimsenin bedeninin doğal veya yapay yollarla kuruyarak, uzun süre doğallığını, şeklini koruması mumyalaşmadır³⁶⁴.

Türk Hukukunda, Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 224-2252. maddelerinde ölümlerin yakılabileceği ve bunun usulü belirtilmiştir. Aynı yasanın 226. maddesi, yakılma sonucunda cesetten geriye kalanların özel kaplar içerisinde mezarlık dahilinde saklanacağını hükme bağlamıştır. Bu hükümden hareketle cesedin yakılması ile ortaya çıkan küllerde ceset sayılır ve TCK'nun 130/2. maddesi kapsamında koruma altına

---

³⁵⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.259; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 2005, s.223-224.

³⁵⁹ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.449.

³⁶⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.259; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.449.

³⁶¹ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.448; Erem III, s.223; Artuk, İBD 1997, s.500; Yenidünya/Alşahin, TBBD 2007, s.89.

³⁶² Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.448; Önder, a.g.e., s.22; Dönmezer, a.g.e., s.26.

³⁶³ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.449.

³⁶⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.260; O.Polat, Adli Tıp, İstanbul 1983, s.17 vd.

alınırlar³⁶⁵. Ölünün külleri ceset sayılarak TCK'nun 130/2.maddesi kapsamında görüldüğünden hırsızlık suçuna konu olmayacaktır³⁶⁶.

İnsanların ve omurgalı hayvanların vücudunun çatısını oluşturan sert ve katı organlara kemik denir. TCK'nun 130/2. maddesi ölünün kemiklerinin kısmen ya da tamamen alınmasını koruma altına almıştır³⁶⁷.

Esasen önemli mesele burada ölümün gerçekleştiği zamanı tayin etmektir. Çağımızda gelişen tıbbi ilerlemeler sayesinde beyin ölümü, ölüm zamanının tayini bakımından belirleyici olmaktadır, buna göre tüm beyin fonksiyonlarının tümüyle geriye dönülmez bir surette durması ile ölüm gerçekleşmektedir³⁶⁸. Ne var ki kimi müelliflere, kortikal ölümü yani geri dönülmez bir surette bilinç kaybını da ölüme eş değer saymaktadırlar³⁶⁹.

II. SUÇUN UNSURLARI

II.1. Maddi unsur

II.1.1. Ölünün Hatırasına Hakaret

Ölünün hatırasına hakaret suçunun maddi unsurunun gerçekleşmesi üç şekilde mümkündür. Bunlardan birincisi; failin en üç kişiyle ihtilat ederek ölünün hatırasına hakaret etmesi, ikinci şekli ölünün ceset veya kemiklerinin kısmen veya tamamen alınması ile gerçekleşmektedir. Üçüncü şekli ise ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fillerin ika edilmesi³⁷⁰.

---

³⁶⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.260; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 2005, s.224.

³⁶⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.260.

³⁶⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.259.

³⁶⁸ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.448; Artuk, İBD 1997, s.502 vd.

³⁶⁹ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.448.

³⁷⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.260.

Ölünün hatırasına hakaret suçunun oluşabilmesi için failin en az üç kişi ile ihtilat ederek ölünün hatırasına hakaret etmesidir³⁷¹.

İhtilat, konuşup görüşme demektir. İhtilat edenlerin dağınık veya toplu olmasının ve ihtilat edilen kişilerin tarafların akrabası, tanıdığı, yakını olmasının bir önemi yoktur³⁷².

İhtilat edilen bu en az üç kişinin akıl hastası, kusur yeteneği bulunmayan çocuklardan olması veya algılama yeteneği bulunmayan, sağır, konuşulan dili bilmeyen kimselerden olması halinde ihtilat suçunun unsuru gerçekleşmiş sayılmaz³⁷³.

Kendileri ile ihtilatın yapıldığı kimselerin aynı anda bir arada bulunmaları şart değildir, ihtilatın bu kimselere farklı yer ve zamanlarda yapılmış olması ihtilat unsurunun varlığına bir hanel getirmez³⁷⁴.

İhtilat ile aleniyet'in aynı anlama gelmeyeceği kuşkusuzdur, zira aleniyet suçun, fiilin açık bir yerde herhangi bir kişinin duyacağı, göreceği şekilde, yerde işlenmesidir yani aleniyetten anlaşılması gereken çok sayıda kimselerin fiili öğrenmelerini mümkün hale getiren elverişli araçların kullanılması ve fiilin açık bir yerde işlenmesidir³⁷⁵.

Yasada ihtilatın nasıl olacağı belirlenmemiş ise de, ihtilat sözle, yazı ile, internet, sms, e-posta, radyo, telefon, televizyon yoluyla işlenebileceği gibi teknik gelişmeler doğrultusunda değişik erişim araçları ile de işlenebilir³⁷⁶.

---

³⁷¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.260.

³⁷² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.261.

³⁷³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.229.

³⁷⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, a.g.e., s.3081.

³⁷⁵ Özbek Ö.V., a.g.e, s.857.

³⁷⁶ Sanığın kendisine zayıf not veren öğretim görevlisi, mağdur ile birkaç kişiye gönderdiği "e-posta" iletişimiyle mağdura sövmekten ibaret eyleminde; Sözü edilen iletiyi internet servis sağlayıcısından gönderen bilgisayarın (İ.P) numarasının sorulması, bu yolla bilgisayarın kime ait olduğunun saptanması sonucuna göre; (1)-İnternet kafe gibi umuma açık yerlerde bulunan bir bilgisayardan ileti gönderilmiş ise sanığın beraatine, (2)-Sanığın evi ya da işyerinde bulunan kişisel bilgisayarından gönderilmiş ise mahkumiyetine, (3)-Olayla ilgisi bulunmayan bir üçüncü kişinin kişisel bilgisayarından gönderilmiş ise, bu şahsın tanık olarak dinlenmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, Eksik soruşturma sonucu yazılı biçimde hüküm kurulması, (HÜKMÜN BOZULMASINA), (Y.4.CD. 05.12.2005 T., 2004/8763 E. 2005/21445 K.)

Yargıtay da kararlarında ihtilat ve aleniyet konusundaki ayrımı net bir şekilde ortaya koymuştur³⁷⁷.

İhtilât edilen kişilerin yasal olarak sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kimseler olması hâlinde, bu kişilerin ihtilât unsuru için aranan sayıya dâhil olup olmayacağı hakkında öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı yazarlar, yasal olarak sır saklaması gereken kişilerle ihtilât edilmesi hâlinde, bu kişilerin ihtilât sayısına dâhil olmayacağını ileri sürmektedir³⁷⁸. Bazı yazarlar ise, yasal olarak sır saklamak yükümlülüğü olsa da bu kişilerle yapılan ihtilâtın sayıya dâhil edilebileceğini iddia etmektedir³⁷⁹. Kanun koyucu fiilin yayılıp yayılmamasını dikkate almamış, fiilin paylaşılıp paylaşılmamasını önemsemiştir. Sır saklama yükümlülüğü olan kişilere tahkir içeren sözlerin söylenmesi fiilin yayılmasını önler. Ancak bu durumda da fiil paylaşılmış sayılacağından, sır saklama yükümlülüğü bulunun kişilerle ihtilat edilmesi hâlinde de suç oluşur. Bunun yanında fail üçüncü kişilerin, sır olarak saklamaları şartıyla fiili öğrenmelerini sağlamış olsa da eğer üç kişiyle bu şartlarla ihtilât etmiş ise suç yine oluşacaktır³⁸⁰.

İhtilât edilen kimselerin failin veya mağdurun yakını, akrabası veya ailesinden biri olmasının önemi yoktur. Herhangi bir kişiyle ihtilât edilmesi hâlinde suç oluşacaktır. Failin veya mağdurun, ihtilât da bulunulan kişileri tanıyıp tanımamasının da herhangi bir önemi yoktur³⁸¹. İhtilât unsurunun gerçekleşmesi için, ihtilât edilen kişilerin isnadı anlayabilmeleri, isnadın, mağdurun küçük düşürüldüğünün, tahkir edildiğinin farkında olmaları, bu durumu algılayabilmeleri gerekir. Bu nedenle küçükler akıl hastaları ve bazı sebeplerle algılama yetenekleri mutlak surette bulunmayan kimseler ihtilât sayısına dâhil değildir³⁸². Bu kapsamda sözler için sağırlar, hareketler için körler, kullanılan lisanı bilmeyenler ihtilâtın sayısına dâhil değildir. Kanun İhtilat unsurunun

---

³⁷⁷ Vural Savaş, Sadık Mollamahmutoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Seçkin Yay., Cilt:2, Ankara, 1999, s.1964-1965; Aleniyet, suçun herkesin görebileceği yerde işlenmesi anlamındadır. İhtilat, fiilin başkaları tarafından duyulup, bilgi edinilecek şartlar içinde işlenmesidir.(YCGK. 31.1.1983 T.,9-482E./18K.)

³⁷⁸ Erman, a.g.e., s.98; Erman ve Özek, a.g.e, s.262.

³⁷⁹ Erem, a.g.e., s.2253.

³⁸⁰ Erem, a.g.e., s. 2253.

³⁸¹ Erman ve Özek, a.g.e., s.284; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.229.

³⁸² Erman ve Özek, a.g.e., s.284.

gerçekleşmesi için asgari sayıda kişinin huzurunda işlenmesi şartını değil, ihtilât edilmesi şartını yani asgari sayıda kişiyle iletişim kurma şartını aramıştır³⁸³.

II.1.2. Ceset veya Kemiklerin Alınması

Türk Ceza Kanunu'nun 130/2.maddesinde düzenlenen ölünün hatirasına hakaret suçunun maddi unsuru'nun diğer bir şekli ise yukarda da sözünü ettiğimiz üzere ölünün ceset veya kemiklerinin kısmen veya tamamen alınmasıdır³⁸⁴.

Failin hakkı olmadığı halde ceset ya da kemikler üzerinde somutlaşmış bir etkinlik ve egemenlik sağlamsıdır, yani ceset veya kemiklerin hak sahibinin korumasından alınmış olmasıdır. Bu nedenle zilyetlik tesisi değil zilyetliğin ihlali suçun oluşması için yeterlidir. Zira ölünün ceset veya kemikleri hırsızlık suçunun konusuna dahil edilecek mal kavramı kapsamına konulacak nitelikte görülmediğinden suçun oluşumu için zilyetliğin tesisi gerekli değildir³⁸⁵.

Yasa ceset veya kemikleri almanın yeri konusunda bir açıklık içermediğinden ceset veya kemikleri mezardan ya da başka bir yerden almanın suçun oluşumu konusunda bir tereddüt doğurmayacaktır. Mamafih bununla birlikte Umumi Hıfzısıhha Yasasının 300.maddesinde düzenlenen hükme göre, ne sebeple olursa olsun izin almaksızın mezarlıkların açılması ayrı bir suç oluşturmaktadır³⁸⁶.

II.1.3. Ceset veya Kemikler Hakkında Tahkir Edici Fiillerin İşlenmesi

Ölünün hatirasına hakaret suçunda maddi unsurun üçüncü bir şekli ise ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fiillerde bulunulmasıdır. Ceset veya kemiklere karşı ölüye saygıyla bağdaşmayacak nitelikte hareketlerde bulunmak ceset veya kemikleri hakkında tahkir edici fiillerde bulunmak anlamına gelir³⁸⁷. Örneğin, tabutu tekmelemek,

---

³⁸³ Erem, a.g.e., s. 2254.

³⁸⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.261.

³⁸⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.261; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Yenidünya/Alşahin, TBBD 2007, s.90.

³⁸⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.261; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450.

³⁸⁷ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Önder, a.g.e., s.23; Dönmezer a.g.e., s.26; Aruk, İBD 1997, s,504; Erem, III, s.223.

cesedi parçalamak, tükürmek vs maddi hareketler olmalı, buna karşın cesede sözlü bir saldırı da bulunma durumunda TCK'nun 130/2. maddesi değil, TCK'nun 130/1. maddesinin tatbiki ile cezalandırılma yoluna gidilir. Ancak tahkir edici fiillerin ikası sırasında aynı zamanda tahkir edici sözler de söylenmiş ise bu durumda fikri içtima kurları gereğince en ağır ceza gerektiren hüküm uygulanır³⁸⁸.

II.2. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuk kurallarına dayanan bir yetkinin kullanılması veya bir görevin yerine getirilmesi kapsamında, fail tarafından, bir ölünün ceset veya kemiklerini tamamen veya kısmen alınması durumunda fiil hukuka uygun sayılacağından failin fiili suç oluşturmayacaktır, zira burada bir hukuka uygunluk sebebi söz konusu olmaktadır(TCK m.24, 25, 26)³⁸⁹.

Hukuka uygunluk sebepleri sadece Türk Ceza Kanunu'ndaki hükümlerle sınırlı olmadığından başka yasalardaki hukuka uygunluk sebepleri de fiilin suç olmasına engel olmaktadırlar, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen beden muayenesi (CMK m.76), moleküler genetik inceleme (CMK m.78), Ölü kimliğinin tespiti ve adli muayene (CMK m.86), otopsi (CMK m.87), v.s hükümlerin yanı sıra 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun, ölüden organ ve doku alınmasını bazı hallerde uygun görmüş ve bu hallere uygunluğu hukuka uygunluk sebebi saymıştır, ayrıca Umumi Hıfzısıhha Kanun'daki kimi hükümlerde ölünün cesedinin çıkarılmasına ve nakline olanak sağlamıştır. Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde failin fiili suç teşkil etmeyecektir³⁹⁰.

II.3. Manevi unsur

765 Sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK' da ölünün hatırasına hakaret suçunun gerçekleşmesi için genel kast yeterli görülmüştür³⁹¹. Suçun oluşumu için failce yürütülen saik'in bir önemi yoktur. Oysa 765 sayılı TCK'nun 178. maddesinde manevi

³⁸⁸ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.450.

³⁸⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.262-263.

³⁹⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.261; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Yenedünya/Alşahin, TBBD 2007, s.90; Özbek Ö.V., a.g.e., s.890.

³⁹¹ Tezcan /Erdem/Önok, a.g.e., s.451.

unsur bakımından suçun oluşumu için ikili bir ayrıma gidilmiştir. Şöyle ki Yasanın m. 178/1’de öngörülen suçlar bakımından genel kast yeterli görülmüş iken 178/2 de suçlar bakımından suçun oluşumu için “tahkir maksadı” veya “meşru olmayan diğer bir maksat şeklinde” özel kast aranmıştır. Ölünün hatırasına hakaret suçunun olası kastla işlenmesi de mümkün olabilmektedir, bu durumda ceza indirimine gidilir³⁹².

III. SUÇ VE CEZAYI ETKİLEYEN SEBEPLER

III.1. Suçu Ağırlaştırıcı Sebep (Suçun Nitelikli Hali)

III.1.1. Hakaretin Alenen İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu, ölünün hatırasına hakaret suçu bakımından suçun alenen işlenmesi hali dışında özel bir ağırlaştırıcı sebep öngörmemiştir. Buna karşın 765 sayılı TCK’da (m. 178) da suçun, cesedin korunması ile yetkili ve görevli kimselerce işlenmesi halini ağırlaştırıcı sebep olarak saymıştır³⁹³.

Yukarda da değindiğimiz üzere 5237 sayılı TCK’nu ölünün hatırasına hakaret suçunun aleni işlenmesi halini ağırlaştırıcı sebep olarak saymıştır, bunun dışında ki herhangi bir hali suçun nitelikli hali olarak öngörmemiştir³⁹⁴.

Suçun belirli olmayan sayıdaki birden çok kimse tarafından görülebilecek, işitilebilecek ve algılanabilecek bir ortamda veya belirsiz sayıda çok kimse tarafından öğrenmesini sağlayacak herhangi bir araçla işlenmesi durumunda aleniyetin varlığı söz konusu olmaktadır. Hakaret fiilinin alenen işlenmesi durumunda ölünün yakınları, fiilin az sayıdaki kişiler önünde gerçekleşmesine oranla daha fazla rencide olacağından yasak koyucu tarafından aleniyet ağırlaştırıcı sebep olarak sayılmıştır. Aleniyete örnek vermek gerekir ise örneğin; ölmüş bir kimse hakkında umuma açık bir yerde yüksek bir sesle

---

³⁹² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.261; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Yenidünya/Alşahin, TBBD 2007, s.90; Özbek, Ö.V., a.g.e., s.890.

³⁹³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.263.

³⁹⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.263.

hatırasına hakaret oluşturacak şekilde sözler söylenmesi, işaretler veya vs. hareketler yapılması³⁹⁵.

III.2. Suçu Hafifleten Sebepler

Ölünün hatırasına hakaret suçu bakımından, Kanununda özel hafifletici bir sebep öngörülmemiştir, koşullarının gerçekleşmesi halinde genel hükümlerde öngörülen hafifletici sebeplerin varlığı söz konusu olduğu hallerde somut olayda fail hakkında da uygulanır³⁹⁶.

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

IV.1. Teşebbüs

Ölünün hatırasına hakaret suçu neticesi harekete bitişik bir suç olduğundan kural olarak bu suçta teşebbüs olmaz, ancak söz konusu suç hareket suçu olduğundan ve suçun icra hareketler bölünebiliyorsa bu durumda teşebbüsten söz edilebilir ve teşebbüs hükümleri uygulanır (TCK m.35)³⁹⁷.

Ölünün hatırasına hakaret suçunun oluşabilmesi için en az üç kişi ile ihtilat koşulu zorunlu olduğundan, söylenenlerin sonuncu kişi tarafından öğrenilmesi ile suç tamamlanmış olur. Ancak yukarıda da değinildiği üzere isnadın üçüncü kişilere ulaştırılmasındaki icrai hareketler bölünebiliyorsa teşebbüs aşamasında kaldığı söylenebilir³⁹⁸.

Ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerinin alınması veya ceset veya kemikler hakkında küçültücü, aşağılayıcı hareketlerde bulunmak suretiyle ölünün hatırasına hakaret suçunun işlenmesi halinde teşebbüs mümkündür. Mamafih ceset veya kemiklerin alınması veya hakaret içeren hareketlerin failin elinde olmayan nedenlerle tamamlanamama halinde suç teşebbüs aşamasında kalır. Fail fiilinden gönüllü de

³⁹⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.261; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Yenedünya/Alşahin, TBBD 2007, s.90; Özbek Ö.V., a.g.e., s.890; Erman, a.g.e., s.207.

³⁹⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.264.

³⁹⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.264.

³⁹⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.264.

vazgeçebilir bu durumda da TCK'daki gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır (TCK m.36)³⁹⁹.

IV.2. İçtima

Ölünün hatırasına hakaret suçunda içtima kuralları bakımından özel bir hüküm bulunmama ile beraber somut olayda genel kurallar çerçevesinde, içtimai kuralları düzenleyen TCK 42, 43, 44. maddelerinin tatbiki ile sorunların çözümü yoluna gidilebilir⁴⁰⁰.

Ceset veya kemiklere karşı ölüye saygıyla bağdaşmayacak nitelikte hareketlerde bulunmak ceset veya kemikleri hakkında tahkir edici fiillerde bulunmak anlamına gelir⁴⁰¹. Örn; tabutu tekmelemek, cesedi parçalamak, tükürmek vs. maddi hareketler olmalı, buna karşın cesede sözlü bir saldırı da bulunma durumunda TCK'nun 130/2. maddesi değil, TCK'nun 130/1. maddesinin tatbiki ile cezalandırılma yoluna gidilir. Ancak tahkir edici fiillerin ikası sırasında aynı zamanda tahkir edici sözler de söylenmiş ise bu durumda fikri içtima kurları gereğince en ağır ceza gerektiren hüküm uygulanır⁴⁰².

Gerekli izin alınmaksızın ne sebeple olursa olsun mezarlıkların açılması fiili, Umumi Hıfzısıhha Yasası m. 300'e göre ayrı bir suç sayıldığından fail mezarı açarak, ceset veya kemikleri alma fiilini de işlerse hakkında iki ayrı suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılacaktır⁴⁰³.

IV.3. İştirak

Ölünün hatırasına hakaret suçu, iştirak bakımından herhangi bir nitelik göstermez, somut olayda karşılaşılan problemler, iştirak hususunu düzenleyen TCK'nun 37, 38, 39. maddeleri çerçevesinde çözülür.

---

³⁹⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.264; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Yenedünya/Alşahin, TBBD 2007, s.90; Özbek Ö.V., a.g.e., s.890.

⁴⁰⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.264.

⁴⁰¹ Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Önder, a.g.e., s.23; Dönmezer, a.g.e., s.26.

⁴⁰² Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.450; Özbek Ö.V., a.g.e., s.890.

⁴⁰³ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.264.

V. YAPTIRIM

Ölünün hatırasına hakaret suçunun, en az üç kişiyle ihtilat edilerek işlenmesi durumunda, TCK'nun 130/1. maddesine göre faile verilecek ceza üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır. Görüldüğü gibi yasa koyucu bu suç için seçimlik ceza öngörmüştür. Suç alenen işlenmiş ise bu durumda faile verilecek ceza, altıda bir oranında arttırılacaktır (TCK'nun m.130/1 son)⁴⁰⁴.

Ölünün hatırasına hakaret suçu, ölünün ceset veya kemiklerinin kısmen veya tamamen alınması veya ceset veya kemikler hakkında tahkir edici hareketlerde bulunulması suretiyle işlenmesi durumunda TCK'nun 130/2. maddeye göre faile verilecek ceza, üç aydan iki yıla kadar haptir⁴⁰⁵.

VI. ZAMANAŞIMI

Türk Ceza Kanunu'nda zamanaşımına ilişkin düzenlenen hükümler bu suç bakımından da geçerlidir. TCK m.66/1-e'de yapılan düzenlemeye göre suçunun basit ve nitelikli hali için öngörülen dava zamanaşımı, suçun işlendiği tarihte itibaren 8 yıldır. Söz konusu zamanaşımı süresi ölünün hatırasına hakaret suçu bakımından geçerlidir⁴⁰⁶.

Dava zamanaşımı süresini kesen sebeplerin ortaya çıkması durumunda, zaman aşımı süresi, kanunda belirlenen sürenin en fazla yarsına kadar uzayacağından en fazla bu süre 12 yıl olabilir (TCK67/4)⁴⁰⁷.

Fail, suçu işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da henüz onbeş yaşını doldurmamış ise bu sürelerin yarısı, onbeş yaşını doldurmuş olup da henüz onsekiz

---

⁴⁰⁴ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265.

⁴⁰⁵ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265.

⁴⁰⁶ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265.

⁴⁰⁷ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265.

yaşını doldurmamış ise bu sürelerin üçte ikisinin geçmesi ile zamanaşımı süresi dolmuş sayılacaktır.(TCK.m.66/2)⁴⁰⁸.

VII. MUHAKEMEYE İLİŞKİN KURALLAR

Türk Ceza Kanunu'nun 131. maddesine göre, ölünün hatırasına hakaret suçu, şikayete bağlı olarak adli makamlarca soruşturma konusu yapılabilir. Yine TCK'nun 73. maddesine göre suçtan zarar gören kimsenin yani mağdurun, fiili ve faili öğrendiği andan itibaren altı ay içinde şikayet hakkını kullanması gerekmektedir. Şayet mağdur şikayet etmeden önce ölürse, şikayet hakkı, ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından kullanılabilir (TCK'nun m.131/2)⁴⁰⁹.

Suç takibi şikayete bağlı olduğundan soruşturmanın veya kovuşturmanın her aşamasında uzlaşma ile davanın sonuçlandırılması mümkündür (CMK m.253-254)⁴¹⁰.

Ölünün hatırasına hakaret suçunda koşulların varlığı halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi mümkündür.(CMK231)⁴¹¹

Hakaret suçunun yargılama mahkemesi sulh ceza mahkemesidir⁴¹².

---

⁴⁰⁸ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265.

⁴⁰⁹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265.

⁴¹⁰ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265.

⁴¹¹ Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.265

⁴¹²26.09.2004 gün ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkileri hakkında kanun m.10 (R.G 7.10.2004, no.25606); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.266.

SONUÇ

Tahkir edici fiiller tarihten günümüze her zaman toplumsal değerler ve gelenekler çerçevesinde ceza yaptırımının konusu olmuşlardır. Hakaret fiili'ne uygulanan yaptırımlar toplumdan topluma müeyyidesi bakımından farklılıklar göstermiş ve uygulanan yaptırımlar her toplumun değer yargıları ve geleneksel yapısı ile bağlantılı biçimlerde olmuştur.

Görüldüğü üzere bireye yapılan hakaretin cezası daima, toplumca önemli ve üstün kabul edilen değerlere yönelik hakaretlere nazaran çok hafif olmuş, toplumca üstün kabul edilen değerlere yönelik hakaretlerin cezası daha ağır olmuştur, kimi durumlarda ölüm cezası bile söz konusu olabilmekteydi.

Uygarlığın gelişimine paralel olarak, bireysel hak ve özgürlüklerin ortaya çıkması ve birey haklarının hemen hemen her değerden üstün kabul edilmesi neticesinde günümüzdeki şekliyle hakaret ortaya çıkmıştır.

Modern dönemin, tüm hukuk sistemleri tarafından koruma altına alınan, kişilerin şeref ve saygınlıkları, Türk Ceza Kanunlarımızda da bu değerler koruma altına alınmış ve kişilerin şeref ve saygınlıklarına saldırının suç sayılmasını ve saldırının cezalandırılmasını öngörerek bu değerleri teminat altına almıştır.

Hakaret suçu, TCK'nun ikinci kitabının ikinci kısmının sekizinci bölümünde "şerefe karşı suçlar" başlığıyla 125.maddede düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesiyle bağlantılı olarak 126.maddede mağdurun belirlenmesi, 127. maddede isnadın ispatı, 128. maddede iddia ve savunma dokunulmazlığı, 129. maddede özel haksız tahrik hâlleri, 130. maddede kişilerin

hatrasına hakaret ve 131. maddesinde soruşturma ve kovuşturma usulleri düzenlenmiştir.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, mülga 765 Sayılı TCK'dan farklı olarak kişilere karşı suçları, "özel hükümler" başlıklı ikinci kitabın ilk bölümünde düzenlemek suretiyle bireye ve birey haklarına, evrensel insan haklarının gelişimine paralel olarak gerekli önem ve değeri göstermiştir. Bununla birlikte 765 Sayılı TCK'dan farklı değerlerin üstün tutularak değişik bölümlerde ve maddelerde düzenlenen özel hakaret suçları, TCK'da aynı başlık altında düzenlenerek bireyin onur ve şerefi diğer değerlerden daha öncelikli hale getirilmiştir.

Türk Ceza Kanunu, 765 Sayılı TCK'da önem arzedilen ve özel hakaret suçu olarak düzenlenen farklı değerleri gözeterek bunları hakaret suçunun nitelikli hâlleri olarak düzenleme yoluna gitmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda, öncelenen değer bireyin onuru ve saygınlığı olmuştur. Türk Ceza Kanunu, cumhurbaşkanına; devletin egemenlik alametlerine; Türk milletine; cumhuriyete ve devletin kurum ve organlarına hakareti ayrıca düzenlemek suretiyle bu değerlerin önemini de ayrıca ortaya koymuştur.

Türk Ceza Kanunu'nun gerekçesinde de vurgulandığı üzere TCK ile yapılan en önemli değişiklik, hakaret ve sövme suçları arasındaki ayrımı kaldırarak şerefe karşı her iki saldırı biçimini aynı madde ile düzenlenmiş olması ve aynı yaptırıma bağlanmış olmasıdır. Hakaret ve sövme ayrımı, suçun niteliğinin yasa koyucu tarafından önceden tespitine dayalı olarak yapılmıştır.

Suçun niteliği, aynı suçun tahkir içeriği gibi görecedir. Yani fiilin işlendiği yere, zamana ve suçun işleniş biçimine göre değişir. Bu nedenler ve 765 sayılı TCK'da hakaret ve sövme ikiliğinden kaynaklanan tartışmalar, bu ikiliğin tespitinde öngörülen esaslar göz önüne alındığında, hakaret ve sövme ayrımının kaldırılmasının isabetli olduğu kabul edilebilir. Zira hakim, suçun haksızlık içeriğini elinde bulunan tüm verileri kullanarak belirleyecek ve buna göre cezayı tayin ve takdir edecektir. Bu

düzenleme ile hakimin her somut olayda eldeki tüm verileri değerlendirerek daha adil bir sonuca varması olanaklı hale getirilmiştir.

Hakaret suçunun konusu, hakarete maruz kalan kişinin toplum içindeki onur, şeref ve saygınlığıdır. Kişinin onur, şeref ve saygınlığını küçültücü somut bir fiil veya olgu isnadı suç sayılır. Hakaret suçunun varlığı için isnat edilen fiilin onur, şeref ve saygınlığı rencide etmesi gerekmektedir. Fiilin objektif olarak, onur ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte olması yeterlidir.

Kanun, tahkir edici fiilin varlığı ile kişinin onur, şeref ve saygınlığının rencide olduğunu varsaymaktadır. Bu sebeptendir ki, hakaret suçu “soyut bir tehlike” suçudur.

Hakaret suçu, kişinin şeref ve saygınlığını küçük düşürmeye yönelik her hangi bir saldırı şeklinde gerçekleştirilebilir. Söz konusu saldırı, sözle, yazılıyla, ileti ile olabileceği gibi herhangi bir hareket biçiminde de olabilir. Bu durum sövme fiili bakımından da aynı özellikler taşır, objektif olarak hareketin saldırı niteliği taşıyıp taşımadığı dikkate alınır. Fiil, objektif olarak saldırı niteliği taşıyorsa suç oluşur. Seçimlik hareketlerin her ikisinde de objektiflik aranması, kişilerin gereksiz ve anlamsız alınganlıklarının suç sayılmasını önler. Bununla birlikte, soyut ve tespiti çok zor olan hatta imkânsız bulunan onur, şeref ve saygınlığın rencide olmuş olma hâlinin tespiti gibi bir zorunluluğu da ortadan kaldırır.

Hakaret suçunun fail ve mağduru yaşayan herhangi bir gerçek kişi olabilir. Kanun, bu suçun ancak bir gerçek kişi veya kişiler tarafından işlenebileceğini ve ancak bir gerçek kişi ya da kişilere karşı işlenebileceğini öngörmüştür. TCK'nun 20. maddesinde yapılan düzenlemeye göre suç failinin tüzel kişi olamayacağı açıkça belirtilmiştir.

Söz konusu maddede suçun bir “kimseye” karşı işlenebileceğinin belirtilmesi ile suç mağdurunun tüzel kişi olmayacağı ortaya konulmuş bulunmaktadır. Ayrıca aynı maddenin son fıkrasında yapılan düzenleme ile kurullara karşı yapılan hakaretin, kurulu oluşturan kişilere karşı yapılmış sayılacağı belirlenmesi ile de anlaşılmaktadır.

Şerefe karşı suçların, tüzel kişiler tarafından işlenebilmesi ve tüzel kişilere karşı da işlenebilmesi olasıdır. Ancak bu durumda, hakaret suçu oluşmayacağından ortada bir haksız fiil var demektir. Mağdur tüzel kişi, tüzel kişiliğini etkileyecek bir haksız fiilin var olduğunu düşünüyorsa hukuk mahkemelerinde tazminat davası açabilir.

Hakaret suçunun mağdurunun, belli ya da belirlenebilir bir kimse olması zorunludur. Mağdur, açıkça belirlenemiyorsa hukuka uygun her türlü delille mağdurun tespiti mümkündür. Mağdurun belirlenememesi durumu söz konusu ise bu durumda suç oluşmaz. Kanun, ölülerin hatırasına hakareti ayrı bir maddede düzenleyerek bu durumda ölülerin yakınlarının mağdur olduğunu, ölülerin ise mağdur olamayacaklarını kabul etmiştir.

Hakaret suçu, bir kimsenin yüzüne (huzura) karşı veya gıyabında (yoklukta) işlenebilir. Hakaretin her iki işleniş biçiminin yaptırımında aynıdır. 5237 sayılı TCK, 765 Sayılı TCK'da olduğu gibi hakaretin, huzurda veya gıyapta işlenmiş olması hali arasında herhangi bir ayırım gitmemiştir.

Gıyapta hakaret suçunun gerçekleşebilmesi için failin, üç kişiyle ihtilatı zorunludur. Aksi halde hakaret fiilinin sadece iki kişi tarafından öğrenilmesi durumunda suç oluşmaz. Kanunun gerekçesinden de belirtildiği üzere, yürütülen suç siyaseti nedeniyle böyle bir düzenlemenin yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kanun koyucunun yürüttüğü suç siyasetinin çerçevesi bazı haksız durumlara yol açabilmektedir. Mamafih sadece iki kişiyle ihtilat eden ancak bu hareketiyle tahkir fiilinin bir şekilde yayılmasına sebep olan herhangi bir kişi, üç kişiyle ihtilat olmadığı için cezadan kurtulabileceklerdir. Böyle bir durumun, haksızlık içeriğinin çok daha fazla olabilmesi mümkündür. Bu sebeple gıyapta hakaret suçunun gerçekleşmesi için üç kişiyle ihtilat şartının aranmış olması, kimi haksız ve adaletsiz sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilmesi mümkündür.

Kanun, ileti v.s ile işlenen hakaret suçunu huzura eşit saymıştır. İletinin, mağduru muhatap alması yeterlidir; mağdura gönderilmesi gerekmemektedir. Gıyapta hakaret suçunun da ileti ile işlenebilmesi mümkündür.

Hakaret suçu, kasten işlenebilen bir suçtur, suçun olası kastla işlenmesi de mümkündür. Hakaret suçunda saik aranmaz yani failde, hakaret etme, aşağılama özel kastı aranmaz. Hakaret suçunun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir.

Türk Ceza Kanunu'nun 125.maddesinin 3 ve 4. fıkralarında suçun nitelikli halleri (daha ağır cezayı gerektiren) düzenlenmiştir. 765 Sayılı TCK'da farklı bölümlerde, farklı maddelerde ve farklı suç tipleriyle korunan değerler, TCK'da suçun nitelikli hâlleri olarak düzenlenmiş ve bu suretle teminat altına alınmıştır. Kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret, kişinin düşünce ve kanaatleri sebebiyle ve kişinin dinine ait bir değerden bahisle hakaret 3. fıkrada, hakaret suçunun alenen işlenmesi ise 4. fıkrada nitelikli hâl olarak düzenleniş ve bu tür suçların cezası suçun temel cezasına oranla daha ağır bir yaptırıma tabi tutulmuştur. Türk Ceza Kanunu'nundaki bu düzenleme biçimi ile, 765 Sayılı Kanunda farklı maddelerde düzenlenen birçok suç tipi tek başlık altında toplamak suretiyle uygulamada karşılaşılan kimi sorunlarına çözümüne de katkı sağlanmıştır.

Hakaret suçu, bir kanaat, görüş, olay, değer yargısı bildirme, ortaya koyma şeklinde cereyan ettiğinden bu yönüyle bir düşünce açıklaması, bir ifade de bulunma halidir. Bu niteliği nedeniyle söz konusu suç'un ifade özgürlüğüyle yakın bir ilişki içinde olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar kişinin onur ve saygınlığını rencide eden, toplumsal ve bireysel barışı bozan, saldırgan, çatışmaya sebep olan ifade ve fiiller hiçbir hukuksal ve toplumsal korunmaya değer olarak kabul edilmemekte ise de söz konusu bir ifadenin niteliğinin ne olduğunun belirlenmesi, bireylerin ve toplumların algılarından, değer yargılarından ve inançlarından, ayrı olarak ortaya çıkması beklenemez, tüm bu etkenlerden dolayı ifadenin içeriği, niteliği, öznel ve görecelidir ve bu nedenle objektif ve tayin edilebilir değildir. Ve bunun içindir ki İfade özgürlüğü ile hakaret fiili arasındaki ayrım çok ince bir çizgiden ibarettir.

İnsan hak ve özgürlüklerinin temel ve vazgeçilmez hakkı olan ifade özgürlüğü aynı zamanda demokratik toplumların olmaz olmazlarından olan en temel haklarının başında gelir.

Haber verme ve alma, toplantı, ilmî ve edebi eserler ve bunlarla alakalı yapılan eleştiriler, gibi v.s şekillerde ortaya çıkan ifadeler de, bir hakkın kullanımı ve aynı zamanda hukuka uygunluk sebepleri içerisinde kabul edilir.

Halkın bilgi edinmesi ve gerçeklerden haberdar olması hakkı demokratik toplumlarda vazgeçilmez bir haktır. Toplumun kendisini yöneten veya yönetmeye aday kimseleri veya kamuya mal olmuş veya kamu görevi yürüten veya yürütmeye aday kişiler hakkında bilgi sahibi olmayı istemeleri ve yürüttükleri görevle bağdaşmayan bir kişilik veya kimliğe sahip olup olmadıklarını bilmeleri veya kötü bir şöhrete sahip olup olmadıklarını bilmeleri en doğal haklarıdır. Kanun koyucu bu anlayışla, gerçeğin ortaya çıkmasının kamuya yarar sağlayacağı durumlarda, İsnadın ispatına, TCK'nun 127. maddesindeki hükümle olanak sağlamıştır. Kamu yararının olduğu durumlarda isnat ispat edilirse bu durumda faile ceza verilmez. İsnat, daha önce ortaya çıkmamış veya daha önceden mahkûmiyetle sonuçlanmamış bir fiile ilişkin olmalı, aksi halde isnadın ispatına izin verilmez. Kanun koyucu daha önce ortaya çıkmış veya mahkûmiyetle sonuçlanmış bir suçun ortaya konulmasında bir toplumsal yarar öngörmemiştir.

Anayasal ve yasal bir hak olan iddia ve savunma hakkı koruma altına alınmıştır. İddiasını ileri sürmede veya savunma hakkının kullanılmasında özgür bir şekilde, kişinin iradesini hiçbir baskı altında olmaksızın ve çekinmeden ortaya koymasında yasa koyucu toplumsal yarar görmüş ve bu nedenle TCK'nun 128. maddesinde yaptığı düzenleme ile iddia ve savunma hakkını (dokunulmazlığını) koruma altına almıştır. Buna göre, herhangi bir kimsenin, her hangi bir yetkili merciiye yapacağı şikâyet ve bu mercilerde ileri sürülen iddia ve savunmalar, şikâyet konusu veya savunma ile alakalı ve doğrudan görülen olay ile bağlantılı olmak kaydıyla ileri sürülen iddia ve savunmalar hakaret oluştursa bile hakkın kullanımı kapsamında değerlendirilerek kişiye ceza verilmez. 765 Sayılı TCK'da var olan söz konusu düzenlemenin kapsamı 5237 sayılı TCK ile genişletmiştir. Bu yeni düzenleme ile adli makamlar yanında idari makamlarda

bu kapsama dâhil edilmiştir. İdari veya adli makamlar nezdinde yapılacak iddia ve savunmalar, hakaret oluştursa bile gerçek ve somut olaylara dayanıyorsa ve uyuşmazlıkla bağlantılı ise hakkın kullanımı kabul edilecektir. 5237 sayılı TCK'da, 765 sayılı TCK'dan farklı olarak isnadın, uyuşmazlığın çözümünde faydalı olması koşulu aranmamış, isnadın uyuşmazlıkla bağlantılı olması, hakkın kullanımı için yeterli görülmüştür.

Tahrik hükümlerinin uygulanması bakımından eski TCK ile yeni TCK arasında herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Yeni TCK, hakaret suçlarında eski TCK'da da olduğu gibi tahrik hâllerini özel olarak düzenlemiştir. TCK m.129'de öngörülen hâllerde suç işleyen kişiler hakkında TCK m.29'da ki genel tahrik hükmü uygulanamaz. Bu durumda TCK m. 129'de düzenlenen özel tahrik hükümleri uygulanır.

Türk Ceza Kanunu'nun 129/1.maddesi suçun, haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi hâlinde cezanın indirileceği veya faile ceza verilemeyeceği hüküm altına almıştır.

Türk Ceza Kanunu'nun 129/2.maddesi , hakaret suçu, kasten yaralamaya tepki olarak işlenmiş ise, faile ceza verilemeyeceğini öngörmüştür.

Türk Ceza Kanunu'nun 129/3:maddesine göre suç karşılıklı hakaret hâlinde işlenmiş ise bu durumda her iki failin cezasının indirilmesi mümkün olacağı gibi her iki faile de ceza vermekten vazgeçilebileceğini öngörmüştür.

Hakaret suçu, kural olarak soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bir suçtur, İstisnası kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçudur. Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçları şikayete bağlı olmayıp re'sen soruşturulur. Hakaret suçunda öngörülen cezalar hapis veya para cezalarıdır. Yani seçimlik cezalardır, sadece hapis veya sadece para cezasına hükmedilebilir.

Türk Ceza Kanunu'nun 125. ve devamı maddelerinde yapılmış olan düzenlemelerle kişilerin şeref ve saygınlıklarının etkili bir biçimde korunduğu görülmüştür. Hakaret suçu için öngörülen cezanın seçimlik olarak düzenlenmiş olması da isabetli olmuştur.

Zira hakaret suçunun bir yönüyle de bir ifade beyanı tarzında ortaya çıkıyor olması ve bu anlamda ifade özgürlüğünün kullanımının önünde bir engel olarak belirmemesi adına yargıca ceza tayinin de seçimlik bir imkanın sunulmuş olması yerinde bir düzenleme olmuştur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Daire Başkanlığı, (2004).

Artuk, Mehmet Emin, Gökçen, Ahmet ve Yenidünya, A. Caner (2009). *Ceza Hukuku Genel Hükümler I*, Cilt 3. Ankara.

Centel, Zafer, Nur Hamide ve Çakmut, Özlem (2007). *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Cilt 1, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.

Çetin, Erol, (2008) *Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları*, Seçkin Yayıncılık, 3. Bası, Ankara.

Dönmezer, Sulhi, (2004). *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, Beta Yayınları, İstanbul.

Dönmezer, Sulhi, ve Sahir Erman, (1983). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Cilt 2, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Dutertre,Gilles, (2003). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler*, Avrupa Konseyi Yayınları.

Erem, Faruk, (1984). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Cilt 1, Seçkin Kitabevi, Ankara.

Erem, Faruk, (1993). *Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler*, Cilt 3, Seçkin Kitabevi, Ankara.

Erem, Faruk, (1985). *Hümanist Açıdan Türk Ceza Hukuku* Cilt IV, Özel Hükümler Üçüncü Bası, Seçkin Yayınları, Ankara.

Erem, Faruk, Toroslu, Nevzat, (2000). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 8.Bası, Ankara.

Erman, Sahir, (1989). *Hakaret ve Sövme Cürümleri*, İstanbul.

Erman, Sahir, ve Çetin Özek, (1994). *Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı Suçlar*, Dünya Yayıncılık A.Ş., İstanbul.

Ejder, Yılmaz, (1986). *Hukuk Sözlüğü*, Seçkin Kitabevi, İstanbul.

Gözübüyük, A. Şeref ve A. Feyyaz Gölcüklü, (2003). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.

Gözübüyük, Şeref, (1989). *Yönetim Hukuku*, 3.Bası, Ankara.

Hafızoğulları, Zeki, (2006). *Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar*, Başkent Üniversitesi, 07 Nisan 2006.

İçel, Kayıhan, Ünüver Yener, (2000). *Uygulamalı Ceza Hukuku*, Beta Yay., 4.kitap İstanbul.

Korkarar, Can Mustafa, (2008). “Hakaret” suçu konulu Yayınlanmış Tez, Marmara Sosyal Bilimler Ens. Kamu Hukuku Anabilim Dalı.

Kunter Nurullah, Yenisey Feridun, Nuhoglu Ayşe, (2009). *Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Birinci Kitap, 17.Bası, Beya Yayınları, İstanbul.

Lingens-Avusturya Kararı.

Meran, Necati, (2009). *Hakaret-İftira, Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları*, Seçkin Yayınları. Ankara.

Özbek, Özer Veli, (2008). *Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı* İzmir Şerhi, Cilt 2, Seçkin Yayınları, Ankara.

Savaş, Vural, Mollamahmutoğlu, Sadık, (1999). *Türk Ceza Kanunu Yorumu* 3.Bası 4.Cilt, Ankara.

Şen, Ersan, (2006). *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Cilt 1., Vedat Kitapçılık, İstanbul.

Tezcan, Durmuş, Erdem Ruhan Mustafa, Önok, Murat, (2007). *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yay., Ankara.

Toroslu, Nevzat, (2007). *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Savaş Kitap ve Yayın Evi, Ankara.

Türk Dil Kurumu.

Sürelî Yayınlar:

Özen, Murat, (2010). “Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri”, dergiler
Ankara.edu.tr/dergiler 17.12.2010.

Diğer Yayınlar:

<http://www.baskent.edu.tr/~zekih/uygulamaci/hakaret.doc> (Kasım 27.09 2010 tarihinde erişilmiştir).

<http://www.barobirlik.org.tr/calisma/basinda-yargi/2005/06/10.htm> (Mayıs 10, 2011 tarihinde erişilmiştir).

<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/home.jsp> (Haziran 5, 2011 tarihinde erişilmiştir)

T.C. Yargıtay Başkanlığı,

<http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/yeniTasarim> (Nisan 27,1 2010 tarihinde erişilmiştir).

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/medeni/medeni.html> (Haziran 12, 2011 tarihinde erişilmiştir).